

VRU

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

SUCCESS STORY

2020

เรื่องเล่าความสำเร็จ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

จังหวัดปทุมธานี —❖— จังหวัดสระแก้ว

JOURNAL EDITION

"ยกระดับคุณภาพการศึกษา
และพัฒนาท้องถิ่น
ในท้องถิ่น"

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

VRU

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

Success Story

เรื่องเล่าความสำเร็จ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

พิมพ์ครั้งที่ 1 : ธันวาคม 2563

บรรณาธิการอำนวยการ : ผศ.ดร.สุพจน์ ทรายแก้ว
รศ.ดร.นฤมล ธนานันต์

บรรณาธิการ : ผศ.เศกพร ตันศรีประภาศิริ

คณะผู้จัดทำ : อาจารย์ ดร.วริรัตน์ สัมพันธ์พงศ์
ผศ.อัจฉิมา มั่นทน

อาจารย์ ดร.มัทนภรณ์ ใหม่คามิ

อาจารย์ปรียาภา เมืองนก

อาจารย์วิธร ฐานัสสกุล

อาจารย์วิชชชฎะ ศิลาน้อย

อาจารย์วิณากร ที่รัก

อาจารย์ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์

ออกแบบปก : อาจารย์ปรียาภา เมืองนก

พิสูจน์อักษร : อาจารย์ ดร.วริรัตน์ สัมพันธ์พงศ์
อาจารย์ปรียาภา เมืองนก

ประสานงานผลิต : อาจารย์ปรียาภา เมืองนก

จัดพิมพ์โดย : สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และ
บริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180
โทรศัพท์ : 02-909-3026
Email : learnoffice@vru.ac.th

คำนำ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ ทราญแก้ว

อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ยกระดับคุณภาพ การศึกษาและ พัฒนาท้องถิ่น ในท้องถิ่น

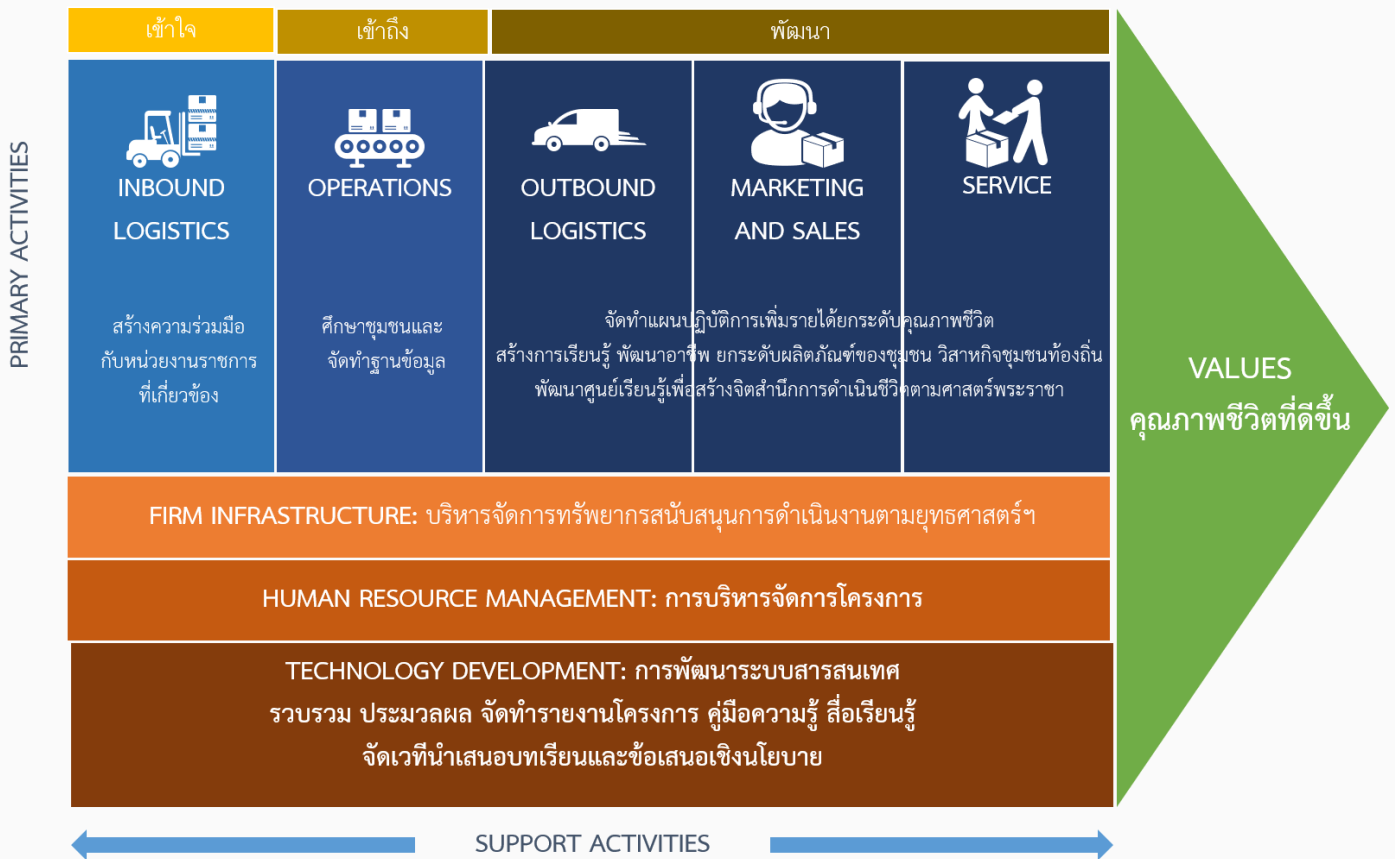
การมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งทุนโอกาสในการเรียนรู้ การรู้เรื่องเทคโนโลยีของประชาชนในท้องถิ่นและภูมิภาคเป็นต้นเหตุสำคัญให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยติดอยู่ในกับดักของวงจรการขาดความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาชีวิต การมีรายได้ที่ไม่พอเพียง และการมีปัญหาสภาพที่ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นต่างๆ ต้อยลง ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ไม่สามารถดูแลครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขได้อย่างที่ควรจะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้น้อมนำพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศว่าขอให้มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ทำหน้าที่พัฒนายกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงได้ร่วมมือกันกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นขึ้นเพื่อขับเคลื่อนงานตามพระบรมราโชบาย โดยมุ่งเน้นการพัฒนา แก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพการศึกษา ในชุมชนท้องถิ่นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งรับผิดชอบ

ในปีงบประมาณ 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ได้ขับเคลื่อนงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดสระแก้ว อันเป็นพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัย ผ่านโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ระดับตำบล จำนวน 21 ตำบล โดยรูปแบบการดำเนินงานมุ่งเน้นการร่วมเรียนรู้กับแกนนำของชุมชน/หมู่บ้าน ในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหายกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย และแก้ไขปัญหาในภาพรวมของตำบลร่วมกัน

รายงานเรื่องเล่าความสำเร็จฉบับนี้ได้ประมวลผลงานการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ในปีงบประมาณ 2563 ที่คณาจารย์ผู้ซึ่งเป็นผู้จัดการพื้นที่ (Area Manager) และทีมงาน ตลอดจนอาจารย์นักพัฒนา ได้ออกไปร่วมมือดำเนินการร่วมกับท้องถิ่นได้ร่วมมือกันถอดบทเรียนสรุปผลการดำเนินงานเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์สร้างการรับรู้ให้แก่คณาจารย์ นักศึกษารวมทั้งประชาชนทั่วไปเพื่อจะได้นำไปสู่การขยายผลต่อยอดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิผล ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

VRU ENGAGEMENT VALUE CHAIN 2019-2020

จาก VRU Engagement Value Chain สามารถกำหนดเป็นกิจกรรมการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2563 ได้ดังนี้

1. **คุณค่า (Values)** คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ (เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย) มิติด้านสุขภาพ (ลดรายจ่าย) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (ปริมาณขยะลดลง/สร้างจิตสำนึก เพิ่มรายได้) มิติด้านสังคม – การดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชา (การมีจิตสำนึกที่ดีขึ้น มีการนำไปใช้เป็นรูปธรรม โดยมีคณะกรรมการติดตามการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย)

2. กิจกรรมหลัก (Primary Activities)

2.1 Inbound Logistic: เข้าใจ

กิจกรรมที่ 1 สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

2.2 Operation: เข้าถึง

กิจกรรมที่ 2 ศึกษาชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลตำบล

2.3 Outbound Logistic + Marketing and Sales + Service: พัฒนา

กิจกรรมที่ 3 จัดทำแผนปฏิบัติการเพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

กิจกรรมที่ 4 สร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชนวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) --- Intervention

กิจกรรมที่ 5 พัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกการดำเนินชีวิตตามศาสตร์พระราชา

3. Support Activities

3.1 Firm Infrastructure

กิจกรรมที่ 6 บริหารจัดการทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ฯ

3.2 Human Resource Management

กิจกรรมที่ 7 การบริหารจัดการโครงการ

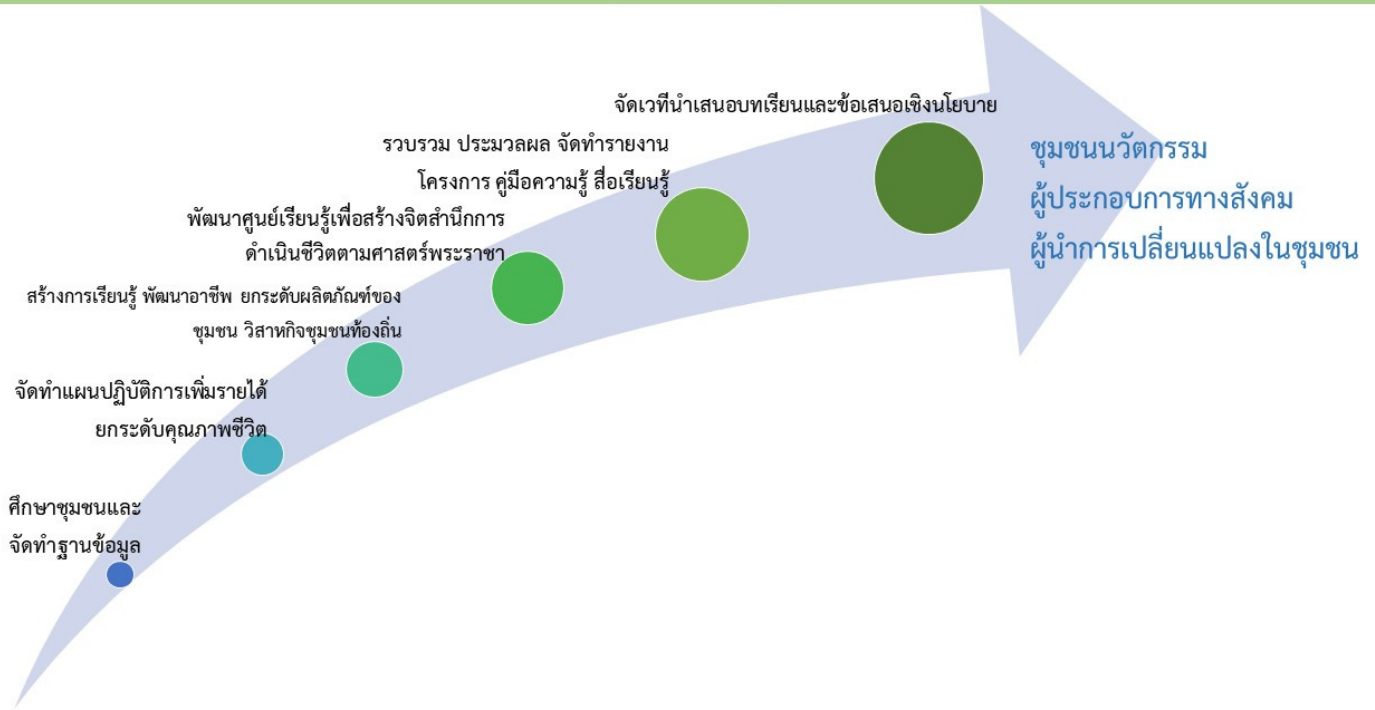
3.3 Technology Management

กิจกรรมที่ 8 การพัฒนาระบบสารสนเทศ

กิจกรรมที่ 9 รวบรวม ประมวลผล จัดทำรายงานโครงการ คู่มือความรู้ สื่อเรียนรู้

กิจกรรมที่ 10 จัดเวทินำเสนอบทเรียนและข้อเสนอเชิงนโยบาย

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

OKR VRU (50s 18KRs)

01. นวัตกรรมชุมชนวิสาหกิจชุมชนและ Smart SMEs เพื่อยกระดับรายได้ให้กับชุมชน ปีละ 20 นวัตกรรม
  - KR1. ระบบข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและประเด็นการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมาย
  - KR2. เครือข่ายประชารัฐเพื่อการพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนในพื้นที่
  - KR3. นวัตกรรมชุมชนเพื่อการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่
  - KR4. กิจการเพื่อสังคม/นวัตกรรมสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีการจัดตั้ง
02. Smart Community / ชุมชนนวัตกรรม มีความสามารถในการพึ่งพาพัฒนาตนเองและจัดการตนเอง เพิ่มขึ้น 20 ชุมชน
  - KR1. เครือข่ายคณะกรรมการชุมชนที่ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างแรงบันดาลใจ
  - KR2. แผนพัฒนาชุมชนนวัตกรรมและ Smart Community ที่พื้นที่/ชุมชนกำหนดร่วมกัน
  - KR3. ชุมชนต้นแบบที่สามารถพัฒนาตนเองและจัดการปัญหาต่างๆของตนเองได้
03. มูลค่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานทุน ทรัพยากร วัฒนธรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี
  - KR1. OTOP ที่ได้รับการพัฒนาตลอดห่วงโซ่คุณค่า
  - KR2. กลุ่มวิสาหกิจในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแบบบูรณาการ
  - KR3. ผู้ประกอบการรายใหม่ นวัตกรรมชุมชนที่ได้รับการบ่มเพาะและพัฒนากิจการ
  - KR4. ตลาดจำหน่ายสินค้าและบริการและระบบบริหารการตลาดชุมชนอัจฉริยะ
  - KR5. เวที ช่องทาง สื่อเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมที่เชื่อมต่อกับภายนอก
04. ระบบข้อมูลเพื่อติดตามกลุ่มเป้าหมายคนจน
  - KR1. ฐานข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่และกลุ่มคนร่วมพัฒนาอาชีพ
  - KR2. โอกาสเข้าถึงสมรรถนะการใช้งานอินเทอร์เน็ตประชารัฐของกลุ่มคนขึ้นทะเบียน
  - KR3. ช่องทาง พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าถึงความรู้เพื่อพัฒนา
05. คนจนไม่น้อยกว่า 200 คน ได้รับการบริการและความช่วยเหลือให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
  - KR1. เครือข่ายประชารัฐจัดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่
  - KR2. กลุ่มอาชีพ/ครัวเรือนร่วมพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
  - KR3. ครัวเรือนอาสาสมัครแก้ไขปัญหาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

พื้นที่ดำเนินการจังหวัดปทุมธานี *ปีงบประมาณ 2563*

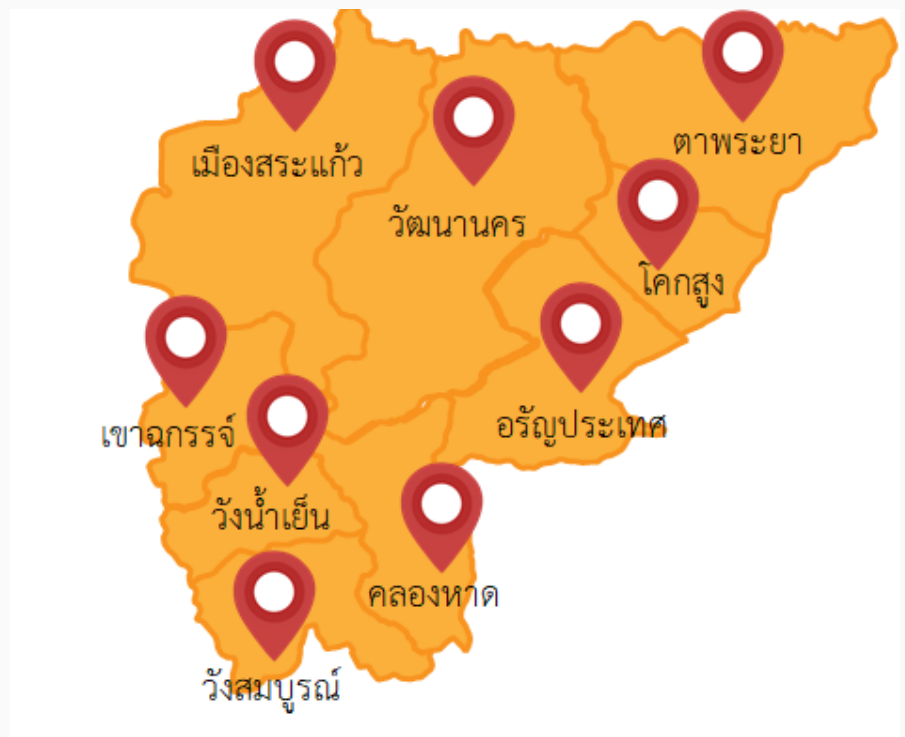
4 อำเภอ 10 ตำบล

- อำเภอลาดหลุมแก้ว
  - ตำบลคูขวาง
  - ตำบลคูบางหลวง
  - ตำบลบ่อเงิน
  - ตำบลหน้าไม้
  - ตำบลระแหง
- อำเภอสามโคก
  - ตำบลบ้านจี้ว
  - ตำบลคลองควาย
- อำเภอคลองหลวง
  - ตำบลคลองห้า
- อำเภอหนองเสือ
  - ตำบลบึงชำอ้อ
  - ตำบลศาลาครุ

9 อำเภอ 11 ตำบล

- อำเภอเมืองสระแก้ว
  - ตำบลบ้านแก้ง
- อำเภอเขาฉกรรจ์
  - ตำบลเขาฉกรรจ์
- อำเภอวังน้ำเย็น
  - ตำบลทุ่งมหาเจริญ
- อำเภอวังสมบูรณ์
  - ตำบลวังใหม่
- อำเภอคลองหาด
  - ตำบลคลองไก่อี้น
- อำเภออรัญประเทศ
  - ตำบลเมืองไผ่
  - ตำบลคลองน้ำใส
- อำเภอโคกสูง
  - ตำบลโนนหมากมูน
- อำเภอตาพระยา
  - ตำบลทัพราช
  - ตำบลทัพเสด็จ
- อำเภอวัฒนานคร
  - ตำบลหนองตะเคียนบอน

รูปแบบการพัฒนาชุมชนนวัตกรรม

สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง

- มีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ และมีจริยธรรม
- การสร้างแรงบันดาลใจ
- มีทักษะในการกระตุ้นเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องปัญหา และแก้ไขปัญหอย่างเป็นระบบ
- มีเทคนิคในการติดต่อสื่อสาร
- มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และเข้าใจผู้อื่น

ครัวเรือนพอเพียง

- บัญชีครัวเรือน
- กิจกรรมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ฯลฯ

เกษตรปลอดภัย

- อบรมเกษตรกรอินทรีย์
- นวัตกรรมเกษตรปลอดภัย
- ศูนย์เรียนรู้เกษตรปลอดภัย ฯลฯ

วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง

- ตลาดนัดชุมชน
- พัฒนากลุ่มอาชีพ
- กิจกรรมส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจ
- พัฒนาลิขิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์และตราสินค้า
- แนวทางการส่งเสริมการตลาด ฯลฯ

ผู้นำการพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ชุมชน
กิจกรรมร่วม
พัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น

ชุมชนนวัตกรรม

รายได้เพิ่มขึ้น

ความสุขมวลรวมเพิ่มขึ้น

- กิจกรรมสร้างบรรยากาศกระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา
- กิจกรรมเชิงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ฯลฯ

พัฒนาจิตอาสา
เพิ่มการมีส่วนร่วมพัฒนา

- ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญา
- รณรงค์ การอนุรักษ์ ประเพณีพื้นบ้าน ฯลฯ

สืบสานวัฒนธรรมชุมชน

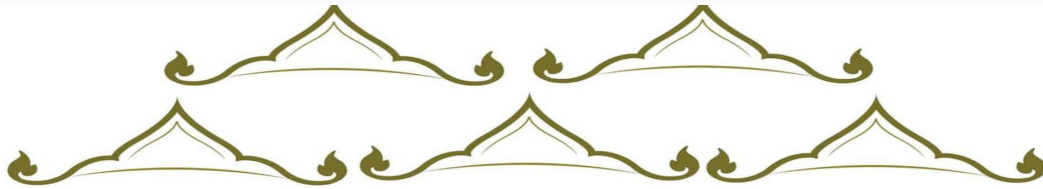
- โรงเรียนผู้สูงอายุ
- ส่งเสริมสุขภาพชุมชน ฯลฯ

สุขภาพดี สวัสดิการทั่วถึง

- การจัดการขยะ
- ชุมชนสีเขียว
- การจัดการน้ำ ฯลฯ

สิ่งแวดล้อมดี ชุมชนสวยงาม

รูปแบบชุมชนนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2563

ชุมชนนวัตกรรม ตำบล.....

CONTENTS

จังหวัดปทุมธานี

ผลิตภัณฑ์น้ำพริก
พลิกชีวิตชุมชน ต.คูบวาง

01

กาะแมโบราณสืบสาน
เอกลักษณ์มอญ ต.คูบางหลวง

05

"บ่อเงิน" เกษตรพอเพียง

09

ชุมชนนวัตกรรมเกษตรปลอดภัย
ต.หน้าไม้

13

การเพิ่มมูลค่าสินค้าจากการแปรรูปไข่เป็ดเป็น
ไข่เค็มดินระแหง และการสร้างอัตลักษณ์สินค้า

17

วิถีวัฒนธรรมชาวมอญ
ริมน้ำเจ้าพระยา ต.บ้านจิว

21

ตลาดมาตรฐานสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
ต.คลองควาย

25

ตลาดชุมชนวิถีพอเพียง
บ้านคลองห้า

29

กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สังคม
สิ่งแวดล้อม และสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ต.บึงชำอ้อ

33

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และ
ตลาดออนไลน์ ต.ศาลาครุ

37

CONTENTS

จังหวัดสระแก้ว

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวกินนอน
บวร อohntัวร์ ต.บ้านแก้ง

41

การพัฒนาสายพานการผลิตผ้าทอ
ต.ทัพเสด็จ

45

เกษตรสีเขียววิถีการผลิต เพื่อความมั่นคง
ทางอาหารและความยั่งยืน ต.ทุ่งมหาเจริญ

49

การยกระดับสมุนไพรเกษตรอินทรีย์
ต.วังใหม่

53

พลังประสาน รัฐ-วัด-โรงเรียน-ชุมชน
บริหารจัดการน้ำรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน
ต.คลองไก่อี้น

57

การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน
"ข้าวเม่าน้ำนมบ้านเนินสะอาด"

61

การผลิตอาหารไก่จากใบไชยา
และการผลิตอาหารกบอินทรีย์ ต.คลองน้ำใส

65

นวัตกรรมการทำก้อนเห็ดนางฟ้า
จากฟางข้าว ต.โนนหมากมุ่น

69

"วิศวกรสังคม เยาวชนผู้ดูแลผู้สูงวัย"
ต.ทัพราช

73

การประยุกต์ใช้กระบวนการต่อพันธุ์ไหมอีรี่
แบบง่าย และการใช้ถาดเพาะเมล็ดแทน
การใช้จ่อ ในการเพิ่มศักยภาพการผลิต
รังไหมอีรี่อย่างยั่งยืน ต.เขาฉกรรจ์

77

สบู่ไพลและบาล์มกระท้อนอินทรีย์
ต.หนองตะเคียนบอน

81

ผลิตภัณฑ์น้ำพริก พลิกชีวิตชุมชน

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
¹*เบญจรงค์ อัจฉริยะโพธา ²วิษณุ ติลาน้อย, ³วัฒนา อัจฉริยะโพธา,
⁴สุจารีณี สังข์วรรณะ และ⁵ดวงเดือน วัฒนานุรักษ์
*Corresponding author: Benjang@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอาชีพและส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน เสริมศักยภาพกลุ่มและครัวเรือน และสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของชุมชนในตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการตามข้อมูลบริบทตำบล โดยได้มีแนวทางส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอาชีพน้ำพริกแกง น้ำพริกแกงปรุงรส และกลุ่มอาชีพน้ำพริกปลาป่น การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์

รักษาสีสิ่งแวดล้อม แนวทางการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยความร่วมมือจากสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว ผลการดำเนินโครงการได้ผลว่ากลุ่มอาชีพน้ำพริกแกง น้ำพริกแกงปรุงรส ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำพริกแกงพอกำนันเรียบร้อยแล้ว ส่วนกลุ่มอาชีพน้ำพริกปลาป่น มีการพัฒนาสูตรน้ำพริกปลาป่นให้ได้สูตรมาตรฐานเพื่อแก้ปัญหาน้ำมันเยิ้มในผลิตภัณฑ์ และปรับเนื้อสัมผัสของน้ำพริกเพื่อเพิ่มปริมาณและมีคุณค่าทางโภชนาการ (โปรตีนสูง) เพื่อสร้างเป็นจุดเด่นให้กับน้ำพริกปลาป่น และทั้ง 2 กลุ่ม กำลังอยู่ในช่วงยื่นขอการจดทะเบียนกลุ่มสัมมาชีพ กิจกรรมนี้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 33 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.30 ซึ่งจะเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมศักยภาพของชุมชน และสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ: พัฒนาอาชีพ, พัฒนาผลิตภัณฑ์, น้ำพริก

Abstract

This study was aimed to develop careers and promote the conservation of the community environment. Also, to enhance the capacity and to create transformational and community participation leaders for enhancing the quality of the community life in Khu Khwang sub district. This project focuses on the participation of people in the community, interviewing, small group chat and workshop were used for research tools. The procedure was guided to promote the establishment of 2 occupational groups, 1) red curry paste and seasoned curry paste occupational class and 2) chili paste fish meal occupational class, which consist of product development workshop, develop eco-friendly brands and packaging to attract consumers workshop, and brainstorming. Nowadays, the red curry pastes occupational groups have been established in community enterprise group namely “Prig-kang-por-kamnan”. The chili pastes occupational class, this project guidelines for

¹ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

^{3, 4, 5} หลักสูตรนวัตกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

developing fish meal chili paste to standard formula to solve the greasy oil problem and adjust the texture of the chili paste to increase enjoyment of eating as well as having a high nutritional value (high protein) to create a distinctive feature for fish meal chili paste. On the other hand, 2 groups were in the process of applying for registration of the right livelihood group. 33 participants were jointed the project, the average monthly income increased by 12.30 percent, which was considered to achieve the target. This will be a guideline for professional development and promoting the potential of the community, and creating transformational leaders with community participation.

Keywords: Career Development, Product Development, Curry Pastes

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอกเพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โครงการนี้จึงได้มีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยดำเนินการศึกษาชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลตำบลเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบอาหารมากมาย อาทิ ปลูกข้าว และผักสวนครัว เช่น ตะไคร้ ใบมะกรูด กลัวยตามครัวเรือนทั่วไป มีสัตว์น้ำตามธรรมชาติ ตลอดจนมีการเพาะเลี้ยงปลาชุกเพื่อจำหน่าย สามารถนำไปสู่พัฒนาด้านผลิตภัณฑ์อาหารได้ ตลอดจนมีตลาดอุดมทรัพย์ (เอกชน) ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนให้วางขายโดยไม่คิดค่าเช่าสถานที่ซึ่งสามารถเป็นช่องทางในการพัฒนาให้ชุมชนได้มีการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อให้วางจำหน่ายในตลาดได้ จึงเกิดแนวคิดพัฒนาเกิดเป็นอาชีพจากผลิตภัณฑ์อาหารจากชุมชนขึ้น เพื่อรายได้เสริมจากทรัพยากรที่มีในครัวเรือน ท้องถิ่น และบริเวณใกล้เคียง

วิธีการดำเนินงาน

โครงการนี้มีรายละเอียดดำเนินงานดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบทชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาชุมชนนวัตกรรมตำบลคูขวางร่วมกับชุมชน
2. การพัฒนาสินค้าชุมชน โดยมุ่งเน้นการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมกับให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ด้วยการจัดการทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะวัฒนธรรม สังคม และรักษาสีเขียวแวดล้อมของชุมชนให้เกิดประโยชน์และยั่งยืน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์รักษ์สิ่งแวดล้อม
3. การประชุมหาแนวทางการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ การจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มอาชีพ
4. การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อสรุปผลการดำเนินงานและวิเคราะห์บทเรียนที่ได้รับในการดำเนิน

โครงการ

ผลการดำเนินงาน

มีการดำเนินการส่งเสริมการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มอาชีพ จำนวน 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มอาชีพน้ำพริกแกงน้ำพริกแกงปรุงรส และกลุ่มอาชีพน้ำพริกปลาปน โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 33 คน

1. กลุ่มอาชีพน้ำพริกแกง น้ำพริกแกงปรุงรส พบว่า แต่เดิมยังไม่มีกรรมรวมตัวกลุ่มอาชีพ ต้องการมีผลิตภัณฑ์ของชุมชน และเป็นนวัตกรรมชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ รวมทั้งตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้เพิ่ม จากความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการตำน้ำพริกแกงรับประทานเองตามครัวเรือนมาพัฒนาเป็นน้ำพริกแกง น้ำพริกแกงปรุงรส จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ น้ำพริกแกงเผ็ด น้ำพริกแกงเผ็ดปรุงรส น้ำพริกแกงส้ม น้ำพริกแกงส้มปรุงรส น้ำพริกแกงเขียวหวานปรุงรส และน้ำพริกแกงเขียวหวานปรุงรส

แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย

- 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกงและน้ำพริกแกงปรุงรส
- 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์รักษ์สิ่งแวดล้อมให้ดึงดูดผู้บริโภคและการระดม

ความคิดเห็น

3) การประชุมหาแนวทางการจัดตั้งกลุ่มอาชีพน้ำพริกแกง ซึ่งได้รับความร่วมมือจากสำนักงานเกษตร และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว ขณะนี้ได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำพริกแกงพอกำนันเรียบร้อยแล้วและกำลังอยู่ในช่วงยื่นขอการจดทะเบียนกลุ่มสมาชิพน้ำพริกแกงพอกำนัน

2. กลุ่มอาชีพน้ำพริกปลาปน พบว่า มีการรวมกลุ่มไม่เป็นทางการเพื่อจำหน่ายน้ำพริกปลาปน แต่พบปัญหาน้ำมันเยิ้ม ส่งผลให้มีผลกระทบต่ออายุการเก็บรักษาและภาพลักษณ์ความน่ารับประทานของน้ำพริก จึงได้มีแนวทางการพัฒนาสูตรน้ำพริกปลาปนให้ได้สูตรมาตรฐาน และแก้ปัญหาดังกล่าว ตลอดจนการปรับเนื้อสัมผัสของน้ำพริกเพื่อเพิ่มปริมาณ ตลอดจนรวมทั้งปรับให้มีคุณค่าทางโภชนาการ (โปรตีนสูง) เพื่อสร้างเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาปนให้ เป็นจุดขายหรือเป็นข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมการตลาด และการตลาดได้เป็นอย่างดี

แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย

- 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาปน
- 2) กิจกรรมการอบรมการคำนวณคุณค่าทางโภชนาการอย่างง่าย
- 3) การวิเคราะห์หาสารอาหารของผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาปน
- 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์รักษ์สิ่งแวดล้อมให้ดึงดูดผู้บริโภคและการระดม

ความคิดเห็น

5) การประชุมหาแนวทางการจัดตั้งกลุ่มอาชีพน้ำพริกปลาปน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการขอจัดตั้งกลุ่มสมาชิพแปรรูปปลาคลองบางโพธิ์

ปัจจุบันได้มีการจัดจำหน่ายสินค้าภายในท้องถิ่น เช่น ตลาดอูมทรัพย์ ตลาดบางเตย ชุมชนมัสยิดแก้วนิมิต ทำตามออเดอร์สั่งซื้อ ตลอดจนการจำหน่ายตามงานต่างๆ

สรุปผลการดำเนินงาน

1. สรุปรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ

จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำอาหารไทย น้ำพริกแกง น้ำพริกเครื่องจิ้ม สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ สามารถเกิดเป็นอาชีพ จำหน่ายและสามารถก่อเกิดรายได้เพิ่มขึ้นได้ โดยกลุ่มเป้าหมายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.30 ประกอบด้วย 2 กลุ่มอาชีพ ได้แก่

1) กลุ่มอาชีพน้ำพริกแกง น้ำพริกปรุงรส หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำพริกพอกำนัน จากเดิมมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 14,500 บาท/เดือน ภายหลังดำเนินโครงการมีรายได้ครัวเรือนต่อเดือนเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1,875 บาท คิดเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.93

2) กลุ่มอาชีพน้ำพริกปลาปน หรือกลุ่มสมาชิพแปรรูปปลาคลองบางโพธิ์ (กำลังอยู่ในระหว่างการขอจัดตั้ง) จากเดิมมีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาท/เดือน ภายหลังดำเนินโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1,168 บาท/เดือน คิดเป็นรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.68

2. นวัตกรรมที่เกิดขึ้น/นวัตกรรมที่ได้รับ

โครงการนี้ได้ดำเนินการมีเสร็จสิ้น มีนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจำนวน 2 ผลิตภัณฑ์หลัก ได้แก่

1) น้ำพริกแกง และน้ำพริกแกงปรุงรสชนิดต่างๆ 6 ชนิด ได้แก่ น้ำพริกแกงเผ็ด น้ำพริกแกงเผ็ดปรุงรส น้ำพริกแกงส้ม น้ำพริกแกงส้มปรุงรส น้ำพริกแกงเขียวหวานปรุงรส และน้ำพริกแกงเขียวหวานปรุงรส โดยผู้บริโภคซื้อไปสามารถนำมาใส่ในอาหารประเภทผัดหรือประเภทแกง โดยไม่ต้องปรุงรสเพิ่ม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันที่ต้องการความสะดวกสบายและรวดเร็วในการประกอบอาหาร

2) น้ำพริกปลาปน ซึ่งน้ำพริกปลาปนที่มีโปรตีน 22.86 กรัม ถือว่าเป็นปริมาณที่ค่อนข้างสูง และเป็นน้ำพริกที่ใช้ปลาตุ๋นที่เป็นทรัพยากรชุมชนที่มีมากและมีการเพาะเลี้ยงในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนการตลาด หรือเพิ่มช่องทางการตลาดออกไปภายนอกชุมชนและการประชาสัมพันธ์ในหลายหลายช่องทางให้มากขึ้น

2. ควรมีการเข้ารับอบรมจากส่วนงานทั้งภาครัฐและเอกชนในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณภาพผลิตภัณฑ์ การยืดอายุการเก็บรักษา ตลอดจนการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การคิดกำไรต้นทุนราคาขาย เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอลาดหลุมแก้ว ตลอดจนกำนันตำบลคูขวาง ผู้นำชุมชนที่ให้สนับสนุน และขอขอบคุณประชาชนตำบลคูขวางที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ปุณณะตระกูล, ยศพร พลายโต และอัจฉิมา มั่นทน. 2016. การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกแห้งจากเม็ดบัว. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 11(1), 109-117.

กองโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข. 2544. ตารางแสดงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย. กรุงเทพฯ: องค์การทหารผ่านศึก.

องค์การบริหารส่วนตำบลคูขวาง. 2562. ข้อมูลพื้นฐานตำบล. เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, เข้าถึงได้จาก

<http://khukwang.go.th/public/history/data/index/menu/22>.

องค์การบริหารส่วนตำบลคูขวาง. 2562. แผนพัฒนาท้องถิ่น. เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, เข้าถึงได้จาก

http://khukwang.go.th/public/plan/data/plan/plan_category_id/6/menu/58

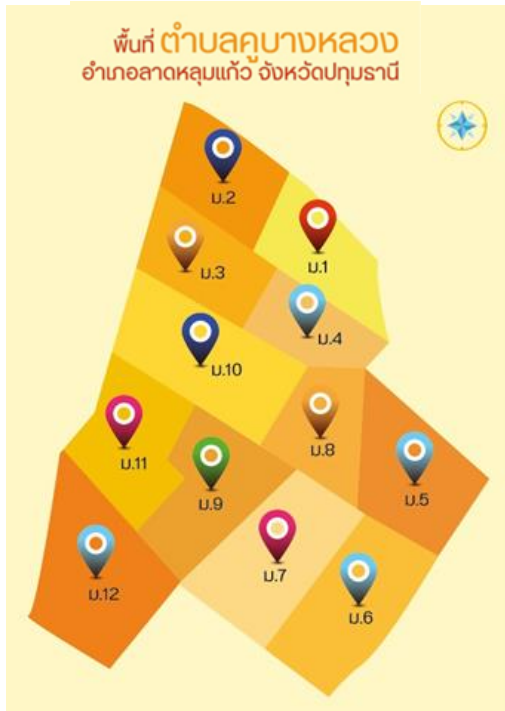
กาละแมโบราณสืบสานเอกลักษณ์มอญ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

¹*อภิชัย คุณีพงษ์, ²ศศิธร ตันติเอกรัตน์, ³อภิญา อุตระชัย,
⁴เฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์ และ ⁵วิณากร ที่รัก

*Corresponding author: E-mail apichai@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างการเรียนรู้พัฒนาอาชีพยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชนวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ประเด็นการพัฒนาและยกระดับกลุ่มประกอบอาชีพกาละแมมอญโบราณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มอาชีพกาละแมมอญโบราณ 2) พัฒนาองค์ความรู้ทักษะในเรื่องข้อกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อผ่านรับรองมาตรฐานจาก ออย. และ 3) ปรับปรุงพัฒนากล่องบรรจุภัณฑ์ด้านความสวยงามและความถูกต้องของรายละเอียดส่วนผสมของกาละแมเพื่อให้ได้มาตรฐาน การดำเนินงานโดยอาจารย์และมหาวิทยาลัยเข้าไปเติมเต็มในการสร้างภาวะผู้นำและ

เครือข่ายชุมชนให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านมาตรฐาน และส่งเสริมผลิตภัณฑ์กาละแมมอญโบราณให้มีความพร้อมเพื่อขอรับรองมาตรฐาน ออย. รวมทั้งได้สะท้อนเอกลักษณ์ ชาวมอญบนผลิตภัณฑ์กาละแมมอญโบราณ โดยมีโลโก้ที่เน้นวัฒนธรรมมอญโบราณ และประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้เพิ่มขึ้น ผลการดำเนินงานกลุ่มอาชีพได้มีการปรับปรุงแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมถูกต้องตามมาตรฐาน ได้เพิ่มช่องทางการตลาด และสามารถเพิ่มยอดการจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้นจากเดิมมีรายได้ คนละ 4,500 บาทต่อเดือน เพิ่มขึ้นเป็น 5,300 บาทต่อเดือน หรือจากเดิม 150 บาท/คน/วัน เป็น 177 บาท/คน/วัน คิดเป็นร้อยละ 18

คำสำคัญ: การยกระดับผลิตภัณฑ์, การสร้างการเรียนรู้, พัฒนาอาชีพ, ยกระดับผลิตภัณฑ์, กาละแมมอญโบราณ

Abstract

Creating learning, career development, upgrading products of the community, local community enterprises Khu Bang Luang Subdistrict, Lat Lum Kaeo District, Pathumthani Province. This project were to develop and upgrading of the Ancient Caramel occupation group. The objectives were to 1) upgrade the quality of life of the Ancient Caramel occupation group 2) develop knowledge and skills in terms of quality and standard of food products in order to pass the certification from the FDA and 3) improve and develop packaging boxes. The correctness of the ingredients details Caramel to meet the standard.

¹สาขาวิชาการจัดการสถานพยาบาล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²สาขาวิชาสุขภาพและความงาม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

^{3,4}สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁵สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

This project operation by teachers and universities to fill in building leadership and community networks to be developed in the standard and promote products of ancient Caramel to be ready to request the certification of FDA standards. As well as reflect its identity Mon people on ancient Caramel products with a logo that emphasizes the ancient Mon culture and people participating in the project earn more income. For the performance of the professional group, the packaging has been adapted to suit and added marketing channels. For this development can increase the number of product sales increased from 4,500 baht / person / month to 5,300 baht / person / month or 150 baht / person / day to 177 baht / person / day (18 percent).

Keywords: Product enhancement, learning creation, career development, product enhancement, Ancient Caramel

บทนำ

ตามยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่ นักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยยุทธศาสตร์ ดังกล่าวได้ถูกนำมาเป็นยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนา งานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอดเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจาก ภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ดังนั้น จึงได้จัดทำโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น (โครงการระยะที่ 2) กิจกรรมสร้าง การเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัด ปทุมธานี โดยมีประเด็นการพัฒนาและยกระดับกลุ่มประกอบอาชีพกალละแมมอญโบราณ เพื่อให้ประชาชนได้รับการยกระดับคุณภาพ ชีวิตโดยการประกอบอาชีพกალละแมมอญโบราณ ตลอดจนได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ทักษะในเรื่องข้อกำหนดคุณภาพและมาตรฐาน ของผลิตภัณฑ์อาหาร เพื่อผ่านรับรองมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และปรับปรุงพัฒนากล่องบรรจุภัณฑ์ ด้านความสวยงามและความถูกต้องของรายละเอียดส่วนผสมของกალละแมเพื่อให้ได้มาตรฐาน

วิธีการดำเนินงาน

1. การสำรวจชุมชนและครัวเรือนเป้าหมาย และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในพื้นที่เป้าหมาย
2. การประชุมเยี่ยมครัวเรือนสร้างแรงบันดาลใจ/ตรวจสอบความมุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา/แก้ไข

ปัญหาาร่วมกัน

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ อาหาร ข้อกำหนดสุขลักษณะที่ดีและการใช้วัตถุเจือปนอาหารของผลิตภัณฑ์กალละแม
4. การประชุมเชิงปฏิบัติการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีบรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้และการออกแบบภาชนะบรรจุผลิตภัณฑ์กალละแม
5. การประชุมเชิงปฏิบัติการฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการพัฒนาเทคนิคการประชาสัมพันธ์ และ สร้างแผนการตลาดของผลิตภัณฑ์กალละแม
6. การประชุมติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์กალละแม
7. การประชุมปรึกษาหารือกับคณะผู้บริหารของอำเภอลาดหลุมแก้ว

8. การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อค้นหาภาคีเครือข่ายในการดำเนินโครงการกับคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
9. การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการจากแกนนำชุมชน และประชาชนตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
10. การพัฒนาผู้นำและเครือข่ายจิตอาสาพัฒนาชุมชนวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
11. การส่งเสริมการยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มสมาชิกฟากละแมมอญโบราณ หมู่ที่ 7 ตำบลคูบางหลวง
12. การติดตามและประเมินผลการดำเนินการพัฒนาชุมชนนวัตกรรมวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งกลุ่มสมาชิกฟากละแมมอญโบราณ หมู่ที่ 7 ตำบลคูบางหลวง

ผลการดำเนินงาน

จากผลการดำเนินงานครั้งนี้ สามารถสรุปผลการดำเนินโครงการ ดังนี้

1. ผู้นำและเครือข่ายชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านจิตอาสา จำนวน 30 คน
  2. ผลิตภัณฑ์ฟากละแมมอญโบราณได้รับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพมาตรฐานในด้านของบรรจุภัณฑ์ที่ถูกต้องเป็นไปตามมาตรฐานของ อ.ย. ทั้งในด้านสัญลักษณ์ใหม่ เป็นรูปของผู้ชายและผู้หญิงแต่งกายด้วยชุดมอญ กำลังกวานกาะแม รวมทั้งมีสีสันทันที่สะดุดตา น่าซื้อ
  3. ได้เอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ฟากละแมมอญโบราณ จำนวน 1 รายการ
  4. ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10
- กลุ่มสมาชิกฟากละแมมอญโบราณ มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยในวันจันทร์-อังคาร จำหน่ายที่ฟิวเจอร์-ปาร์ค รังสิต ชั้น 1 และวันหยุด จำหน่ายที่ทุ่งนามอญ นอกจากนี้ยังมีงาน OTOP สินค้าต่าง ๆ ของชุมชน โดยสามารถเพิ่มยอดการจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้นจากเดิม มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมคนละ 4,500 บาทต่อเดือน เพิ่มขึ้นเป็น 5,300 บาทต่อเดือน หรือจากเดิม 150 บาท/คน/วัน เป็น 177 บาท/คน/วัน คิดเป็นร้อยละ 18

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีครั้งนี้ สามารถพัฒนาศักยภาพด้านจิตอาสาให้แก่ผู้นำและเครือข่ายชุมชน จำนวน พัฒนา 30คุณภาพมาตรฐานของบรรจุภัณฑ์ฟากละแมมอญโบราณให้เป็นไปตามมาตรฐานของ อ.ย. ปรับปรุงสัญลักษณ์ใหม่เป็นรูปของผู้ชายและผู้หญิงแต่งกายด้วยชุดมอญกำลังกวานกาะแม รวมทั้งมีสีสันทันที่สะดุดตา น่าซื้อ รวมทั้งสร้างเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ฟากละแมมอญโบราณขึ้นใหม่ ส่งผลทำให้กลุ่มสมาชิกฟากละแมมอญโบราณมีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้นจากเดิม มียอดการจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้นจากเดิม ส่งผลทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 18

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

- 1) หน่วยงานท้องถิ่นหรือภาคเอกชนสามารถเข้าไปดำเนินการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพฟากละแมมอญให้เป็นศูนย์เรียนรู้การทำฟากละแมมอญโบราณ ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมชาวมอญ รวมทั้งให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายและจุดเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้มีการเสริมหนุนซึ่งกันและกันในการถ่ายทอดความรู้
- 2) หน่วยงาน กศน. ในพื้นที่สามารถเข้าไปพัฒนาต่อยอดกลุ่มอาชีพให้เป็นหลักสูตรเรียนรู้เพื่อสืบสานเอกลักษณ์มอญและวิธีการทำฟากละแมมอญโบราณและสามารถสร้างรายได้เสริมแก่ประชาชนผู้สนใจ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด และหน่วยงานราชการระดับจังหวัดปทุมธานี นายอำเภอลาดหลุมแก้ว สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ และหน่วยงานราชการระดับอำเภอลาดหลุมแก้ว คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ องค์การบริหารส่วนตำบลคูบางหลวง กำนันตำบลคูบางหลวง ผู้นำชุมชนที่ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณประชาชนตำบลคูบางหลวงที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลคูบางหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

องค์การบริหารส่วนตำบลลาดหลุมแก้ว, 2561, ลักษณะที่ตั้ง, เข้าถึงเมื่อ พฤษภาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://ladlumkaew.go.th/>

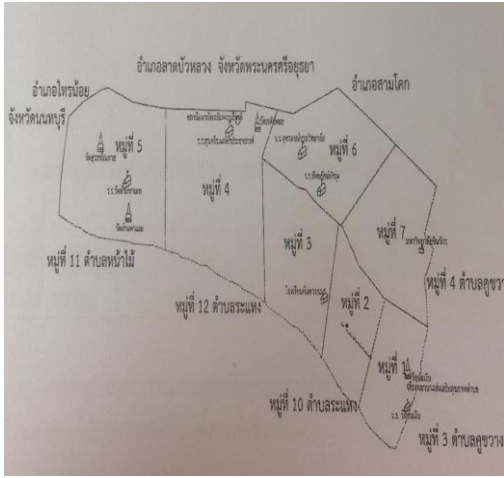
“บ่อเงิน” เกษตรพอเพียง

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

¹*พัชรินทร์ รมโพธิ์ชื่น และ ²ปรียาภา เมืองนก

*Corresponding author: patcharin.rom@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ได้มีการดำเนินกิจกรรม ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เสริมศักยภาพกลุ่ม ประชุมเพื่อสร้างความร่วมมือ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโร-

เมตตาประชาสรรค์ กับ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรปลอดภัย และ ขั้นตอนที่ 2 การเผยแพร่องค์ความรู้ ด้านการเกษตรปลอดภัย จนเกิดเป็นความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ดังนี้ คือ 1) เกิดความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กับหน่วยงานภาครัฐของพื้นที่ ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี 2) ศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ มีศักยภาพเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรปลอดภัย 3) ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ของศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ และกลุ่มชนมไทย หมู่ 7 4) ได้นวัตกรรมสื่อวีดิทัศน์ ศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ จำนวน 3 เรื่อง และสื่อสิ่งพิมพ์ 1 เรื่อง 5) เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรปลอดภัย

คำสำคัญ: บ่อเงิน, ศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง, เสริมศักยภาพกลุ่ม, สร้างความร่วมมือ, เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Abstract

Enhancing the quality of life of communities and localities in Bo Ngoen sub-district, Lat Lum Kaeo district Pathumthani province. Activities to create learning, career development, enhance community products local community enterprise, Bo Ngoen Subdistrict, Lat Lum Kaeo District Pathumthani Province. The activities are as follows: 1. Strengthen the group potential, meeting to build cooperation, as well as establishing a working group of the sufficiency agriculture learning center Suntharo Metta Prachasan School, with product development, packaging and branding, producing innovative media, disseminating knowledge on non-agricultural and 2. Dissemination of knowledge on safe agriculture. Until it became a success in implementing the following projects: 1) Created a collaboration between Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the royal patronage with government agencies in Bo Ngoen Subdistrict, Lat Lum Kaeo District Pathumthani Province 2) Sufficiency Agriculture Learning Center Suntharo Metta Prachasan School has the potential to disseminate knowledge on

¹สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

safe agriculture 3) Developed packaging products and brands of Sufficiency Agriculture Learning Center Suntharo Metta Prachasan School and Thai Dessert Group, Moo 7 4) Get innovative media video and print media 5) Leading to change in agriculture.

Keywords Bo Ngoen, the sufficiency agriculture learning center, strengthen the group potential, build cooperation, leading to chang

บทนำ

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง ปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการ และความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประชาชน และประเทศชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการในพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชา ประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต สุนักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ดังนั้น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุล และมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการคณะผู้ดำเนินการมุ่งเน้นการสร้างกรอบปัญหาและความต้องการของชุมชนระดับตำบล เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนทางลดปัญหาความยากจนของประชาชนและยกระดับขีดความสามารถของเศรษฐกิจรากฐาน การจัดการสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี วิธีการดำเนินงานเน้นไปที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นการบูรณาการการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนพัฒนาชุมชนที่จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการยกระดับรายได้ของประชาชนนวัตกรรมและกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ที่จะเพิ่มมูลค่าทรัพยากรที่ไม่ก่อประโยชน์ในชุมชนให้เกิดประโยชน์อันส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นกระบวนการลดปัญหาความยากจนที่เหมาะสมกับการเข้าถึงของประชาชนทุกวัยได้อย่างทั่วถึงและยั่งยืนและเผยแพร่องค์ความรู้สู่ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ

ขั้นตอนการศึกษาชุมชนตำบลบ่อเงิน

1. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลตำบล
3. จัดทำแผนปฏิบัติการการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรปลอดภัย เพื่อเพิ่มรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ผลการดำเนินงาน

รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาชุมชนนวัตกรรมตำบลบ่อเงิน จึงได้มีการจัดทำแผนการดำเนินโครงการในระยะที่ 2 ในเดือนพฤษภาคม 2563 ถึง เดือนสิงหาคม 2563 ผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

5.1.1 เสริมศักยภาพกลุ่ม ประชุมเพื่อสร้างความร่วมมือพร้อมทั้งจัดตั้งคณะดำเนินการศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรปลอดภัย

กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยดำเนินการจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ 1 เสริมศักยภาพกลุ่ม ประชุมเพื่อสร้างความร่วมมือ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะดำเนินการศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรปลอดภัย โดยจัดกิจกรรมในวันพฤหัสบดีที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีอาจารย์พัชรินทร์ รมโพธิ์ชื่น ผู้จัดการพื้นที่ (Area Manager) และอาจารย์ปรียาภา เมืองนก กรรมการและผู้ประสานงาน เป็นผู้ดำเนินงาน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 25 คน ประกอบด้วย นักพัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว นักพัฒนาชุมชนตำบลบ่อเงิน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 – 7 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนจากวัดลำหาเมฆ (หมู่ที่ 5) ผู้อำนวยการโรงเรียนและตัวแทนคุณครูจากโรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ ตัวแทนคุณครูจากโรงเรียนวัดบ่อเงิน เป็นต้น

ผลของการดำเนินกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ในขั้นตอนที่ 1 เสริมศักยภาพกลุ่ม ประชุมเพื่อสร้างความร่วมมือ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะดำเนินการศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรปลอดภัย มีรายละเอียดดังนี้

- 1) สร้างความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ กับหน่วยงานภาครัฐของพื้นที่ ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
- 2) ส่งเสริมศักยภาพของศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์
- 3) ยกระดับทางด้านเศรษฐกิจ พัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าและออกแบบตราสินค้า ของศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ และกลุ่มขนมไทย หมู่ที่ 7
- 4) ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเกษตรปลอดภัย โดยทำเป็นวีดิทัศน์และสิ่งพิมพ์

5.1.2 การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรปลอดภัย

กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยดำเนินการจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรปลอดภัย

- 1) เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านเกษตร
- 2) มีสื่อวีดิทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่

สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปรายได้ที่เพิ่มขึ้น: ครั้วเรือนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 25 ครั้วเรือน มีรายได้เฉลี่ยเดิม 2,160 บาท หลังจกดำเนินการพัฒนาได้รายได้จากการขายไข่เป็ด (600 ใบต่อเดือน) เป็นเงิน 2,400 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 10

นวัตกรรมที่ได้รับ สื่อวีดิทัศน์ 1) เรื่องปลูกผักบนแคร่ 2) เรื่องระบบน้ำวนควาโปนิคส์ (Aquaponics) 3) เรื่องการเรียนรู้วิถีการอยู่กับธรรมชาติอย่างยั่งยืน (Permaculture) และสื่อสิ่งพิมพ์เรื่อง “6 ชั้นความสำเร็จการเกษตรพอเงิน”

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ เป็นตัวอย่างและต้นแบบของโรงเรียนพอเพียง ที่ยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในครั้วเรือนของเด็กนักเรียน โดยมีเครือข่ายความร่วมมือกับวัด และหน่วยงานราชการใกล้เคียง

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปทุมธานี นายอำเภอลาดหลุมแก้ว สำนักงานเกษตรอำเภอ และหน่วยงานราชการระดับอำเภอลาดหลุมแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเงิน กำนันตำบลบ่อเงิน ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 1 – 7 โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์ และประชาชนตำบลบ่อเงินที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ให้คำแนะนำ รวมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (พ.ศ. 2558 - 2562) องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, เข้าถึงเมื่อ มกราคม

2562, เข้าถึงได้จาก http://www.borngern.go.th2pj_dvl.php

โรงเรียนสุนทรโรเมตตาประชาสรรค์, เข้าถึงเมื่อ มีนาคม 2562, เข้าถึงได้จาก <http://www.soontharo.ac.th>

ชุมชนนวัตกรรมเกษตรปลอดภัย

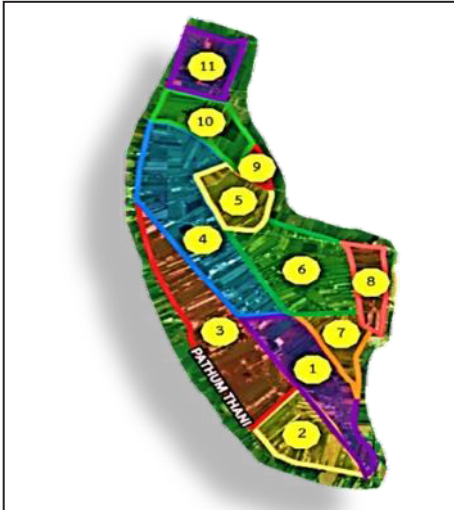
โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

¹*บุษยา จูงาม ²อรรธรณ ชำนาญพุดชา ³ลัดดาวัลย์ กงพลี ⁴พชรกมล กลั่นบุศย์ ⁵ เยาวภา แสงพยับ

⁶ไพรินทร์ มีศรี ⁷ วิศรุต ขวัญคุ้ม และ⁸ปรียาภา เมืองนก

*Corresponding author: busaya@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยโครงการมีการดำเนินการในระยะที่ 1 คือ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องศึกษาชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลตำบล และจัดทำแผนปฏิบัติการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ตรงกับความต้องการและศักยภาพของชุมชน จากการศึกษาพบประเด็นการพัฒนาดังนี้ 1. การสร้างชุมชนนวัตกรรมเกษตรปลอดภัย 2. ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ชุมชน โครงการระยะที่ 2 คือ การสร้างความร่วมมือจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนนวัตกรรมเกษตรปลอดภัย ส่งเสริมองค์ความรู้ พัฒนาด้านแบบชุมชนนวัตกรรมเกษตรปลอดภัย และต้นแบบส่งเสริมสิ่งแวดล้อมชุมชน ผลการดำเนินโครงการ คือ เกิดการมีส่วนร่วมและจิตอาสาระหว่างภาครัฐ โรงเรียน เยาวชน ผู้นำหมู่บ้าน และประชาชน และกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 1 กลุ่ม เกิดต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเกษตรปลอดภัย คือ ต้นแบบการปลูก ถั่วงอก เมล็ดทานตะวันงอก และผักบุงปลอดภัย เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนพบว่า เดิมรายจ่ายเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของครัวเรือนเป้าหมายโดยเฉลี่ย คิดเป็นเงิน 9,000 บาทต่อเดือน หลังจากเข้าร่วมโครงการโดยการนำผักปลอดภัยไปบริโภคในครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายสามารถลดรายจ่ายลงเฉลี่ยเป็นเงิน 3,000 บาทต่อเดือน โดยคิดเป็นร้อยละ 33.33

คำสำคัญ: ชุมชน, นวัตกรรม, เกษตรปลอดภัย

Abstract

Improving the quality of life of communities and localities in the Na Mai Subdistrict, Lat Lum Kaeo District Pathum Thani Province had a destination for the people in the community who had a better quality of life. The project has been implemented in phase 1, which is to building cooperation in the relevant government agencies. Study the community and create a sub-district database and develop an action plan to improve the quality of life to meet the needs and abilities of the community. The study found the following development issues: 1. Creating an Innovative Community for Safe Agriculture and 2. Promote the community environment for furthering community tourism. The second phase of the project is to build cooperation in establishing a community committee for agricultural safety innovation. Promote knowledge, develop a model for community innovation in safe agriculture, and model to promote a community environment.

¹⁻⁷คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁸ สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

The results of the project found the following: Participation and volunteerism between the government, schools, youth, village leaders and people, and one group of transformational leaders, the model of innovation in the safe agriculture community was a model of planting sprouts, sprouted sunflower seeds and morning glory to reduce household expenses. It was found that the original average target household's food consumption expenditure was 9,000 baht per month. As a result, target households can reduce their expenditures by 3,000 baht per month, accounting for 33.33 percent.

Keywords: Community, Innovation, Safe agriculture

บทนำ

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง ปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการในพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศโดยมุ่งเน้น การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่ต้นกปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอกเพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น

ดังนั้น คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความ เข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพา ตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วิธีการดำเนินงาน

วิธีการและขั้นตอนการศึกษาบริบทชุมชน ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แบ่งการศึกษาและดำเนินการกิจกรรมเป็น 2 ระยะ และมีรายละเอียดของกิจกรรมย่อยดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ศึกษาชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลตำบลและจัดทำแผนปฏิบัติการเพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในพื้นที่ตำบลหน้าไม้ โครงการระยะที่ 1
2. กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โครงการระยะที่ 2

ผลการดำเนินงาน

ผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการดังนี้ คือ ในเชิงปริมาณ คือ ร้อยละ 80 ของจำนวนครัวเรือนหมู่บ้านเป้าหมาย ในตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่เข้าร่วมกิจกรรม บรรลุตามเป้าหมาย โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมคือตัวแทนครัวเรือน ตำบลหน้าไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานีหมู่ที่ 1-11 เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 80 ครัวเรือน และรายจ่ายของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายลดลงร้อยละ 10 บรรลุเป้าหมาย เดิมรายจ่ายเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของครัวเรือนเป้าหมายโดยเฉลี่ย คิดเป็นเงิน 9,000 บาทต่อเดือน หลังจากเข้าร่วมโครงการโดยการนำผักปลอดภัยไปบริโภคในครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายสามารถลดรายจ่ายลงเฉลี่ยเป็นเงิน 3,000 บาทต่อเดือน โดยคิดเป็นร้อยละ 33.33 และในเชิงคุณภาพ เกิดภาคีเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ และกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 1 กลุ่ม เกิดต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเกษตรปลอดภัย คือ ต้นแบบการปลูกผักปลอดภัย ถั่วงอก เมล็ดทานตะวันงอก และผักบุ้ง เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และเกิดต้นแบบการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมชุมชน คือ ต้นแบบหน้าบ้านหน้ามองด้วยผักปลอดภัย

สรุปผลการดำเนินงาน

เป้าประสงค์ของโครงการคือ การลดรายจ่ายของครัวเรือน โดยการปลูกผักปลอดภัยที่โตเร็วมีคุณค่าทางอาหาร และเป็นที่ต้องการของท้องตลาด การบริโภคผักปลอดภัยเพื่อสุขภาพพร้อมลดรายจ่ายต่อมื้ออาหาร พบว่า เดิมรายจ่ายเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของครัวเรือนเป้าหมายโดยเฉลี่ย คิดเป็นเงิน 9,000 บาทต่อเดือน หลังจากเข้าร่วมโครงการโดยการนำผักปลอดภัยไปบริโภคในครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายสามารถลดรายจ่ายลงเฉลี่ยเป็นเงิน 3,000 บาทต่อเดือน โดยคิดเป็นร้อยละ 33.33

นอกจากนี้ผลพลอยได้จากการดำเนินโครงการ คือหลังจากที่ครัวเรือนนำร่องปลูกผักปลอดภัยและมีผักเป็นจำนวนมาก รับประทานในครัวเรือนไม่หมด ก็นำไปแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งนำไปจำหน่าย ยกตัวอย่างเมล็ดทานตะวันงอก โดยครัวเรือนนำไปขายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 120 บาท และเมื่อหักต้นทุนแล้ว จะได้กำไรกิโลกรัมละประมาณ 60 บาท จึงสรุปได้ว่าหากมีการจำหน่ายอย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 1 เดือน ครัวเรือนสามารถเพิ่มรายได้โดยประมาณ จำนวน 600 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนของการปลูกแต่ละครั้ง ข้อมูลดังกล่าวอ้างอิงจากการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์สำหรับการเข้าร่วมโครงการ

นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ

- 1) เกิดต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเกษตรปลอดภัย คือ ต้นแบบการปลูกผักปลอดภัย ถั่วงอก เมล็ดทานตะวันงอก และผักบุ้ง เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน
- 2) เกิดต้นแบบการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมชุมชน คือ ต้นแบบหน้าบ้านหน้ามองด้วยผักปลอดภัย

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. การเข้าไปต่อยอดโครงการชุมชนนวัตกรรมเกษตรปลอดภัย ให้ไปสู่ความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้วยเอกลักษณ์เกษตรปลอดภัย ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
2. การสนับสนุนต่อยอดและเป็นสื่อกลางระหว่างภาครัฐ กับผู้นำชุมชน ให้มีแนวคิดและร่วมแรงร่วมใจ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชุมชนด้วยเอกลักษณ์เกษตรปลอดภัยไปสู่ความสำเร็จ
3. การหาตลาด และการส่งเสริมมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย สู่ตลาดสากลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นช่องทางการเพิ่มรายได้ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้ ผู้นำหมู่บ้าน หมู่ที่ 1-11 รวมถึงประชาชนตำบลหน้าไม้ ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนคณะผู้ดำเนินโครงการ จนกระทั่งโครงการได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ คณาจารย์และนักศึกษาที่ร่วมลงพื้นที่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ และมีจิตอาสาทุ่มเน้นการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น คณะผู้ดำเนินโครงการจึงขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, ประวัติตำบลหน้าไม้, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/history/data/index/menu/22>.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, ลักษณะที่ตั้ง, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/location/data/index/menu/24>.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, ลักษณะสังคม, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/social/data/index/menu/25>.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, ลักษณะเศรษฐกิจ, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/economy/data/index/menu/26>.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, ลักษณะทรัพยากร, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/resource/data/index/menu/126>.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, โครงสร้างพื้นฐาน, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/infrastructure/data/index/menu/27>.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, ข้อมูลประชากร, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/communityinfo/data/index/menu/177>.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, ผู้นำหมู่บ้าน, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก http://namaipathum.go.th/public/person/data/mono/structure_id/17/menu/32.

องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าไม้, 2562, สถานที่สำคัญ, เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <http://namaipathum.go.th/public/landmark/data/list/menu/138>.

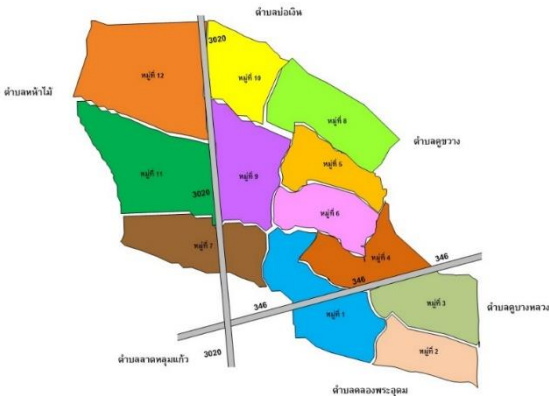
การเพิ่มมูลค่าสินค้าจากการแปรรูปไข่เป็ดเป็นไข่เค็ม ดินระแหง และการสร้างอัตลักษณ์สินค้า

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

¹*องอาจ ทับบุรี กันยารัตน์ เอกเอี่ยม ²อำพล เทศศิ ³กนกนาฏ พรหมนคร และ ⁴ภัทรเวช ธาราเวชรักษ์

*Corresponding author: tubburee.o@gmail.com

ภาพที่ 1 แผนที่ตำบลระแหง

บทคัดย่อ

ปีงบประมาณ 2563 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดทำโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น กิจกรรมสร้าง การเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ในพื้นที่ ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินงานตามรูปแบบชุมชนนวัตกรรมประเด็นชุมชน วิสาหกิจเข้มแข็งตำบลระแหง โดยการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเพื่อดำเนินกิจกรรม การเพิ่มมูลค่าสินค้าจากการแปรรูปไข่เป็ดเป็นไข่เค็ม

และการสร้างอัตลักษณ์สินค้า โดยการนำไข่เป็ดที่ได้จากเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดในชุมชนมาแปรรูปเป็นไข่เค็มที่ใช้ดินและวัสดุท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบหลักในการหมักไข่เค็ม ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์สินค้า เพื่อสร้างบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และดึงดูดใจผู้บริโภค โดยการสังเคราะห์แนวความคิดของผู้ผลิตและการใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาจัดทำเป็นบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า จนทำให้รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนก่อนดำเนินโครงการเท่ากับ 13,500 บาท/เดือน หลังจากดำเนินโครงการรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1,820 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 13.48

คำสำคัญ: ตำบลระแหง ไข่เป็ด ไข่เค็ม

Abstract

In the fiscal year 2563, the faculty of industrial technology of Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage implemented the project of quality improvement of community life and localities. In this project, the design learning process, career development, standards improvement of the local products and local community enterprises were operated at an area of Rahaeng sub-district, Lat Lum Kaeo district, Pathum Thani. The purpose of this project is the implement of Rahaeng innovation community model. The duck egg from the group of a local farmer is processed to the salted egg. Moreover, the packaging is designed and produced with local identity logo and environmentally friendly material. As a result, it shows that the household earning before the implementation was

¹สาขาวิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²สาขาวิชาวิศวกรรมการจัดการอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

13,500 baht/month. After the project was implemented, the average household earnings increased 1,820 baht/month or 13.48%.

Keywords: Rahaeng sub district, duck egg, salted egg.

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่นักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น

ดังนั้นคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชน ท้องถิ่น ในพื้นที่ ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน และการจัดการชุมชนตามแนวทางการพัฒนาสังคม ในรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างผู้นำชุมชน และปลูกฝังจิตอาสาให้กับประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการคณะผู้ดำเนินการมุ่งเน้นการสร้างกรอบปัญหาและความต้องการของชุมชนระดับตำบล เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนทางลดปัญหาความยากจนของประชาชนและยกระดับขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานราก การจัดการสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี วิธีการดำเนินงานเน้นไปที่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งเป็นการบูรณาการการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนพัฒนาชุมชนที่จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการยกระดับรายได้ของประชาชนนวัตกรรมและกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ที่จะเพิ่มมูลค่าทรัพยากรที่ไม่ก่อประโยชน์ในชุมชนให้เกิดประโยชน์อันส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นกระบวนการลดปัญหาความยากจนที่เหมาะสมกับการเข้าถึงของประชาชนทุกวัยได้อย่างทั่วถึงและยั่งยืนและเผยแพร่องค์ความรู้สู่ประชาชนกลุ่มอื่นๆ ได้โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดทำปฏิทินการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลและยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นเข้าพบและแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและขอปรึกษาหารือทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลระแหง ได้แก่ นายอำเภอ ส่วนงานปกครองอำเภอ พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี กำนันตำบลระแหง องค์การบริหารส่วนตำบลระแหง และเทศบาลตำบลระแหง เพื่อขอปรึกษาหารือ เกี่ยวกับทิศทางการดำเนินโครงการ และขอฐานข้อมูลตำบลเบื้องต้น

2. ศึกษาชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลตำบลระแหง ดำเนินการประมวลผลรวบรวมข้อมูลจากเอกสารฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องของตำบลระแหง โดยใช้ข้อมูลจากบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่ตกเกณฑ์ของพัฒนาการ

จังหวัดจัดประชุมผู้นำชุมชนทั้งตำบลระแหง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน เพื่อวางกรอบในการพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งคัดเลือกเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาพื้นที่ เยี่ยมชมรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่ของตำบลร่วมกับเครือข่ายพระราชรัฐ 3 ครั้ง ในการเก็บข้อมูล OP3 รวมทั้งศึกษาบริบทชุมชนในภาพรวม ศึกษา ประเมินศักยภาพ ปัญหา ทูของชุมชนจัดเวทีประชุมเสวนาคืนข้อมูลให้กับชุมชนจัดทำรายงานผลการศึกษาชุมชน และครัวเรือนเป้าหมาย จัดทำฐานข้อมูลตำบล (OP2 และ OP3) และประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อ (PAR) กำหนดแผนการพัฒนาชุมชนร่วมกับคนในชุมชน และครัวเรือนเป้าหมายในตำบลระแหง

3. จัดทำแผนปฏิบัติการเพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

4. ประชุมเชิงปฏิบัติการแปรรูปไข่เป็ดเป็นไข่เค็มโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น โดยการนำไข่เป็ดที่ได้จากเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดในชุมชนมาแปรรูปเป็นไข่เค็ม ที่ใช้ดินและวัสดุท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบหลักในการหมักไข่เค็ม

5. ประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างอัตลักษณ์สินค้า เพื่อสร้างบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และดึงดูดใจผู้บริโภค โดยการสังเคราะห์แนวความคิดของผู้ผลิต และใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาจัดทำเป็น บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า

6. กิจกรรมส่งเสริมผู้ผลิตให้เข้าสู่ตลาดออนไลน์ และตลาดนัดชุมชน โดยการสร้างช่องทางการโฆษณาสินค้า และการจำหน่ายสินค้าผ่านระบบออนไลน์ และตลาดนัดชุมชนที่ดำเนินการโดยจิตอาสาภายในตลาดนัดชุมชน

7. สรุปผล และจัดทำรายงานความสำเร็จโครงการ

ผลการดำเนินงาน

หลังจากได้มีการศึกษาบริบทชุมชนตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม มีการประเมินศักยภาพ ศึกษาปัญหา ทูของชุมชน รวมถึงจัดเวทีประชุมเสวนาคืนข้อมูลให้กับชุมชน จัดทำรายงานผลการศึกษาชุมชน และครัวเรือนเป้าหมาย จัดทำฐานข้อมูลตำบล และประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการเพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนร่วมกับคนในชุมชน และครัวเรือนเป้าหมายในตำบลระแหงนั้น ได้เกิดนวัตกรรมขึ้นในชุมชน คือ ไข่เค็มดินระแหง ซึ่งเป็นการแปรรูปไข่เป็ดเป็นไข่เค็มโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น โดยการนำไข่เป็ดที่ได้จากเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดในชุมชนมาแปรรูปเป็นไข่เค็ม ที่ใช้ดินและวัสดุ ท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบหลักในการหมักไข่เค็ม อีกทั้งยังมีการสร้างบรรจุภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และดึงดูดใจผู้บริโภค โดยการสังเคราะห์แนวความคิดของผู้ผลิต และใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาจัดทำเป็นบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า จนทำให้รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนก่อนดำเนินโครงการเท่ากับ 13,500 บาท/เดือน หลังจากดำเนิน

ภาพที่ 2 การสำรวจความต้องการของชุมชนและอบรมเชิงปฏิบัติการ

ภาพที่ 3 ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำผลิตภัณฑ์ไข่เค็มดินระแหง

โครงการรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1,820 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 13.48 ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ไข่เค็มดินระแหงที่ได้จัดทำขึ้นมีลักษณะเด่นคือเป็นไข่เค็มแบบแยกส่วนประกอบ โดยผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์ไปสามารถผสมไข่เค็มและหมักทิ้งไว้ได้ด้วยตนเอง ตามคู่มือที่จัดทำไว้

สรุปผลการดำเนินงาน

เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ด และประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเพิ่มมูลค่าสินค้าจากการแปรรูปไข่เป็ดเป็นไข่เค็มดินระแหง และการสร้างอัตลักษณ์สินค้าได้มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีทักษะในการนำดินระแหง และไข่เป็ดจากเกษตรกรในพื้นที่มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ไข่เค็มดินระแหง ซึ่งมีลักษณะเด่นคือเป็นไข่เค็มแบบแยกส่วนประกอบ โดยผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์ไปสามารถผสมไข่เค็มและหมักทิ้งไว้ได้ด้วยตนเอง

ครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำไข่เป็ดมาจัดจำหน่ายในรูปแบบไข่เค็มดินระแหง จนทำให้รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนก่อนดำเนินโครงการเท่ากับ 13,500 บาท/เดือน หลังจากดำเนินโครงการรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1,820 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 13.48

นวัตกรรมไข่เค็มดินระแหง ซึ่งเป็นการแปรรูปไข่เป็ดเป็นไข่เค็มโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่น โดยการนำไข่เป็ดที่ได้จากเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดในชุมชนมาแปรรูปเป็นไข่เค็ม ที่ใช้ดินและวัสดุท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบหลักในการหมักไข่เค็ม

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

การนำสมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มาพัฒนาเป็นสูตรในการหมักไข่เค็มดินระแหง

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม กิจกรรม สร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ท่านพัฒนาชุมชนจังหวัด และหน่วยงานราชการระดับจังหวัดปทุมธานี ท่านนายอำเภอลาดหลุมแก้ว สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ และหน่วยงานราชการระดับอำเภอลาดหลุมแก้ว คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยและคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ องค์การบริหารส่วนตำบลระแหง เทศบาลตำบลระแหง กำนันตำบลระแหง ผู้นำชุมชนที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณประชาชนตำบลระแหงทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม จนทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี

วิถีวัฒนธรรมชาวมอญริมน้ำเจ้าพระยา

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลบ้านจิ้ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

*ศิริขวัญ บุญธรรม¹ จิระศักดิ์ สังฆเม² ประกาศิต ประกอบผล³ และวิริทธิ์ ฐานัสสกุล⁴

*Corresponding author: sirikhwan@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบ้านจิ้ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีเป้าหมายเพื่อให้อาชีพคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลบ้านจิ้ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดย 1) การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน โดยการออกแบบ

ผลิตภัณฑ์พริกแกง 2) การอนุรักษ์สืบสานวิถีวัฒนธรรมสไบมอญ โดยการทำสื่อวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมชาวมอญ และ 3) การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวปลอดสาร โดยการส่งเสริมชักชวนให้ชุมชนร่วมกันปลูกผักปลอดสารไว้บริโภคภายในครัวเรือนบนฐานของความพออยู่ พอกิน และพอเพียง

จากการดำเนินโครงการ มีผลการดำเนินการ ดังนี้ 1) มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์พริกแกงให้ชุมชนเพื่อขยายฐานรากเศรษฐกิจชุมชนให้มีความโดดเด่น และพัฒนาตลาดออนไลน์เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้อย่างเข้มแข็ง 2) มีการจัดทำสื่อวีดิทัศน์วิถีชีวิตชุมชนมอญหรือชาวไทยรามัญ ด้านวัฒนธรรมผ้าสไบมอญ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประเพณีสงกรานต์ การแห่ทางหงส์ ธงตะขาบ การแต่งกายด้วยชุดมอญที่ถักทออย่างประณีตบรรจง มีศรัทธาในบรรพบุรุษพุทธศาสนาอย่างมั่นคง และ 3) มีการส่งเสริมให้ชาวชุมชนเข้าร่วมโครงการปลูกผักสวนครัวปลอดสารไว้บริโภคเองภายในครัวเรือน

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 40 ครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ก่อนดำเนินโครงการเท่ากับ 9,096.25 บาท/เดือน หลังจากดำเนินกิจกรรมครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 12,800 บาท/เดือน คิดเป็นรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 40.71

คำสำคัญ: วิถีวัฒนธรรม, ชาวมอญ, เศรษฐกิจฐานราก, ผักปลอดสาร

Abstract

"Cultural way of the Mon people of the bank of the Chao Phraya", it is a project aimed at enhancing the quality of life of people at Baan Ngio sub-district, Sam Khok District, Pathum Thani province by 1) Strengthen the foundational economy in the community by curry pastes product design 2) Conserve and carry on the way of "Sabi - Mon" cloth culture by making media to promote the culture 3) Promote the organic cultivation of vegetables by persuading the community to grow vegetables without using the chemical for consumption in the household, which approaching the basis of self-sufficiency.

From the implementation of the project, the results of operations stand as follows: 1) The package designing and the online marketing for the pastes was developing, which will lead to the growth of the community's economy. 2) The media

^{1,2} สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ สาขาวิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

for promoting the Mon (or the Thai Raman people) community lifestyle and "Sabi -Mon" cloth culture were created 3) the community was encouraged to participate in the project of growing organic vegetables for home consumption.

The median income of 40 households that participate in the activities before/after implementing the project shows the growth of the median from 9,096.25 baht/month to 12,800 baht/month, which represents a surprisingly increase of 40.71%.

Keywords: Cultural way, Mon people, foundational economy, organic vegetables

บทนำ

วิถีชีวิต เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาติพันธุ์มนุษย์ ซึ่งขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎระเบียบเฉพาะกลุ่มซึ่งได้กำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมา และสืบสานตกทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยหรือตามปัจจัยแวดล้อมของบริบทสังคมที่มีอิทธิพล ทำให้เกิดพลวัตขับเคลื่อนความเคลื่อนไหวภายในชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ทั้งทางตรงทางอ้อม ทั้งรู้ตัวหรืออาจไม่รู้ตัว

มอญหรือชาวไทยรามัญ เป็นชนชาติหนึ่งที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมาก เคยเป็นใหญ่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศพม่า มีภาษาพูดอยู่ในตระกูลมอญ-เขมร และมีอักษรของตนเองใช้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 842) ซึ่งได้อพยพมาพึ่งพิงพระบรมโพธิสมภารในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กระจายอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปตามที่ราบลุ่ม เช่น มอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หรือมอญสามโคก จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดอื่น ๆ มีวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น ศิลปะดนตรี ได้แก่ มอญขมจันทร์ มอญรำดาบ หรือมอญร้องไห้ มีประเพณีสงกรานต์ การแห่ทางหงส์ ชงตะขาบ มีการแต่งกายด้วยชุดมอญพินพาดด้วยสไบมอญที่ทักทออย่างประณีตบรรจง มีข้าวแช่ที่จัดทำด้วยความละเอียดละม้าย มีอุโมงค์จิตที่ศรัทธาในบวรพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการน้อมรำลึกบูชาถึงองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จกลับจากสวรรค์โลกชั้นดาวดึงส์

ดังนั้น การจัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นนั้น จำเป็นต้องเข้าใจ เข้าถึงบริบทของชุมชนหรือท้องถิ่นให้ถ่องแท้ ทั้งด้านทุนทางวัฒนธรรมที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่ชุมชน และทุนทางสังคมที่มีความสัมพันธ์เนื่องกับตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน: 2546 : 1159) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน ตลอดจนถึงการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชุมชนให้มีความเข้มแข็งยั่งยืน

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตและท้องถิ่นครั้งนี้ เบื้องต้นได้สำรวจค้นหาศักยภาพเพื่อการพัฒนาให้ตรงตามบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ปรึกษาแนวทางการพัฒนากับชุมชนและเสนอแผนการพัฒนากับมหาวิทยาลัยเพื่อเห็นชอบกับแผนพัฒนาดังกล่าว และได้เริ่มดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ มีการแบ่งลักษณะการดำเนินงานเป็น 3 กิจกรรม โดยมีวิธีการดังนี้

1. การออกแบบบรรจุภัณฑ์พริกแกงและตราสินค้า
  - 1.1 สำรวจบรรจุภัณฑ์เดิมที่ชุมชนใช้บรรจุพริกแกงและตราสินค้า
  - 1.2 เชิญชุมชนเข้าร่วมประชุมเพื่อ สำรวจความต้องการแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าใหม่
  - 1.3 ให้ชุมชนร่วมกันออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าใหม่ตามความต้องการ
  - 1.4 ร่วมกันเสนอความคิดเห็นและลงมติคัดเลือกรูปแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า
  - 1.5 ดำเนินการให้จัดผลิตบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า
  - 1.6 มอบบรรจุภัณฑ์พร้อมตราสินค้าให้แก่ชุมชน
2. การจัดทำสื่อวีดิทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมสไบมอญ
  - 2.1 สำรวจศึกษาข้อมูลความเป็นมาของวัฒนธรรมสไบมอญที่เกี่ยวข้องกับวิถีชุมชน
  - 2.2 จัดทำเอกสารเนื้อหาสารคดีวัฒนธรรมสไบมอญ

- 2.3 ติดต่อประสานงานผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน เพื่อนัดแนะการจัดทำสื่อสารคดี
- 2.4 ดำเนินการลงพื้นที่ถ่ายทำสื่อตามสถานที่สำคัญของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา
- 2.5 ดำเนินการตัดต่อ เรียบเรียงปรับแต่งให้สมบูรณ์ตรงตามเนื้อหาที่กำหนด

3. การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษในครัวเรือน

- 3.1 เชิญชุมชนเข้าร่วมประชุม เพื่อสำรวจความต้องการชนิดผักสวนครัวโดยการแจกเอกสารเพื่อบันทึกชนิดผักที่ต้องการและมีกิจกรรมอบรมเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2 จัดหาเมล็ดพันธุ์ผัก กิ่งพันธุ์และอุปกรณ์เพาะปลูกที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- 3.3 ดำเนินการเพาะพันธุ์ผักบางส่วนและจัดกิจกรรมอบรมการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากผลไม้และจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงให้แก่ชุมชน
- 3.4 นัดแนะวันเวลากับชาวชุมชนเพื่อรับเมล็ดพันธุ์และกิ่งพันธุ์ที่ได้เพาะไว้ที่มหาวิทยาลัยและโรงเรียนเพาะชำของชุมชน ร่วมทั้งอุปกรณ์เพาะปลูก เช่นกระถาง ดินสำหรับเพาะปลูก
- 3.5 นำเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์และอุปกรณ์เพาะปลูกไปแจกจ่ายให้แก่ชุมชนตามครัวเรือนที่ได้สมัครเข้าร่วมโครงการ โดยผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) นำรถยนต์มารับอุปกรณ์เพาะปลูก กิ่งพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ไปส่งให้คนในหมู่บ้านของตน และให้นักศึกษาช่วยงานปลูกกิ่งพันธุ์ให้ชาวบ้านผู้สูงอายุบางส่วน

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินการโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น มีการสำรวจศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ภายในระยะเวลา โดยได้แบ่งย่อยกิจกรรม เป็น 3 ส่วน มีผลการดำเนินงานดังนี้

1. การออกแบบบรรจุภัณฑ์พริกแกงและตราสินค้า

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว มีผลการดำเนินการดังนี้ ได้มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับพริกแกงส้มและพริกแกงเผ็ด 2 ขนาดคือขนาดปานกลางและขนาดเล็กเพื่อให้ผู้ซื้อมีทางเลือกในการซื้อได้มากขึ้น และตราสินค้าที่กลุ่มผู้ทำพริกแกงและชุมชนได้ช่วยกันออกแบบเพื่อสื่อถึงเอกลักษณ์ของชุมชน และได้มอบบรรจุภัณฑ์ให้แก่กลุ่มพริกแกงไว้บรรจุเองตามความต้องการของตลาด

2. การจัดทำสื่อวีดิทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมสไบมอญ

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว มีผลการดำเนินการดังนี้ ได้มีการจัดทำสื่อวีดิทัศน์เพื่อสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมสไบมอญและวิถีชีวิตชุมชนมอญ โดยมีความยาวเนื้อหาประมาณ 15 นาที

3. การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษในครัวเรือน

จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว มีผลการดำเนินการดังนี้ ได้มีการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์และกิ่งพันธุ์ตามความต้องการของชุมชนตามที่ได้สำรวจมาแล้วเบื้องต้น เช่น กะเพรา โหระพา ผักชี ผักบุ้ง พริก และอุปกรณ์เพาะปลูกได้แก่ กระถาง ดินสำหรับปลูก จำนวน 30 ครัวเรือนทั้งได้ช่วยปลูกให้ชุมชนบางส่วน โดยเฉพาะครัวเรือนผู้สูงอายุ

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินการโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น โดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 3 กิจกรรม คือ 1) การออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าเพื่อส่งเสริมการขาย 2) การจัดทำสื่อวีดิทัศน์วัฒนธรรมสไบมอญและ 3) การส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษเพื่อบริโภคในครัวเรือน สรุปผลการดำเนินงานที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของชุมชนสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายได้ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพริกแกง

เดือน (ปี2563)	รายรับ(บาท)	หมายเหตุ
มกราคม	8,325	
กุมภาพันธ์	10,875	
มีนาคม	10,285	โรคระบาด (Covid)
เมษายน	6,900	โรคระบาด (Covid)
รวม	36,385 บาท	
พฤษภาคม	10,950	ระยะเวลาดำเนินโครงการ
มิถุนายน	12,975	
กรกฎาคม	13,450	
สิงหาคม	13,825	
รวม	51,200	
คำนวณรายได้ (ผู้เข้าร่วม 40 ครัวเรือน)	1. $(36,385 \text{ บาท} \div 4 \text{ เดือน}) \div 40 \text{ ครัวเรือน} = 227.40 \text{ บาท/ครัวเรือน/เดือน}$ 2. $(51,200 \text{ บาท} \div 4 \text{ เดือน}) \div 40 \text{ ครัวเรือน} = 320 \text{ บาท/ครัวเรือน/เดือน}$	
รายได้เพิ่มขึ้น	$((320-227.40) \div 227.40) \times 100 = \text{ร้อยละ } 40$	

ที่มา : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพสตรีบ้านจิว, 2563

นวัตกรรมที่เกิดขึ้น/นวัตกรรมที่ได้รับ

สื่อวีดิทัศน์ วิถีไทย วิถีมอญ สไบมอญบ้านจิว บรรจุภัณฑ์สินค้าพริกแกงและตราสินค้า และชุมชนปลูกผักปลอดสารภายในครัวเรือน

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

บริบทชุมชนตำบลบ้านจิว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีศักยภาพทางการเกษตรกรรม ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่กะทัดรัดประมาณ 2,000 กว่าตารางกิโลเมตร มี 5 หมู่บ้าน สามารถทำนาได้ 3 ครั้งต่อปี เนื่องด้วยมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์สะดวกต่อการทำเกษตร เห็นว่าการพัฒนาส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ทางเลือกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน เป็นโครงการที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์แก่ชุมชนที่มีอาชีพเกษตรเป็นส่วนมาก

กิตติกรรมประกาศ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลบ้านจิว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ได้ดำเนินการสำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือกันของทุกภาคส่วน ทั้งนี้ กรรมการโครงการฯ ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชนตำบลบ้านจิวที่ได้ประสานความร่วมมือไปยังสมาชิกหมู่บ้านเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจิวที่เอื้อเฟื้อสถานที่ดำเนินการประชุมชาวชุมชนตำบลบ้านจิวให้ความร่วมมือเข้าร่วมโครงการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ

เอกสารอ้างอิง

งานทะเบียนและบัตรอำเภอสามโคก เดือนเมษายน พ.ศ. 2563. อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. มปป.ราชบัณฑิตยสถาน.
(2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :บริษัท นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.
รายงานการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพสตรีบ้านจิว พ.ศ.2563. ตำบลบ้านจิว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. มปป.

ตลาดมาตรฐานสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

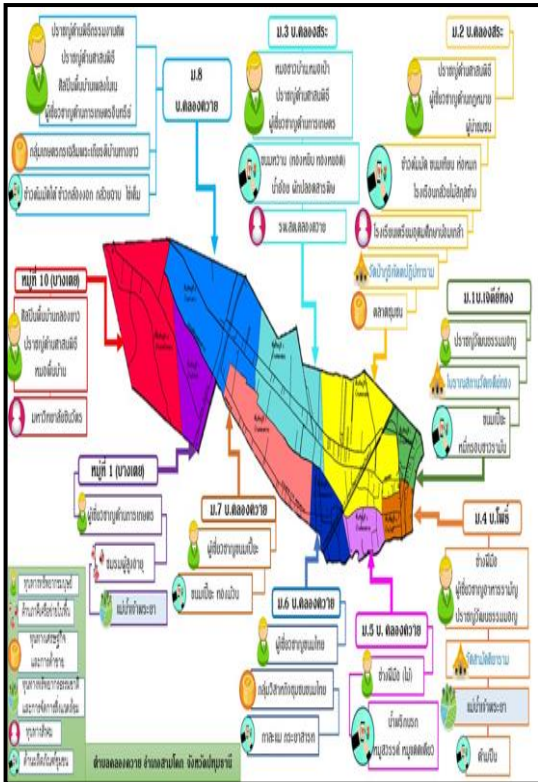
โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

¹*ทัศนพร ชูศักดิ์ ²ฉัตรประภา ศิริรัตน์ ³นันทยา ดวงประทุม

⁴สุทธิดา แก้วมุงคุณ ⁵รวิธร ฐานัสสกุล

*Corresponding author: tsp2548@hotmail.com

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์และการทำงานดังนี้ 1) เพื่อสร้างความร่วมมือ สำนวจบริบทชุมชน ปัญหาและความต้องการของชุมชน ศักยภาพด้านต่าง ๆ ของชุมชน กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำชุมชนภาครัฐและเอกชน จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุมกลุ่ม สัมภาษณ์ เจาะลึก การสังเกตและจากเอกสารข้อมูลของชุมชน 2) เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์และปลูกฝังภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่แกนนำเยาวชน กลุ่มเป้าหมายเป็นแกนนำเยาวชน จำนวน 22 คน โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตร 3 วัน และ 3) เพื่อดำเนินการตามรูปแบบชุมชนนวัตกรรมประเด็นวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งโดยการดำเนินกิจกรรมการสร้างตลาดชุมชนและเครือข่ายบริหารจัดการ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการร้านค้า และผู้นำชุมชน จำนวน 20 คน โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานตลาดชุมชนต้นแบบ

ผลการดำเนินโครงการพบว่า 1) ได้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 9 เครือข่าย และได้ฐานข้อมูลตำบลคลองควาย 2) ได้แกนนำเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 1 กลุ่ม จำนวน 22 คน โดยมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมาก ร้อยละ 100 และ 3) เกิดตลาดชุมชนคลองสระ จำนวน 1 แห่ง โดยมีร้านค้า จำนวน 12 ร้าน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานอาหารสะอาด รสชาติอร่อย (CFGT) จำนวน 10 ร้าน และร้านค้า จำนวน 12 ร้าน มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนก่อนเข้าร่วมโครงการ เท่ากับ 4,833 บาท/เดือน หลังจากดำเนินโครงการ ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น 3,625 บาท/เดือน โดยครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 75

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, วิสาหกิจชุมชน, มาตรฐานตลาด, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹สาขาวิชาการจัดการสถานพยาบาล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
²สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
³สาขาวิชาสุขภาพและความงาม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
⁵สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Abstract

Quality of Life Community Development Project in Khlongkhwai Sub-Districts, Samkhok Districts, Pathumthani Province aimed 1) To establish the cooperation and explore characteristics of community, Problem and Community needs and Potentials of the community. The target samples consisted of 30 Public and Private Sector leaders. Data were collected by group discussion, In-depth interview, Observation and Review from community document profile 2) To promote, conserve and cultivate of indigenous knowledge to youth leaders. The target samples consisted of 2 Youth leaders by organizing a 3 -day workshop on conservation and inheritance of indigenous knowledge. 3) To implement an innovative community model on the community strengthening enterprises by conducting community market and management networks. The target samples consisted of 20 shop operator and community leaders by organizing workshops and study visits to the model community market.

The results of the project were as follows: 1) There were 9 networks of government and private sectors and obtained the Khlongkhwai Sub-District database. 2.) 1 Group (22 persons) of Youth leader were conserved and inherited on indigenous knowledge by all of them had good level of satisfaction with the activity (100%). 3) There was 1 Klong Sa community market, with 12 shops. 10 shop were passed on the clean food good teste standard (CFGT) with an average income of 3,625 baht per household per month.

Keywords: Quality of Life, Community Enterprise, Standard for Marketplace, Local Wisdom

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่นักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมี กลยุทธ์ในการ สร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ดังนั้น คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

กิจกรรมระยะที่ 1 การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการลงพื้นที่ศึกษาบริบทของชุมชน และสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายอำเภอ ส่วนงานปกครองอำเภอ พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคลองควาย กำนันตำบลคลองควาย ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน และประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินโครงการ และการจัดทำฐานข้อมูลตำบลคลองควาย ดำเนินการโดยจัดประชุมกลุ่ม (Focus group discussion) ผู้นำชุมชนจำนวน 2 ครั้ง ณ องค์การบริหาร

ส่วนตำบลคลองควาย โดยมีเข้าร่วมประชุมได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองควาย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข ผู้อำนวยการกองการศึกษา ส่วนงานพัฒนาชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุกหมู่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กำนันตำบลคลองควาย ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ และตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้นำชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กำนันตำบลคลองควาย ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข และตัวแทนประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กิจกรรมระยะที่ 2 เป็นการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยดำเนินกิจกรรม 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรมมอญ ณ วัดสามัคคีาราม ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี 2) กิจกรรมการจัดตั้งตลาดชุมชนตามมาตรฐานและการสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการ

ผลการดำเนินงาน

- 1) ได้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 9 เครือข่าย และได้ฐานข้อมูลตำบลคลองควาย
- 2) ได้แกนนำเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 1 กลุ่ม จำนวน 22 คน โดยมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในระดับมาก ร้อยละ 100
- 3) เกิดตลาดชุมชนคลองสระ จำนวน 1 แห่ง โดยมีร้านค้า จำนวน 12 ร้าน ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานอาหารสะอาด รสชาติอร่อย (CFGT) จำนวน 10 ร้าน และร้านค้า จำนวน 12 ร้าน มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนก่อนเข้าร่วมโครงการ เท่ากับ 4,833 บาท/เดือน หลังจากดำเนินโครงการ ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น 3,625 บาท/เดือน โดยครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 75

สรุปผลการดำเนินงาน

- ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 75
- นวัตกรรมที่เกิดขึ้น/นวัตกรรมที่ได้รับ ศูนย์อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมตำบลคลองควายและตลาดชุมชนคลองสระที่มีร้านจำหน่ายอาหารผ่านเกณฑ์มาตรฐาน อาหารสะอาด รสชาติอร่อย (CFGT) ร้อยละ 100
- ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในระดับมาก ร้อยละ 100

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. ตลาดชุมชนคลองสระสามารถขยายรูปแบบตลาดชุมชนเพื่อรองรับการจำหน่ายสินค้าประเภทต่าง ๆ เช่น อาหารสด และมีการตรวจมาตรฐานอาหารปลอดภัย (Food safety)
2. การพัฒนาศูนย์อนุรักษ์ให้ยั่งยืนโดยการจัดกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องอื่นทุกเดือน โดยจัดแผนกิจกรรมในการถ่ายทอดให้ครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กิจกรรม สร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด และหน่วยงานราชการระดับจังหวัดปทุมธานี นายอำเภอสามโคก สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ และหน่วยงานราชการระดับอำเภอสามโคก ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูโรงเรียนวัดสามัคคิยาราม และโรงเรียนบ้านคลองสระ คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองควาย กำนันตำบลคลองควาย ผู้นำชุมชนที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณปราชญ์ชุมชน ได้แก่ นายไพรัตน์ จันทร์แบบ ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคลองควาย คุณครูชะม้อย เครือโชติ ผู้เชี่ยวชาญการแสดงพื้นบ้านเพลงโนเนนและรำกลองยาว และนายประทวน ดาวอร่าม ปราชญ์ชุมชน ด้านช่างไม้และแกะสลัก และประชาชนตำบลคลองควายที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

¹วิณกร ธีรภัทรเวช ²ภัทรเวช ธราเวชรักษ์ ³วิษณุ ศิลาน้อย

⁴รวิธร ฐานัสสกุล และ ⁵ปรียาภา เมืองนก

*Corresponding author: winakon@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การดำเนินโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนชุมชนตำบลคลองห้า และการสร้างเครือข่ายประชารัฐในการพัฒนาชุมชน ดำเนินงานในปีงบประมาณ 2563 โดยมีประชาชนเข้าร่วม 50 ครัวเรือน จากวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพ และร้านค้า การดำเนินงานเริ่มต้นจากการศึกษาบริบทชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชน ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และลงพื้นที่สำรวจชุมชน จัดเวทีประชาคม และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน นำข้อมูลที่ได้ ออกแบบกิจกรรมเชิงการพัฒนา และดำเนินตามกิจกรรมโครงการ

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีสินค้าเกษตรหลากหลาย เช่น หมี่กรอบ ผักปลอดสารพิษ ไข่เค็ม กระจ่างผ้า ขนมไทย และขนมอบ เป็นต้น แต่ขาดช่องทางการจำหน่าย จึงดำเนินการสร้างตลาดชุมชน ณ หมู่ที่ 2 ตำบลคลองห้า ชื่อว่า “ตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า” จำหน่ายสินค้าทุกวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ เวลา 9.00 ถึง 17.00 น. ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.46 โดยลูกค้ามี 3 กลุ่ม ได้แก่ ส่วนงานราชการในพื้นที่ ประชาชนในตำบล และนักท่องเที่ยว ดังนั้นสรุปได้ว่าการจัดตั้งตลาดชุมชนสามารถทำให้รายได้ของชุมชนตำบลคลองห้าที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ตลาดชุมชน ความพอเพียง บ้านคลองห้า

Abstract

The objective of this project is to improve life quality of the population in Khlong Ha district and to build networks of cooperation between local government and its citizens. Participants of this project, initiated in the fiscal year 2563, include 50 households from community enterprises, occupation groups, and stores. The project first studies the local community and analyzes its potential, problems, and its needs. This undertaking incorporates evaluating secondary data, surveying local areas and populations, creating a community stage for idea exchange, and arranging in-depth interviews of local leaders. Collected information is used for designing development activities. It is discovered that there are products within the community which reflect local identities. Such products include crispy noodles, toxin-free vegetables, salty eggs, cloth bags, Thai dessert, and baked goods. However there is a lack of markets to sell these items. Therefore, the project constructed a local market at Moo Song, Khlong Ha district, which is named “Khlong Ha Community Market for Sufficiency.” This market opens every Friday, Saturday, and Sunday, from 9 am to 5 pm. As a result of the market, income of the participants increases by 33.46 percent. The main client groups are local government officials, district population,

¹⁻⁵อาจารย์ สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

and tourists. Overall, the foundation of the community market increases the community income and improves their quality of life.

Keywords: Community Market, Sufficiency, Khlong Ha

บทนำ

การดำเนินการจัดตั้งตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า เกิดขึ้นภายใต้โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง ปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรมาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหารเพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการในพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินโครงการตามความต้องการของชุมชน และเกิดตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้าขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

การจัดตั้งตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า ดำเนินการเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลชุมชนตำบลคลองห้า ใช้เทคนิค PEST analysisในการศึกษาโดยสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ และลงพื้นที่จัดเวทีชุมชน รวมถึง การสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ปัญหาและความต้องการของชุมชนใช้เทคนิค SWOT analysis และวางกลยุทธ์การพัฒนาใช้เทคนิค TOWS analysis นำข้อมูลที่ได้จัดเวทีคืนข้อมูลและคัดกิจกรรมที่จะพัฒนา ประชาชนในตำบลต้องการจัดตั้งตลาดชุมชน จึงดำเนินการจัดตั้งตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า ณ หมู่ที่ 2 มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 50 คนทุกวัน ดำเนินการจำหน่ายสินค้าทุกวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์เวลา 9.00 ถึง 17.00 น.

การเก็บข้อมูล เก็บรายได้จากการขายทุกร้านค้าทุกๆ วันที่ขาย นำข้อมูลที่ได้สรุป หาค่าเฉลี่ยรายได้ และคำนวณร้อยละของรายได้ที่เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 1 การจัดเวทีประชาคมในชุมชน

ภาพที่ 2 การลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการดำเนินงาน

การจัดตั้งตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า รายได้ของผู้เข้าร่วมโครงการอธิบายได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายได้ของร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าในตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า

ร้านค้า	รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ (ล้านบาท, บาท)	รายได้จากโครงการ (ล้านบาท, บาท)	รายได้ที่เพิ่มขึ้น (%)
ร้านยา	2,000	2,430	121.50
ก๋วยเตี๋ยวเรือ	25,000	7,333	29.33
กระเป๋าผ้าป่าจิตร (OTOP 3 ดาว)	3,000	2,355	78.50
ร้านขนมไทยผู้ช่วยตุ๊กตา	10,000	4,367	43.67
ร้านส้มตำไก่บโอง	12,000	2,810	23.42
วิสาหกิจชุมชนเกษตรปลอดภัยตำบลคลองห้า	15,000	6,824	45.49
วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตไข่เค็มหมูนก	23,000	7,888	34.30
กลุ่มขนมอบคนคลองห้า	6,500	2,503	38.50
วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปลาคลองหก	6,400	1,283	20.04
วิสาหกิจชุมชนสวนลุงผู้ใหญ่หมู่สิบสอง	14,000	1,807	12.91
รายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น			33.46

จากตารางที่ 1 ร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการมีทั้งหมด 12 ร้านค้า จากร้านบุคคลรายเดียว กลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจชุมชนที่มหาวิทยาลัยได้ส่งเสริมในระหว่างปี 2556-2563 ในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาสูตร บรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า และการยกระดับให้ได้มาตรฐาน อย. มาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (Q) เป็นต้น จากตารางพบว่าร้านยารายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากที่สุด (ร้อยละ 121.50) รองลงมา คือ กระเป๋าผ้าป่าจิตร (ร้อยละ 78.50) และน้อยที่สุด คือ วิสาหกิจสวนลุงผู้ใหญ่หมู่ที่ 12 (ร้อยละ 12.91) ทั้งนี้เนื่องจากร้านยามีรายได้จากการขายในตลาดนี้เป็นส่วนใหญ่จึงทำให้รายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 100 ส่วน วิสาหกิจสวนลุงผู้ใหญ่หมู่ที่ 12 เน้นการขายกลุ่มลูกค้าประจำที่กลุ่มจึงทำให้รายได้เพิ่มขึ้นน้อย และสินค้ามีความไม่หลากหลาย ส่วนร้านค้าอื่นๆ ดำเนินการขายในตลาดอื่นๆ และลูกค้าประจำด้วยจึงทำให้รายได้เพิ่มขึ้นดังตาราง เมื่อนำรายได้เฉลี่ยจากทุกๆ ร้านค้ามาคำนวณ พบว่า ตลาดชุมชนวิถีพอเพียงสร้างรายได้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการจากทุกๆ กลุ่มร้อยละ 33.46

ภาพที่ 3 การดำเนินการสร้างตลาดชุมชน

ภาพที่ 4 การเตรียมการเพื่อเปิดตลาดชุมชน

ภาพที่ 5 หน่วยงานมหาวิทยาลัยและหน่วยงานเครือข่ายถ่ายรูปร่วมกัน ภาพที่ 6 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ในพิธีเปิดตลาดชุมชน

ภาพที่ 7 บรรยากาศตลาดชุมชน

สรุปผลการดำเนินงาน

การจัดตั้งตลาดชุมชนวิถีพอเพียงบ้านคลองห้า เกิดจากความร่วมมือของมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดปทุมธานี ระดับอำเภอ และระดับตำบล ที่สำคัญที่สุดประชาชนในตำบลคลองห้าการดำเนินโครงการมีผู้เข้าร่วม 50 ครัวเรือนจากร้านค้าทั้งหมด 12 ร้านค้า ก่อให้เกิดรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 33.46 ดังนั้นตลาดชุมชนแห่งนี้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนประชาชนคลองห้าได้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

หากมีการดำเนินการต่อยอดการพัฒนาตำบลคลองห้า ควรเข้าไปยกระดับสินค้าในตลาดชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น ปรับบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้าให้ดูทันสมัย ปรับภูมิทัศน์ตลาดให้น่าถ่ายรูปมากขึ้น และควรส่งเสริมให้เกิดตลาดนัดเพิ่มเติมช่วงเย็นบริเวณจัดตลาดชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวงจังหวัดปทุมธานี คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด และหน่วยงานราชการระดับจังหวัดปทุมธานี นายอำเภอคลองหลวง สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ และหน่วยงานราชการระดับอำเภอคลองหลวง คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า กำนันตำบลคลองห้า ผู้นำชุมชนที่ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณประชาชนตำบลคลองห้าที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

qualitative research based on participatory action research (PAR). Data collected from in-depth interview focus groups and group meetings. The result found that the process of improving the local economy, society, community business, environment, and leadership consists of the upstream process, the midstream process, and the downstream process. The upstream process includes providing knowledge of business planning. The midstream process is to create value-added to a product in 2 ways; food processing and branding and packaging design. The Chinese pastry filled with salted eggs can sell at a higher price. The branding and packaging design not only make products look attractive to differentiate and more convenient in use but also adding value to a product with eco-friendly material. The downstream process is to have marketing online in social media, particularly Facebook, so customers can view products, make a purchase order, give comments, or get updated promotions and advertisements. The operational result is the target group achieves more income from selling of Chinese pastry filled with salted eggs and salted duck egg in new packaging by 4,300 THB or 59% of former income before joining this project.

Keywords: Local Economy, Value-added creating, Branding, Packaging

บทนำ

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง ปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการในพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่ต้นกปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น

จากรายงานสรุปโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น (ระยะที่ 1) ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาบริบทชุมชน ตำบลบึงชำอ้อ ในด้านต่างๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศข้อมูลด้านประชากร โครงสร้างพื้นฐาน สังคมและเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา ความต้องการของชุมชน และประเด็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ พบว่า กลุ่มเป้าหมายในชุมชน คือกลุ่มอาชีพทำไข่เค็ม ตำบลบึงชำอ้อ โดยกลุ่มมีศักยภาพในการจัดการผลผลิตไข่เค็มและไข่เค็มเป็นปัจจัยพื้นฐาน แต่ขาดความรู้ ทักษะในการแปรรูปผลผลิตให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงขึ้น ตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ยังไม่มีเอกลักษณ์ คุณภาพ เพียงพอ รวมถึงควรส่งเสริมความรู้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในเชิงการตลาดให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น คณะวิทยากรจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น (ระยะที่ 2) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนา

เศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาสิ่งแวดล้อม เสริมศักยภาพกลุ่ม/ชุมชน และสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจรากฐานในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน และมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

กลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นผู้เข้าร่วมโครงการ คือ กลุ่มอาชีพทำไข่เค็มและคนในชุมชนตำบลบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี หมู่ 1-12 จำนวน 12 หมู่บ้าน รวม 60 ครัวเรือน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลจากกลุ่มบุคคลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนาการกลุ่ม และการประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม ข้อมูลจากเอกสาร ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ฐานข้อมูลชุมชน เอกสารเผยแพร่จากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และข้อมูลเอกสารใช้การอ่าน จัดแบ่งหมวดหมู่เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาเอกสารตามประเด็นการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ขอบเขตพื้นที่การวิจัย คือ ตำบลบึงชำอ้อ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ขอบเขตเนื้อหาที่ทำการศึกษา ประกอบด้วย การจัดทำแผนประกอบการกลุ่มอาชีพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม และการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามแนวคิดทุนชุมชน แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวคิดการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาสีงแวดล้อม โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ มีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันตามแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูลใช้การผสมผสานข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ภายใต้กรอบเนื้อหาที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการดำเนินงาน

กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อมและสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย กระบวนการต้นน้ำ คือ การให้องค์ความรู้ด้านการทำแผนประกอบการแก่กลุ่มอาชีพ กระบวนการกลางน้ำ คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มไข่เค็ม 2 รูปแบบ คือ การแปรรูปเป็นขนมเปียะใส่ไข่เค็ม เพื่อจำหน่ายในราคาที่สูงขึ้น และการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างความแตกต่างสวยงาม มีประโยชน์ใช้งานสะดวก ทำให้สินค้าดูมีคุณภาพเหนือคู่แข่ง รวมถึงผลิตจากวัสดุย่อยสลายได้ตามธรรมชาติเพื่อรักษาสีงแวดล้อม กระบวนการปลายน้ำ คือ การเสริมศักยภาพการขายด้วยสื่อโซเชียล โดยกลุ่มอาชีพได้สร้าง Facebook: ไข่เค็มบ้านอินอนุสรณ์ ขึ้นใหม่ให้ลูกค้ารีวิว สั่งซื้อ รับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า กระตุ้นยอดขายทางอ้อม ด้วยคลิปวิดีโอแนะนำเมนูไข่เค็ม

สรุปผลการดำเนินงาน

องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มอาชีพและผู้ประกอบการชุมชน ได้แก่ การทำแผนประกอบการธุรกิจ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านสื่อโซเชียล

สรุปรายได้ที่เพิ่มขึ้นรวม 4,300 บาท คิดเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 59

นวัตกรรมที่เกิดขึ้น คือต้นแบบบรรจุภัณฑ์ไข่เค็มที่ใช้วัสดุเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 1 ชิ้นงาน

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. ควรนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการถอดบทเรียนไปประยุกต์ใช้ในพัฒนากลุ่มอาชีพ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการถอดบทเรียนไปต่อยอดการพัฒนากลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็งจนสามารถยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลบึงชำอ้อ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณบดีคณะวิทยาการจัดการ คณาจารย์ รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ ที่ให้คำแนะนำ สนับสนุนการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ กำหนดตำบลบึงชำอ้อ ผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานพัฒนาชุมชน และชาวชุมชนตำบลบึงชำอ้อ ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้การดำเนินงานโครงการสามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

เกศสุตา โภคานิตย และคณะ, 2563. การบริหารทุนชุมชนแบบบูรณาการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนบ้านขาม ตำบลบ้านขาม อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11(1), 41-51.

ยรรยง ศรีสม, 2553. ห่วงโซ่คุณค่าในงานโลจิสติกส์, Technology Promotion Management, 211(37), 39-44.

องค์การบริหารส่วนตำบลบึงชำอ้อ, 2563, ข้อมูลพื้นฐานตำบล, เข้าถึงเมื่อ 30 กรกฎาคม 2563, เข้าถึงได้จาก

<http://buengchamaor.go.th/>.

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตลาดออนไลน์

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

^{1*}สุภัชฉาน ศรีเอี่ยม ²รัชชพร บรรเทาใจ ³กุลชาติ พันธุ์รกุล

⁴เกียรติศักดิ์ รักษาพล และ ⁵ภัทรเวช ธาธาเวชรักษ์

*Corresponding author: supatcha@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย ประชากรรัฐ 2) เพื่อสำรวจบริบทชุมชน ครั้วเรือนเป้าหมาย และจัดทำฐานข้อมูลตำบล 3) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในพื้นที่ชุมชนหมู่ที่ 1-10 ตำบลศาลาครุ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ระยะก่อนเตรียมการ การเตรียมบุคลากร การวางแผนดำเนินการ 2) ระยะเตรียมการ

ประเมินและสำรวจชุมชน ความต้องการของชุมชน ความรู้และทักษะของคนในชุมชน 3) ระยะปฏิบัติการ การพัฒนาชุมชนตามความต้องการและศักยภาพของชุมชน และผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ได้แก่ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่หัตถ์และพริกแกง การพัฒนาพัฒนากลุ่มอาชีพดอกไม้จันทน์สดดอกไม้ประดิษฐ์ การพัฒนาตลาดออนไลน์ การประชุมเพื่อวางแผนการถ่ายทอดความรู้ผ่านกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ 4) ระยะสรุปและประเมินผล ประเมิน กำกับ ติดตามผลประกอบการ และประเมินรายรับของคนในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า 1) เกิดเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีผู้นำชุมชนที่เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน และประชาชนในชุมชนมีจิตอาสาในการพัฒนาชุมชน 2) ได้รูปแบบชุมชนนวัตกรรมในประเด็นชุมชนวิสาหกิจเข้มแข็งศาลาครุ 3) ชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นมีรายได้เพิ่มขึ้น ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยของครั้วเรือนก่อนดำเนินโครงการ เท่ากับ 12,674.12 บาท/เดือน หลังจากดำเนินกิจกรรม ครั้วเรือนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2,579.18 บาท/เดือน คิดเป็นรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.35

คำสำคัญ: ยกระดับคุณภาพคุณภาพชีวิต การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตลาดออนไลน์

Abstract

The objectives of the Quality of Life Upgrade project for the community, environment, and culture in Sarakru, Pathumthani were to 1) initiate cooperation with the civil state network 2) explore the community context, survey the target households and create a sub-district database 3) create an action plan to increase income to improve the quality of life of the people in the community Target group of people in the

¹อาจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²อาจารย์ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ (หลักสูตรภาษาอังกฤษ) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³อาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴อาจารย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป (หลักสูตรภาษาอังกฤษ) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁵อาจารย์ สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

community area is the village No. 1- 10, Tambon Sala Khru, Amphoe Nong Suea Pathumthani Province. The tools used were in-depth interviews. The operating processes are as follows: 1) Pre-preparation phase. Personnel preparation action planning 2) Preparation phase. Assess and survey communities Community needs Knowledge and skills of the people in the community 3) operating distance Community development according to the needs and potential of the community and products relevant to the community context, such as the development of packaging for fried mushrooms and curry Development and development of the Chan flower group to artificial flowers Online market development Planning meeting Knowledge transfer through workshops 4) Summarization and evaluation phase, evaluation, monitoring, performance and income assessment of the community. The results of the study found that 1) created a network of cooperation from government and private agencies, had community leaders who were the mainstay in community development and people in the community have volunteer spirit in community development. 2) To form an innovative community on the issue of strong community enterprises, Sala Khru 3) The community has improved quality of life and increased income. Before implementing the project, the people who participated in the project had an average household income of 12,674.12 baht / month After the activity, the households had an average income of 2,579.18 baht / month, representing an increase of 20.35 percent.

Keywords: Quality of life upgrade, Packaging, Online marketing

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่ต้นกปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ดังนั้นคณะผู้จัดทำจึงได้จัดทำโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น กิจกรรมสร้างการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ในพื้นที่ ตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย 1) พัฒนากลุ่มอาชีพดอกไม้จันทน์สู่ดอกไม้ประดิษฐ์ 2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เห็ดทอด พริกแกง ทำตราสินค้า 3) อบรมการพัฒนาตลาดออนไลน์ 4) อภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อติดตามผลการดำเนินโครงการ 5) อภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อประเมินผลการเพิ่มขึ้นของรายได้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่าเสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน และการจัดการชุมชนตามแนวทางการพัฒนาสังคมในรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างผู้นำชุมชน และปลูกฝังจิตอาสาให้กับประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

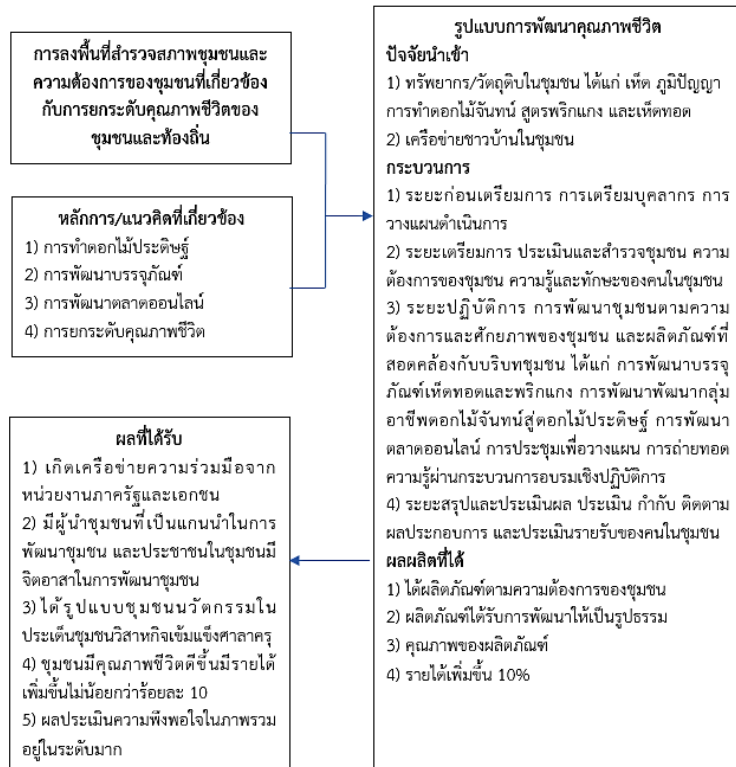
กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ

- กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในพื้นที่ชุมชนหมู่ที่ 1-10 ตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
- ผู้เข้าร่วมโครงการ ประชาชนตำบลศาลาครุ จำนวน ไม่น้อยกว่า 20 คน/วัน

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ระยะเวลาดำเนินโครงการ เดือน พฤษภาคม ถึง เดือน สิงหาคม 2563

วิธีการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 กรอบการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ผลการดำเนินงาน

เกิดเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีผู้นำชุมชนที่เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน และประชาชนในชุมชนมีจิตอาสาในการพัฒนาชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 2 ได้รู้รูปแบบชุมชนนวัตกรรมในประเด็นชุมชนวิสาหกิจเข้มแข็งศาลาครุ ดังแสดงในภาพที่ 3 และชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นมีรายได้เพิ่มขึ้น ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนก่อนดำเนินโครงการ เท่ากับ 12,674.12 บาท/เดือน หลังจากดำเนินกิจกรรม ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2,579.18 บาท/เดือน คิดเป็นรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.35

ภาพที่ 2 เครือข่ายชุมชน ประกอบด้วย อบต.ศาลาครุ และผู้นำชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 3 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เห็ดทอด พริกแกง และการพัฒนาตลาดออนไลน์

ภาพที่ 4 การสร้างอาชีพให้คนในชุมชนและสรุปผลดำเนินโครงการ

สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปรายได้เพิ่มขึ้น

ผลการเข้าร่วมโครงการ ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนก่อนดำเนินโครงการ เท่ากับ 12,674.12 บาท/เดือน หลังจากดำเนินกิจกรรม ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2,579.18 บาท/เดือน คิดเป็นรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.35

ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น 10% โดยสามารถพิจารณาจากการคำนวณจากสมการเชิงเส้นในการเพิ่มรายได้ 10% ของรายได้ (ต่อปี) ดังต่อไปนี้ กำหนดให้ x แทน รายได้เดิม, Y แทนรายได้ใหม่จะได้สูตรการคำนวณค่ารายได้ใหม่จาก รายได้เดิม 10% ของรายได้เดิมต่อปีเป็นดังนี้ $Y = f(x) = x +$ รายได้เดิม

ขั้นตอน

1. $10\% = 0.10 \times 100$
2. ส่วนต่าง / รายได้เดิม = 0.10
3. รายได้ใหม่ - รายได้เดิม = 6,000

นวัตกรรมที่เกิดขึ้น คือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ ตรายีนค้า และผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ ตามแนวคิดของกลุ่มชาวบ้านชุมชน ต.ศาลาครุ

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. การต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย สามารถเก็บสินค้าได้นาน และมีความสวยงาม สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค
2. การต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการตลาดออนไลน์ ทำให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย เพราะการตลาดในโลกยุคปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการตลาดแบบดั้งเดิมมาสู่การตลาดออนไลน์ (การตลาดดิจิทัล)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ขอขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปทุมธานี นายกองดีการบริหารส่วนตำบลศาลาครุ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มชุมชนที่ให้คำแนะนำ สนับสนุน ช่วยเหลือ รวมไปถึงผู้ที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการฯ และที่สำคัญขอขอบพระคุณประชาชนตำบลศาลาครุ ทั้ง 10 หมู่บ้าน ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี 2561-2565 องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาครุ.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

Kapferer, J.N., "New strategic brand management: creating and sustaining brand equity long term", Kogan Page, pp.171-175, 2008.

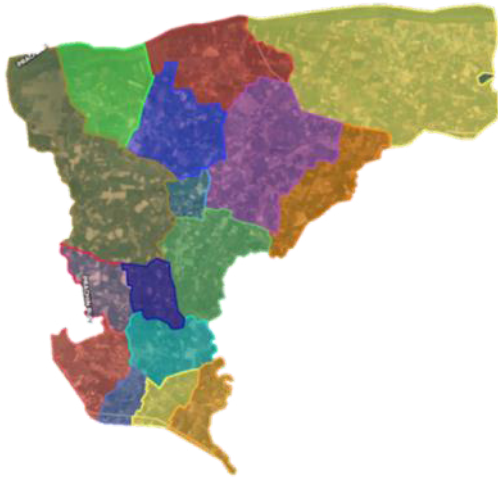
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวช้อปกินนอน บวร ออนทัวร์

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

¹*วุฒิชัย สายบุญจวง, ²เทอดเกียรติ แก้วพวง

³สมทรง บรรจงธิดาทานต์ และ⁴มนตรี ชินสมบุรณ์

*Corresponding author: wuttichai@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
กิจกรรมสร้างการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน
วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว
จังหวัดสระแก้วมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม
และพัฒนาศักยภาพชุมชน ผ่านกระบวนการพัฒนากลุ่มอาชีพวิสาหกิจ
ชุมชน เพื่อพัฒนาแนวทางยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อพัฒนา
แนวทางของกลุ่มอาชีพสู่วิสาหกิจชุมชนและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน
สำหรับวิธีการดำเนินงานประกอบด้วยวิธีการ 5 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการประชาสัมพันธ์โครงการและการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประเด็นหลักในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพและกิจกรรมการบริหารจัดการและวางแผนพัฒนาชุมชน
- 3) กิจกรรมการดำเนินงานตามแผนพัฒนาชุมชนและการสรุปบทวน
- 4) กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อมในการจัดทำเอกสารของกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 5) กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสรุปโครงการ(คืนข้อมูลและถอดบทเรียนความสำเร็จ) ผลการดำเนินงานปรากฏผล ดังต่อไปนี้ 1) เกิดแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่วิสาหกิจชุมชน และนำไปสู่การจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน “วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวช้อปกินนอน บวร ออนทัวร์ ตำบลบ้านแก้ง” อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (การสร้างร้านค้าออนไลน์ตามแผนพัฒนาของกลุ่มอาชีพ โดยตัวแทนเยาวชนและพระสงฆ์ตำบลบ้านแก้ง) รายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น (เดิม 2,245 บาทเพิ่มเป็น 5,800 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.39 จากสมาชิกกลุ่มหนองไม้แดงจำนวน 11 คน) เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลง (นางสุดใจ ด่านประจำ, นายสุริยา เรืองอร่าม, นางวันนา มงคล, นายสุพจน์, พระสนทยา)

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, แนวทางการพัฒนา, ช่องทางการจำหน่ายสินค้า, ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Abstract

The project of improving the local community's quality of life, learning for career evolution, promoting community products, and supporting local and community enterprises have four objectives. Firstly, it is supposed to build the participatory development of community potential through career groups' promotion to be the community enterprise. Secondly, it has been run to create the community product's plan succeeding for

^{1,3}หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

⁴หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

the quality criteria and certificates. Thirdly, it creates to enlarge the channel of community products' distribution. Lastly, it purposes to increase more the community members' income.

Achieving these four objectives, the project has been launched by the five processes; 1) the process of targeting the central issue of development for the community products and career groups, which done through various activities such as project promotion, workshops, and participatory analysis; 2) the process of potential development that runs by several workshops to evolve the ability and skill of administration and planning; 3) the process of the running, reviewing, evaluating and summarizing the plan's activities of the career groups' development; 4) the process of preparing for the career groups' paperwork which runs by training and workshop; and 5) the process of summarizing, feedbacking, and lessening the project, that drives by the various workshops. As a result, there are at least four apparent achievements of the project. First, the community has a potential development approach for career groups and community products that wish to be registered as the community enterprise named "Tourism Community Enterprise Shop Kin Non Baworn on Tour Tombon Ban Kaeng." Second, there are other community product distribution channels, especially by the online store, activated by young people and monks in Bankaeng Sub-district. Third, community members have gained more income. The income evaluation from the eleven samples of the case study or 14.39% of the pickled bamboo shoot groups' members shows that they could earn more income from 2,245 to 5,800 Bhat a month. Lastly, the community has several active changed agents ready to work for their community, such as Sudjai Danprajam, Suriya Ruengaram, Wanna Mongkol, and Supoj Prasontaya.

Keywords: Community enterprises, Community product, Development approach, Channel of distribution, Chang agent

บทนำ

ตำบลบ้านแก่งเป็นพื้นที่ที่มีผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการรวมกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพสานแข่งปลาหู จักสานไม้ไผ่ เย็บหมวกพื้นบ้าน น้ำพริก กลัวยาบและของชำร่วย ฯลฯ อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลและสภาพปัญหา ความต้องการของคณะทำงาน ทำให้ทราบว่ากลุ่มอาชีพขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์อยู่ใน วงจำกัดและกระบวนการดำเนินการของกลุ่มอาชีพยังอยู่เฉพาะกลุ่มบุคคล ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมทำให้เข้าใจถึง ความต้องการในการขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพ ประกอบกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพและแหล่งจำหน่ายสินค้าอีกทั้งผู้นำและผู้แทน กลุ่มอาชีพมีแนวคิดในการพัฒนากลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเข้าสู่กระบวนการของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจึงได้มีการสนับสนุนและสร้าง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพเพื่อเข้าสู่วิสาหกิจชุมชนและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนา ช่องทางการจำหน่ายสินค้า

วิธีการดำเนินงาน

กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลบ้าน แก่ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว มีกระบวนการดำเนินโครงการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ โครงการและการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประเด็นหลักในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) การประชุมเชิง ปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพและกิจกรรมการบริหารจัดการและวางแผนพัฒนากลุ่มอาชีพ 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนากลุ่ม อาชีพและการสรุปบทวน 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ การเตรียมความพร้อมในการจัดทำเอกสารของกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชน และ 5) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปโครงการคืนข้อมูลและถอดบทเรียนความสำเร็จ

ผลการดำเนินงาน

การสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและกลุ่มอาชีพมีศักยภาพในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพและวิเคราะห์รายรับรายจ่ายด้วยเครื่องมือการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วม (การจัดทำโองงชีวิต)

ภาพที่ 1 วิเคราะห์รายรับรายจ่าย “โองงชีวิต”
สภาพการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

แนวทางของกลุ่มอาชีพสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของ กลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน การคัดเลือกผู้แทนในการขับเคลื่อนกลุ่มอาชีพสู่วิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นางสาวสุใจ ด่านประจำ นายสมศักดิ์ เทพจันทร์ และนายสุริยา แสงอร่าม และแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 3 แนวทาง คือ 1) แผนพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) แผนพัฒนาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์และรายได้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) แผนยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่าน “คณะผู้ก่อการดี” สู่การดำเนินการยื่นขอจดทะเบียน วิสาหกิจชุมชนชื่อ “วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ชี้อปกินนอน บวร ออนทัวร์ ตำบลบ้านแก้ง” จากมติที่ประชุมและร่วมกันสร้างแนวทางยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน

สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม ผลิตภัณฑ์ไม้กวาด ผลิตภัณฑ์น้ำพริกและผลิตภัณฑ์หน่อไม้ดอง แนวทางที่สำคัญดังนี้

ภาพที่ 2 ส่งเสริมตลาดออนไลน์ตำบลบ้านแก้ง

1) การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์และเรียงลำดับความสำคัญความเป็นไปได้ในการขอใบรับรองและการจัดตั้งเพื่อแก้ไข 2) การค้นหาแหล่งจำหน่ายและตลาด 3) การปรับปรุงแก้ไขผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ 4) ทดลองนำเสนอเพื่อขอคำแนะนำจากหน่วยงานและปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5) การจัดทำระเบียบมาตรฐาน

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น กิจกรรมสร้างการเรียนรู้พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังต่อไปนี้

1) เกิดแนวทางการพัฒนาการยกระดับกลุ่มอาชีพสู่วิสาหกิจชุมชน (วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ชี้อปกินนอน บวร ออนทัวร์ ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว) หน้าที่รับผิดชอบ

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ 2) การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพมีการวางแผนพัฒนาศักยภาพ 3 แผนงาน ได้แก่ (2.1) แผนพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง (2.2) แผนพัฒนาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและรายได้ของครัวเรือน (2.3) แผนยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP และการรับรองมาตรฐาน มผช. จากอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว) (3) การพัฒนาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและเพิ่มรายได้ ให้ครัวเรือนเป้าหมาย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจมีเป้าหมายในการหาช่องทางและพัฒนาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของตลาดออนไลน์ เรียนรู้และสร้างองค์ความรู้

ภาพที่ 3 จัดทำแผนการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 4 หนังสือรับรอง
การจดทะเบียนวิสาหกิจ

รายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น เดิม 2,245 บาทเพิ่มเป็น 5,800 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.39 จากสมาชิกกลุ่มหนองไม้แดงจำนวน 11 คน

นวัตกรรมที่เกิดขึ้น 1) รูปแบบการทำงานเพื่อสร้างผลลัพธ์ร่วมกันภายใต้กรอบการดำเนินงานสำคัญคือ (1.1) การกำหนดวาระสำคัญร่วมกัน (1.2) การสนับสนุนมาตรการซึ่งกันและกัน (1.3) การเติมพลังให้กันและกัน (1.4) การสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างต่อเนื่องและ 1.5) การตั้งผู้ประสานงานเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและประสานงานในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน 2) การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพสุวิสาหกิจชุมชนด้วยแนวทางการพัฒนาด้วยหลัก “บวร” 3) คณะทำงานขับเคลื่อนโครงการระดับพื้นที่ “ผู้ก่อการดี”

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำนักงานเกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่งที่สนับสนุนด้านองค์ความรู้ เทคนิควิธี การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพผู้ก่อการดีเป็นวิสาหกิจชุมชน คณะผู้ก่อการดี ผู้แทน 16 ชุมชน ที่ร่วมกิจกรรมและร่วมขับเคลื่อนโครงการจนสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

การพัฒนาสายป่านการผลิตผ้าทอ

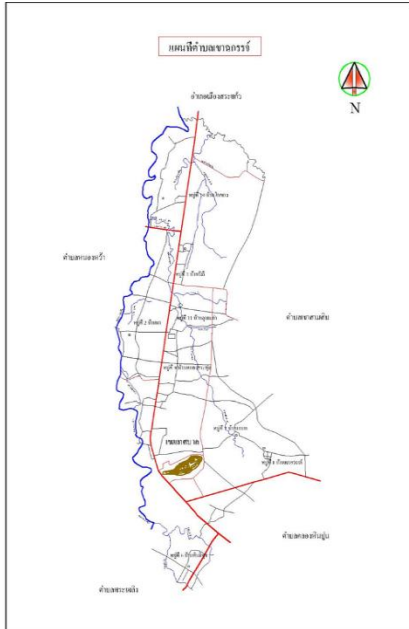
โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

^{1*} นพพล จันทร์กระจ่างแจ้ง, ² ประพรรณ พลชะวีระ,

³ พูนพชร ทัศนะ, ⁴ ราชนิ คิวะคิลป์ชัย และ ⁵ วราวุฒิ คำพานุช

*Corresponding author: Noppol@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบล เขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์
จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างความร่วมมือกับเครือข่าย
ประชารัฐ อาทิ ส่วนระดับอำเภอ ปกครองอำเภอเขาฉกรรจ์ พัฒนาการ
อำเภอ เกษตรอำเภอ ส่วนระดับท้องถิ่นและท้องถิ่น องค์การบริหารส่วน
ตำบลเขาฉกรรจ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และ
หน่วยงานเอกชนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน
ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อสำรวจบริบท
ชุมชน คร่าวเบื้องต้นเป้าหมาย และจัดทำฐานข้อมูลตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอ

เขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว 3) เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการเพิ่มรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์
จังหวัดสระแก้ว โดยมีกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) กลยุทธ์ในการดำเนินโครงการการปลูกและเพาะพันธุ์ฝ้าย ได้แก่ (1) กลยุทธ์เชิงรุก โดย
การให้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมมือกับศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ กรมวิชาการเกษตร คณะ
เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และกลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสระแก้ว มาร่วม
จัดกิจกรรม 2) กลยุทธ์เชิงรับ โดยการขอความร่วมมือจากเครือข่ายประชารัฐตามรูปแบบ “บวร” ที่ประสานความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และ
โรงเรียน เพื่อให้ทั้งวัดและโรงเรียนมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยมีการจัดนิทรรศการกิ่งถาวร เรื่องประวัติความเป็นมาของจักรตามพุทธประวัติและ
การยอมสัจจิวร โดยนิมนต์พระสงฆ์จากวัดบึงพระรามมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธประวัติและเครื่องนุ่งห่มของพระสงฆ์ นอกจากนี้ ยังมี
การจัดนิทรรศการกิ่งถาวร เรื่องการปลูก การเพาะพันธุ์ และการดูแล ต้นฝ้าย จากผู้นำชุมชน ผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านพรสวรรค์ โดยวิทยากร ซึ่งเป็น
สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์ได้บรรยายและสาธิตวิธีการปลูกฝ้ายให้กับนักเรียน โรงเรียนบ้านพรสวรรค์

คำสำคัญ: บวร, สายป่าน, ผ้าทอ

Abstract

The objectives of the Quality of Life Upgrade project for the community, environment, and culture in T. Khao Chakan, Sa Kaeow were to initiate cooperation with the civil state network, to survey the context of community and targeted households to create a district database, and to set the action plan to increase income. Two strategies were applied to the cotton plantation and propagation.

¹สาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
²กลุ่มวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
³สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
⁴สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
⁵อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

Firstly, an approach strategy where Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University collaborated with Nakhon Sawan Field Crops Research Center, the Department of Agriculture and Plant Protection Service Group, Sa Kaeow Provincial Agricultural Extension Office and Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi to get involved in activities. Secondly, a defensive strategy was a request for the cooperation from the Civil State Network based on “Bavorn” to coordinate with the households, temples, and schools to allow them to participate with the community by organizing a semi-permanent exhibition of the yellow robe background history and dyeing. A monk from Wat Bueng Phraram was invited to lecture on the history of the Buddha and monk costume. The exhibition of a cotton plantation, propagation, and care was also organized by the community leader to educate the students from Banphonsawan School. The lecturer, a member of the Banphonsawan weaving group, gave the lecture and demonstrated how to plant cotton.

Keywords: Bavorn, Action plan, Fabric

บทนำ

พื้นที่ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายตามทิศทางการพัฒนาของประเทศ และนโยบายของมหาวิทยาลัยฯ ซึ่งพื้นที่มีศักยภาพทั้งในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว และด้านศิลปวัฒนธรรม โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สำหรับประชาชนภายในตำบลแห่งนี้ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงทำให้มีวิถีชีวิตแบบคนอีสาน นอกจากนี้แล้วยังนำเอามรดกภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานติดตัวมาด้วย คือ การทอผ้า และการจักสาน ด้วยเหตุนี้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน และท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเอง ได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานครั้งนี้เป็นลักษณะมุ่งเน้นเชิงพื้นที่ เป็นการวิจัยและพัฒนา (The Research and Development) เป็นลักษณะหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบมุ่งพัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) โดยมีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้ 1) คณะผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความร่วมมือ (Collaboration) กับสร้างเครือข่าย (Network) รูปแบบประชารัฐ 2) การสร้างความร่วมมือ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ศักยภาพที่เป็นไปได้สำหรับการพัฒนาของชุมชน 3) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เป้าหมาย เพื่อประชุมหารือกับชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อร่วมหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกันกับชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน รวมไปถึงข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) 4) สรุปผลการวิเคราะห์เชิงพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 5) การติดตาม (Follow-up) และประเมินผล (Post-assessment Reactions) ของการดำเนินโครงการพัฒนาเชิงพื้นที่ ในการสร้างสรรค์พัฒนา และต่อยอด ตลอดจนหาแนวทางพัฒนา

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว เพื่อมุ่งเน้นการสร้างผู้นำในการพัฒนาที่เรียกว่า “นวัตกรรมชุมชน” สร้างการเปลี่ยนแปลงผ่านกิจกรรมสร้างการเรียนรู้จิตอาสาเพื่อถ่ายทอด

ประสบการณ์จากผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นให้คนรุ่นใหม่ มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งตำบลเขาฉกรรจ์ 3 มิติ ดังนี้

1. มิติการพัฒนาเศรษฐกิจ จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลภาคสนาม การสังเคราะห์ข้อมูล และการประเมินศักยภาพพื้นที่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพต่อการพัฒนาร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการระดับท้องถิ่น มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า หมู่ 8 มีศักยภาพสูงที่สุดในการพัฒนา ต่อยอดให้เป็นชุมชนนวัตกรรมของตำบล โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม คือ กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิตผ้าทอตั้งแต่ต้นน้ำไปยังปลายน้ำของวิสาหกิจชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

1.1 กระบวนการต้นน้ำ คือ การปลูกฝ้าย ได้แก่ การจัดหาพันธุ์ต้นฝ้าย การเพาะพันธุ์ ต้นฝ้าย วิธีการปลูก และดูแลต้นฝ้าย

ภาพที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างผู้นำในการแปรรูปเส้นใยฝ้าย เพื่อการพัฒนาสายป่านการผลิตผ้าทอ กระบวนการต้นน้ำ

1.2 กระบวนการกลางน้ำ คือ การเส้นฝ้ายให้เป็นเส้น และการย้อมเส้นด้ายจากใยฝ้าย โดยใช้สีจากธรรมชาติ

ภาพที่ 2 ประชุมเชิงปฏิบัติการการสร้างผู้นำในการแปรรูปเส้นใยฝ้าย เพื่อการพัฒนาสายป่านการผลิตผ้าทอ กระบวนการกลางน้ำ

1.3 กระบวนการปลายน้ำ คือ การทอผ้า และการออกแบบลายผ้า

2. มิติการพัฒนาสังคม ได้แก่ กิจกรรมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของภาคการผลิตผลิตภัณฑ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการดำรงชีวิตให้กับคนในชุมชน อันทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เสริมสร้างศักยภาพผู้นำชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในภาพรวมทั้ง 11 หมู่บ้าน

ภาพที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้ชุมชนการทอผ้าบ้านพรสวรรค์

3. มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับการผลิตผ้าทอ และเกิดการหมุนเวียนเศษวัสดุธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด (zero waste) ตลอดจนสามารถส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมตำบล

สรุปผลการดำเนินงาน

- สรุปรายได้เพิ่มขึ้น โดยแต่ละครัวเรือนมีรายได้ประมาณการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

จากการร่วมกันปรับปรุง พัฒนา และต่อยอดหลักสูตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ เส้นใยฝ้ายจากสีคราม และผ้าทอเส้นใยฝ้ายจากสีธรรมชาติ พบว่า ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 20 ครัวเรือน มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิด

เป็นรายได้ต่อปี 60,000 บาท ต่อครัวเรือน ผลจากการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านพรสวรรค์ ทำให้คาดว่าจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.20 ต่อปี ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) กำไรจากการขายผ้าทอเส้นใยฝ้ายจากสีคราม ต่อครัวเรือน เท่ากับ 250 บาท 2) กำไรจากการขายผ้าทอเส้นใยฝ้ายจากสีธรรมชาติ ต่อครัวเรือน เท่ากับ 280 บาท ซึ่งเป็นรายได้ประมาณการขั้นต่ำอยู่ที่การขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอเส้นใยฝ้ายจากสีครามและผ้าทอเส้นใยฝ้ายจากสีธรรมชาติ จะได้กำไรสุทธิประมาณ 10,600 บาทต่อเดือน เมื่อเฉลี่ยเป็นรายครัวเรือน จะทำให้แต่ละครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นขั้นต่ำอยู่ที่เดือนละ 560 บาท เมื่อคิดเป็นรายปีจะอยู่ที่ 6,720 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.20

- **นวัตกรรมที่เกิดขึ้น** คือ นวัตกรรมรูปแบบการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. การต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ลายผ้าจากสีธรรมชาติที่อยู่ในท้องถิ่นและการพัฒนาลายผ้าทอเส้นใยฝ้ายจากสีคราม และผ้าทอเส้นใยฝ้ายจากสีธรรมชาติ ออกมาในรูปแบบใหม่ ๆ เพราะผู้ประกอบการต้องสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน
2. การต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการตลาด และการใช้เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ ทำให้ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย เพราะการตลาดในโลกยุคปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนผ่านจากการตลาดแบบดั้งเดิมมาสู่การตลาดออนไลน์ (การตลาดดิจิทัล)
3. การต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ปัจจุบันชุมชนกำลังเผชิญปัญหานักท่องเที่ยวลดลง เนื่องจากขาดการบูรณาการของโปรแกรมการท่องเที่ยวและความน่าสนใจ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ทางคณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว หน่วยงานระดับจังหวัดสระแก้ว ระดับอำเภอ ระดับท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพรสวรรค์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพืชไร่นครสวรรค์ กรมวิชาการเกษตร รวมทั้งเจ้าอาวาสวัดบึงพระราม คณาจารย์จากคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และหัวหน้ากลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว คณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ ที่ร่วมผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียวเพื่อทุ่มเทแรงกายแรงใจและแรงสติปัญญาในการระดมความคิด อันนำมาสู่ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ สามารถสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนและบริบทของโลกยุคปัจจุบันได้ ขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ หัวหน้ากลุ่มอาชีพต่าง ๆ และประชาชนในพื้นที่ที่มีความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการเปิดใจพร้อมรับการปรับเปลี่ยนรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้ตอบสนองความต้องการของกระแสความนิยม แต่ยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่นอยู่

เอกสารอ้างอิง

- อุทัย ปริญาสุทธินันท์. (2016). การวิเคราะห์ SWOT แสงไฟส่องนำทางสู่การจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ชุมชนทำได้. Suranaree Journal of Social Science, 10(2), 137-157.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเขาฉกรรจ์, 2559, ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว, เข้าถึงเมื่อกรกฎาคม 2562, เข้าถึงได้จากhttp://www.khaochakan.com/data.php?menu_id=96.

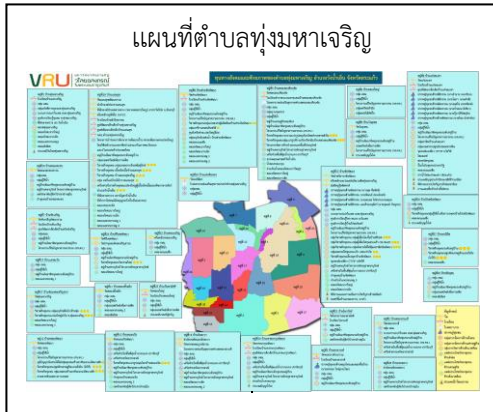

เกษตรสีเขียววิถีการผลิต เพื่อความมั่นคงทางอาหารและ ความยั่งยืน

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

¹นุชรัฐ บาลลา, ²คมกฤษณ์ แสงเงิน และ ³ราราวดี คำพานุช

*Corresponding author: nutcharat@vru.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานในครั้งนี้ เพื่อเพิ่มมูลค่าของผักปลอดภัยและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกษตรปลอดภัย และถ่ายทอดความรู้ได้ เกิดการร่วมมือกันของภาครัฐ เพื่อสร้างเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมเกษตรปลอดภัยและนำวัสดุเหลือใช้และสมุนไพร ในท้องถิ่นมาผลิตเป็นปุ๋ย ดำเนินงานในปีงบประมาณ

2563 โดยมีประชาชนเข้าร่วม 50 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งประกอบอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทั่วไป การดำเนินงานได้เริ่มต้นจากการดูบริบทของชุมชน พร้อมทั้งสอบถามถึงปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ พบว่า ชาวบ้านที่ทำการเกษตร อยากเพิ่มพูนองค์ความรู้เรื่อง การจัดการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาจัดการ และได้มีการสร้างยุวเกษตรกร และศูนย์การเรียนรู้เกษตรปลอดภัย เพื่อใช้เป็นตัวอย่างให้กับชาวบ้านที่ต้องการทำการเกษตรแบบปลอดภัย หลังเสร็จสิ้นการดำเนินงานประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ได้ยุวเกษตรกรที่มีความเข้าใจสามารถปลูกผักสวนครัวในแปลงปลูกโดยไม่ใช้สารเคมี และเกษตรกรสามารถปรุงดินจากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร รวมไปถึงสามารถทำสารชีวภัณฑ์อย่างง่าย (ฮอริโมนไข่) ใช้เองได้ เป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ อีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: เกษตรปลอดภัย, สารชีวภัณฑ์, ยุวเกษตรกร

Abstract

The objectives of this project were to bring added value to vegetable production; to promote safe agriculture; to increase the incomes of people in the communities; to create a generation of young farmers with a good understanding of safe agriculture who are able to transfer that knowledge; and to build a network of cooperation between private and public sector organizations to promote safe agriculture and the use of agricultural by-products and herbs to produce biofertilizer. The project operated in the 2020 budget year and people from 50 households participated, including farmers and laborers. The project started by studying the context of the communities and asking about farmers' concerns They were interested in learning how to manage and make use of agricultural by-products and in building up young agricultural leaders who could act as models and a learning center for safe agriculture After the workshop was successfully completed, there resulted a group of knowledgeable young farmers who knew how to grow vegetables without chemical inputs, how to nourish the

¹หลักสูตรเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²หลักสูตรเทคโนโลยีการจัดการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

soil with compost made from agricultural by-products and how to make simple bio agents like egg hormone mixture to reduce costs and boost income.

Keywords: Bavorn, Action plan, Fabric

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต สู้กับปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น

ดังนั้น คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น (โครงการระยะที่ 2) กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ในพื้นที่ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เสริมสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน และการจัดการชุมชนตามแนวทางการพัฒนาสังคมในรูปแบบการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างผู้นำชุมชน และปลูกฝังจิตอาสาให้กับประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนท้องถิ่น ระยะที่ 2 พื้นที่ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ประจำปีงบประมาณ 2563 ได้ดำเนินการจัดกิจกรรม สร้างศูนย์การเรียนรู้เกษตรปลอดภัยขึ้น โดยใช้พื้นที่โรงเรียนบ้านแก่งสะเดาเป็นพื้นที่ในการจัดตั้งศูนย์ และมีการประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างผู้นำ ยุวเกษตรกร และเกษตรกร ในการผลิตพืชและการปรุงดิน การใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อการผลิตพืชตามแนวทางเกษตรปลอดภัย โดยใช้พลังบวรเข้ามาขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน โดยได้รับความร่วมมือจาก นักเรียนโรงเรียนบ้านแก่งสะเดา ชาวบ้านตำบลทุ่งมหาเจริญเข้าร่วมอบรม

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 สร้างศูนย์การเรียนรู้เกษตรปลอดภัย การผลิตพืชและการปรุงดินเพื่อการผลิตพืชตามแนวทางเกษตรปลอดภัย

ได้รับความอนุเคราะห์จากโรงเรียนบ้านแก่งสะเดาให้ใช้พื้นที่ในการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ มีการปรับพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ เพื่อทำการเกษตร โดยแบ่งออกเป็น พื้นที่เพาะปลูกในโรงเรียน พื้นที่ปลูกข้าว และพื้นที่ปลูกไม้ผล

โดยทางมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้สนับสนุนโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนเกษตรปลอดภัยภายในโรงเรียนบ้านแก่งสะเดา ขนาด 6x12 เมตร 1 หลัง

ได้มีการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรขึ้นภายในโรงเรียนบ้านแก่งสะเดา โดยสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ซึ่งได้รับการอบรมการเป็นยุวเกษตรกรจากวิทยากรจากเกษตรอำเภอวังน้ำเย็น ให้ความรู้กับนักเรียนและชาวบ้าน โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีการบรรยายหัวข้อเรื่อง “การดำเนินการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกร เพื่อเสริมสร้างทักษะการเกษตรยุคใหม่แก่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่” โดย วิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอวังน้ำเย็น มีกิจกรรมสร้างแรงบันดาลใจในการทำการเกษตร ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากคุณลลิตา คำวิชัย เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จาก ไร่ ณ ชายแดนมาบรรยายในหัวข้อเรื่อง “รุ่นใหม่ โลกเปลี่ยน สานฝันสู่เกษตรกรยุคใหม่” นอกจากนี้มี การบรรยายหัวข้อเรื่อง “การผลิตพืชและการปรุงดินตามแนวทางเกษตรปลอดภัย” และฝึกปฏิบัติการปรุงดิน โดย วิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอวังน้ำเย็น และฝึกปฏิบัติการในการปลูกผักเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ โดย คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ภาพที่ 1 กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างผู้นำยุวเกษตรกร และเกษตรกรในการผลิตพืชและการปรุงดิน

กิจกรรมที่ 2 การสร้างมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การสร้างผู้นำยุวเกษตรกร และเกษตรกร ในการผลิตสารชีวภัณฑ์ และการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้นำมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามแนวทางเกษตรปลอดภัยและการสร้างมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการให้ความรู้กับนักเรียนและชาวบ้าน ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการขึ้นโดยมีการบรรยายหัวข้อเรื่อง “การผลิตพืชและการใช้สารชีวภัณฑ์ ตามแนวทางเกษตรปลอดภัย” และฝึกปฏิบัติการเตรียมการใช้สารชีวภัณฑ์ โดย วิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอวังน้ำเย็น โดยสอนการทำฮอร์โมนไข่ โดยมีกระบวนการทำดังนี้

วิธีทำ ฮอร์โมนไข่ เร่งดอก เร่งผล

1. ตอกไข่แล้วบดให้ละเอียดทั้งเปลือกแล้วเทลงถังหมัก
  2. เทกากน้ำตาล นมเปรี้ยว และน้ำแบ่งข้าวหมากบดให้ละเอียดตามสัดส่วนใส่ลงไปจนถึงหมักคนให้เข้ากัน
- หลังจากครบ 14 วันสามารถนำฮอร์โมนไข่มาใช้ได้

ภาพที่ 2 กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการผลิตสารชีวภัณฑ์ และการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้นำมาทำให้เกิดประโยชน์

หลังจากจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ ครบ 1 เดือน ได้ทำการติดตามผล พบว่า ดินที่ได้ทำการปรุงไว้พร้อม และเหมาะสมสำหรับการใช้เพาะปลูกได้ โดยนักเรียนกลุ่มยุวเกษตรกรที่ได้รับการอบรม ได้ย้ายต้นกล้าผักสวนครัวที่ได้ทำการเพาะเมล็ด ไว้ย้ายลงปลูกในโรงเรียน

ภาพที่ 3 กิจกรรมปลูกผักในโรงเรียนของสภายุวเกษตรกร โรงเรียนบ้านแก่งสะเดา

สรุปผลการดำเนินงาน

- สรุปรายได้เพิ่มขึ้น

รายได้ของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 33.33 ต่อปี มาจากกำไรการขายผักสวนครัวที่มีได้กำไรสุทธิประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน เมื่อเฉลี่ยเป็นรายครัวเรือน จำนวน 20 ครัวเรือน จะทำให้ แต่ละครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นขั้นต่ำอยู่ที่เดือนละ 100 บาท เมื่อคิดเป็นรายปีจะอยู่ที่ 1,200 บาท คิดเป็นร้อยละ 12

- นวัตกรรมที่เกิดขึ้น/นวัตกรรมที่ได้รับ

นวัตกรรมที่ได้ คือ กลุ่มยุวเกษตรกร สารชีวภัณฑ์ที่เกษตรกรหรือชาวบ้านสามารถทำได้เองในครัวเรือน และสารชีวภัณฑ์นี้สามารถช่วยลดการให้ปุ๋ยในพืชผลทางการเกษตร

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ควรเพิ่มการนำวัสดุเหลือใช้และสมุนไพรในท้องถิ่นมาผลิตเป็นยากำจัดศัตรูพืช และเพิ่มระยะเวลาการดำเนินงานให้นานกว่านี้ จากการประสานงานในเบื้องต้นทางสำนักงาน เกษตรอำเภอวังน้ำเย็นจะเข้ามาส่งเสริมเกษตรกรให้ทำการปลูกผักให้ได้ตามมาตรฐานการรับรองต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และหน่วยงานราชการระดับจังหวัดสระแก้ว นายอำเภอวังน้ำเย็น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแก่งสะเดา และหน่วยงานราชการระดับอำเภอวังน้ำเย็น คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คณะเทคโนโลยีการเกษตร และมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งมหาเจริญ กำนันตำบลทุ่งมหาเจริญ ผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และชาวบ้านตำบลทุ่งมหาเจริญ ที่ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินโครงการ

การยกระดับสมุนไพรเกษตรอินทรีย์

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

¹ฉัตรชัย เสนขวิญญ์แก้ว ²ชัยวุฒิ เทโพธิ์ ³วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ และ ⁴วราวุฒิ คำพานุช

*Corresponding author: chatchai.sen@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการนี้เป็นการศึกษาเชิงพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น มุ่งพัฒนาทางเลือกใหม่เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยวิธีการวิเคราะห์ชุมชนตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่และตามศักยภาพของพื้นที่ผลการศึกษาเชิงพื้นที่พบว่า พื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศในการสร้างรายได้เป็นหลักก็จริง แต่ศักยภาพในพื้นที่ตำบลวังใหม่ยังมีสมุนไพรอินทรีย์ที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่ทั้งนี้ยังถูกละเลยและมองข้ามถึงคุณค่าที่จะให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนในระยะยาว มากไปกว่านั้นพืชสมุนไพรในพื้นที่กลับถูกนำไปพัฒนาสร้างสรรค์และต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้กับพื้นที่อื่น ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนแห่งนี้สูญเสียรายได้จากพืชสมุนไพรอินทรีย์อย่างยิ่งยวด ดังนั้นจึงควรยกระดับการยกระดับพื้นที่หมู่บ้านสมุนไพรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว เชิงระบบ ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สมุนไพรเกษตรอินทรีย์, ตำบลวังใหม่, จังหวัดสระแก้ว

Abstract

The project were of Wang Mai Subdistrict, Wang Somboon District, Sa Kaeo Province, proposes enhancing the quality of life in communities and localities. It employs a approach to develop alternative options for improving the quality of life, including analyzing the needs of the local people in the potential area. This area is an economic crop area that has contributed mainly to income to the community. Even though in terms of the economic potential in the Wang Mai district still is the quality and well-known organic herbs, this dominant aspect is still being ignored and overlooked in the long-term benefits of economic and community development.

¹ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

^{2,3} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

More importantly, local community resources have not developed, created value-added benefits to the local people themselves, but others; thus, the community has lost a great deal of revenue from organic herbs. Therefore, enhancing the organic herb village in all aspects is vital so that the community can sustainably improve the quality of life of its community and localities.

Keywords: Organic Herb Village, Wang Mai Sub-district, Sa Kaeo Province

บทนำ

พื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายตามทิศทางการพัฒนาของประเทศ และนโยบายของมหาวิทยาลัยฯ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตร ประชาชน ประมาณ 80% ประกอบเลี้ยง ปศุสัตว์, ทำไร่, ทำสวน, ทำนา และทำการเกษตรผสมผสาน อีก 20% รับจ้างทั่วไป และอื่นๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่, 2561) ดังนั้น ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชเศรษฐกิจของประเทศในการสร้างรายได้เป็นหลัก อย่างไรก็ตามศักยภาพในพื้นที่ไม่มีเพียงแค่นี้เศรษฐกิจดังกล่าวเท่านั้น พื้นที่ตำบลวังใหม่ยังมีสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ แต่ทั้งนี้ยังถูกละเลยและมองข้ามถึงคุณค่าที่จะให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนในระยะยาว ที่สำคัญทรัพยากรในพื้นที่กลับถูกนำไปพัฒนาสร้างสรรค์และต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้กับพื้นที่อื่น ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนแห่งนี้สูญเสียรายได้จากพืชสมุนไพรเกษตรอินทรีย์อย่างยิ่งยวด ด้วยเหตุนี้ คณะผู้ดำเนินโครงการเชิงพื้นที่โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เข้ามาศึกษาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น มุ่งเน้นพัฒนาเข้าไปช่วยส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ สร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาเพื่อให้พื้นที่แห่งนี้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินงาน

โครงการนี้เป็นลักษณะมุ่งเน้นเชิงพื้นที่ ที่ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มุ่งพัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น เพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) โดยมีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้

1. คณะผู้รับผิดชอบโครงการได้เข้าไป สร้างความร่วมมือ (Collaboration) กับเครือข่าย (Network) ประชากรทั้งในส่วนของอำเภอวังสมบูรณ์ ประกอบไปด้วย ปกครองอำเภอวังสมบูรณ์ พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ ส่วนระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ผู้บริหารทุกภาคส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ นอกจากนี้ยังมีส่วนภาคเอกชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
2. ในการสร้างความร่วมมือ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ศักยภาพ ที่เป็นไปได้สำหรับการพัฒนาของชุมชน
3. คณะผู้รับผิดชอบโครงการลงพื้นที่เป้าหมาย เพื่อพบปะพูดคุยกับชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อร่วมหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกับชุมชน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยใช้วิธีการการสนทนากลุ่ม (focus group)
4. สรุปผลการวิเคราะห์เชิงพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผ่านการโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับทางเลือกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
5. การติดตาม (Follow-up) และประเมินผล (Post-assessment Reactions) ของการดำเนินโครงการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยการสร้างสรรค์ พัฒนา และต่อยอด ตลอดจนหาแนวทางพัฒนาเพื่อให้พื้นที่แห่งนี้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน

ผลการดำเนินงาน

คณะผู้รับผิดชอบโครงการได้สรุปความต้องการและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งชุมชนขาดการส่งเสริมในประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนขาดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับ ให้ได้มาตรฐานมีคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่ม 2) ขาดแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ 3) ชุมชนการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้สมุนไพรเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง คณะผู้รับผิดชอบโครงการได้เริ่มการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ให้การชุมชนในพื้นที่

หลังจากที่กลุ่มชุมชนท้องถิ่นที่เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรเกษตรอินทรีย์แล้ว จึงได้นำชุมชนท้องถิ่นมาศึกษาการก่อตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อพัฒนาให้เป็นกลุ่มเครือข่ายสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ ณ ทับทิมสยาม 05 โครงการพัฒนามตามแนวพระราชดำริ ณ อำเภอลองหาด ซึ่งเป็นกลุ่มชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการทำก่อตั้งกลุ่มชุมชนในพื้นที่ด้านสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ให้สามารถมีรายได้ มีเครือข่าย พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เมื่อทางคณะผู้รับผิดชอบโครงการได้อบรมเชิงปฏิบัติเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจทั้งในแง่ของความรู้เรื่องสมุนไพรและการสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ทางคณะผู้รับผิดชอบโครงการ สนับสนุนส่งเสริม โดยสร้างโรงเรียนตากสมุนไพรพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นฐานแหล่งเรียนรู้สวนเกษตรสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ ในเบื้องต้น โดยใช้พื้นที่หมู่บ้านเขาอ้อยพัฒนา หมู่ 12 เป็นหมู่บ้าน/พื้นที่นำร่องการพัฒนาชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ตำบลวังใหม่ อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่บ้าน 1 คุมหมอวินัย สายเปลียน ได้รับความอนุเคราะห์ให้พื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นฐานข้อมูลเชิงระบบด้านสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ในทุกมิติในอนาคต

สรุปผลการดำเนินงาน

ประชาชนในพื้นที่มีองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับ ให้ได้มาตรฐานมีคุณภาพและสร้างมูลค่าเพิ่ม ได้รับแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ ผ่านการเรียนรู้โดยให้ศูนย์ทับทิมสยาม 05 เป็นต้นแบบในการพัฒนา นอกจากนี้ยังได้แหล่งเรียนรู้สมุนไพรเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง โดยคณะผู้รับผิดชอบโครงการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สนับสนุนส่งเสริม โดยสร้างโรงเรียนตากสมุนไพรพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นฐานแหล่งเรียนรู้สวนเกษตรสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ ในเบื้องต้น ซึ่งถือได้ว่าทั้งสามกิจกรรมที่สร้างสรรคให้กับพื้นที่ตำบลวังใหม่เป็นนวัตกรรมใหม่ที่ไม่มีในพื้นที่ตำบลวังใหม่มาก่อนและสามารถต่อยอดให้เข้มแข็งได้ในอนาคต หลังจากการศึกษาดูงานเสร็จสิ้น ทางคณะผู้รับผิดชอบโครงการและผู้นำชุมชน ได้สำรวจผู้ที่สนใจและหันมาให้ความสำคัญกับสมุนไพรเกษตรอินทรีย์มากขึ้นถึงร้อยละ 10 เกษตรกรที่ปลูกสมุนไพรดั้งเดิมมีรายได้จากการขายสมุนไพรก่อนดำเนินโครงการ 1,000 บาท/เดือน หลังจากมหาวิทยาลัยเข้าไปดำเนินสร้างโรงเรียนอบสมุนไพรแล้วมีรายได้ 1,100 บาท/เดือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 แต่รายได้ในมิติเศรษฐกิจยังคงต้องใช้เวลาในการพัฒนาเนื่องจากโครงการเป็นไปในลักษณะส่งเสริมสนับสนุนเพื่อต่อยอดในอนาคตในลำดับต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. ควรจัดตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จะช่วยให้เกิดอาชีพและรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน
  2. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน (กฤษฎา กาญจนรังสีสินนท์, 2542) เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านการผลิตสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยให้สมุนไพรเกษตรอินทรีย์ของตำบลวังใหม่สามารถก้าวไปสู่สากลได้อีกด้วย
- ส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ โดยให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เชิงระบบ ไม่ว่าจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ตำรายาแบบแผนโบราณและการปลูกพืชสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ ศูนย์ให้บริการด้านการรักษาแบบแผนโบราณ ศูนย์ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์สำหรับผู้

ต้องการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านผู้ปลูกพืชสมุนไพรเกษตรอินทรีย์ รวมไปถึงการเรียนรู้เรื่องการแปรรูปสมุนไพรเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปต่อยอดเชิงธุรกิจอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้รับผิดชอบโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว กราบขอขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระแก้ว นายอำเภอวังสมบูรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวังสมบูรณ์ สำนักงานเกษตรอำเภอวังสมบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 14 หมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มชุมชนและองค์กรต่างๆ ที่ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินโครงการฯ และที่สำคัญขอขอบคุณประชาชนตำบลวังใหม่ทั้ง 14 หมู่บ้าน ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น สามารถดำเนินกิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิตและเพิ่มรายได้ของคนในชุมชนตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่ได้ตั้งไว้เหนืออื่นใด คณะผู้รับผิดชอบโครงการขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ได้เห็นคุณค่าให้โอกาส และเอื้ออำนวย ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ครั้งนี้ ทำให้บรรลุผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา กาญจนรังษิณนท์.(2542). การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560.การวิจัยและพัฒนา : บทบาทสำคัญสู่ความสำเร็จนวัตกรรม. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก : <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2560/hi2560-022.pdf>. 24 กันยายน 2563
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 – 2565) องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่. งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล. หน้า 175

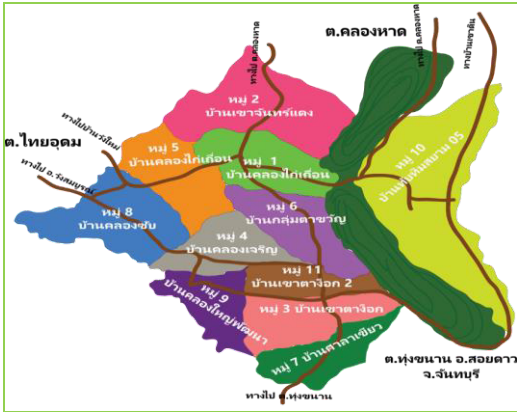
พลังประสาน รัฐ-วัด-โรงเรียน-ชุมชน บริหารจัดการน้ำรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
ตำบลคลองไก่อี้น อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว
¹กীরฉัตร วันช่วย, ²ปยุตน์นันท์ พันธุ์แก่น และ³รังสรรค์ ลีเปี้ยว

*Corresponding author: keerachutr@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การเสริมสร้างองค์ความรู้การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพในจัดการตนเองของชุมชนและเกิดกระบวนการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของชุมชน โดยผ่านการทำกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่างชุมชน วัด โรงเรียนและภาคีเครือข่ายภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้การบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ รู้จักการคำนวณปริมาณการใช้น้ำในแต่ละกิจกรรม การเก็บกักน้ำ การใช้น้ำหมุนเวียน การสร้างแหล่งน้ำให้เพียงพอในการทำการเกษตร และสร้างรูปแบบชุมชนนวัตกรรมการบริหารจัดการ มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการเป็น

ชุมชนนวัตกรรม การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ในรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน โดยมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งทำให้ชุมชนได้รับองค์ความรู้รูปแบบการบริหารจัดการน้ำธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) สามารถประยุกต์ใช้ในแปลงเกษตร ลดต้นทุนเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในการเกษตรของตน แก้ปัญหาน้ำท่วมขังในครัวเรือนและพื้นที่ต่ำสามารถเก็บกักน้ำและเพิ่ม ความชุ่มชื้นในดิน ลดการใช้น้ำ ทางการเกษตร และชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ในระดับครัวเรือน

คำสำคัญ: ธนาคารน้ำใต้ดิน, การบริหารจัดการน้ำ

Abstract

The Knowledge promotion of efficient water management for self-management of community and have the process result of learning in coexistence of the community. By Joint activities with communities, temple, school and external network partners. The objective are to create knowledge of efficient water management. Know how to calculate water consumption. Water retention. Use of circulating water. Building enough water sources for farming and create a community model for innovation management. Have the transformational leader to be an innovative community for sustainable water management in underground water bank model. Have a network of cooperation between the public and private sectors. Which allows the community to gain knowledge of water management model, underground water banks (closed systems). Can be applied for agricultural plot. Reduce water management cost. Solve the problem of flooding in house and low areas. Retains water and increases soil moisture. Reduce the use of agricultural water and can do it by themselves.

Keywords: groundwater bank, water management

^{1,3} สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

² อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

บทนำ

การสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน พื้นที่ตำบลคลองไถ่เดือน อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว เป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้เพื่อสร้างการเรียนรู้ ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการตนเองของชุมชนและมุ่งหวังให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของชุมชน โดยผ่านการทำกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่าง ชุมชน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายภายนอก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างองค์ความรู้ เรื่องการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน 2) เพื่อสร้างการเรียนรู้การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักการคำนวณปริมาณการใช้น้ำในแต่ละกิจกรรมและการเก็บกักน้ำ การใช้น้ำหมุนเวียน การสร้างแหล่งน้ำ เพื่อให้เพียงพอในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี 3) เพื่อสร้างรูปแบบชุมชนนวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน 4) เพื่อให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการเป็นชุมชนนวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนในรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน 5) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินกิจกรรม

โดยการดำเนินการครั้งนี้มีประชาชน ผู้นำชุมชน โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ พร้อมด้วยคณะทำงาน ดำเนินการร่วมกัน โดยมีหัวข้อในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือกระบวนการสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างผู้นำชุมชนและท้องถิ่น ให้เกิดกระบวนการสร้างผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง และขับเคลื่อนงานให้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งเกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วน

วิธีการดำเนินงาน

หลักการพื้นฐานในการดำเนินโครงการ

สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน และร่วมศึกษาชุมชน และจัดทำฐานข้อมูลตำบล รวมทั้งจัดทำแผนข้อมูลปฏิบัติการเพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น เช่น ดำเนินการเสริมพลังแก่ชุมชน สร้างแรงบันดาลใจ ตรวจสอบความมุ่งมั่น เป็นต้น

ขั้นตอนกระบวนการสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ประชุมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อชี้แจงและร่วมมือหาหรือแนวทางการดำเนินงาน และออกแบบกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเสริมพลังชุมชน สร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการสร้างความรู้ความตระหนักรู้และความเข้าใจในการเป็นผู้นำในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) กิจกรรมการเสริมสร้างองค์ความรู้การบริหารจัดการน้ำแบบยั่งยืน “ธนาคารน้ำใต้ดิน” และสร้างจิตอาสาร่วมวิเคราะห์แหล่งที่มาของน้ำ คำนวณปริมาณการใช้น้ำ และเรียนรู้การบริหารจัดการน้ำแบบยั่งยืน “โคก หนอง นา โมเดล” เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ 3) กิจกรรมหารือร่วมกับผู้นำและภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมคิด/สร้างรูปแบบ/วิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขลดปัญหาเรื่องน้ำ เพื่อให้เป็นรูปแบบชุมชนนวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของชุมชน หลังจากนั้นจึงได้ลงมือปฏิบัติ สร้างธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ต้นแบบ รวมทั้งติดตามและประเมินผล

ผลการดำเนินงาน

โครงการได้นำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ โดยใช้กระบวนการนำองค์ความรู้ที่คาดว่าจะมีประโยชน์เพื่อชุมชนโดยลงมือปฏิบัติ และร่วมวิเคราะห์ผลงานเพื่อใช้เป็นทุนให้ชุมชนได้นำไปต่อยอด ในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยให้มุมมองทั้ง 4 มิติ ดังนี้

- มิติด้านเศรษฐกิจ การเพิ่มความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตรและสามารถจำหน่ายได้ตลอดปี ในอนาคต หากมีน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร
- มิติด้านสังคม การเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชนและขยายสู่ชุมชนใกล้เคียง และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชนในพื้นที่

- มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมออกแบบรูปแบบ ผังในการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับพื้นที่ และร่วมกันปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อเพิ่มความสมดุลในธรรมชาติให้มากขึ้น

- มิติด้านวัฒนธรรม การตระหนักรู้ของชุมชนในการร่วมกันทำกิจกรรมที่จะให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ซึ่งผลจากการสร้างองค์ความรู้ ธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) ตำบลคลองไถ่เถื่อน สามารถมีต้นแบบของธนาคารน้ำใต้ดิน ทั้งหมด 20 จุด โดยอาศัยความร่วมมือของทุก ๆ ภาคส่วน นอกจากนี้ความรู้ของกิจกรรมนี้ที่ผู้รับผิดชอบโครงการรวบรวมความรู้มาได้ มีดังนี้

1. กระบวนการสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่เน้น ให้เกิดกระบวนการสร้างผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. ความรู้การบริหารจัดการน้ำทั้ง น้ำท่วมขัง ด้วยตนเองภายในครัวเรือนแบบง่ายๆ โดยการทำธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) เป็นการพึ่งตนเองในระดับต้นและแก้ไขปัญหาได้จริง

ภาพที่ 1 สร้างองค์ความรู้การทำธนาคารน้ำใต้ดิน

ภาพที่ 2 จิตอาสาสร้างธนาคารน้ำใต้ดิน รัฐ-วัด-โรงเรียน-ชุมชน

ภาพที่ 3 ต้นแบบธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) โรงเรียนบ้านคลองไถ่เถื่อน จำนวน 10 จุด และวัดคลองไถ่เถื่อน จำนวน 3 จุด เบื้องต้นสามารถแก้ไขปัญหา น้ำท่วมขังได้เป็นอย่างดี น้ำใต้ดินเพื่อชุมชน

สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินโครงการคิดเป็นร้อยละ

การดำเนินในการสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนยังไม่ปรากฏเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แต่เกิดองค์ความรู้บริหารจัดการน้ำแบบยั่งยืน เรื่อง “ธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด)” เป็น การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร ซึ่งเมื่อชุมชนรู้จักการบริหารจัดการน้ำได้ด้วยตนเอง จะสามารถปรับใช้ในแปลงเกษตร ทำให้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรได้ รายได้ก็จะเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต จากผลผลิตที่มากขึ้น

นวัตกรรมที่เกิดขึ้น/นวัตกรรมที่ได้รับ

เกิดองค์ความรู้ใหม่ เรื่องการบริหารจัดการน้ำในรูปแบบธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) ในพื้นที่ตำบลคลองไถ่เถื่อน ซึ่งเห็นผลชัดเจนที่สามารถแก้ปัญหา น้ำท่วมขังในครัวเรือนและพื้นที่ต่ำได้ดี เพราะปกติเวลาฝนตกหนักน้ำจะขังเป็นเวลาหลายวัน จากการสร้างต้นแบบธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) ทำให้น้ำระบายเร็วขึ้น และผลที่จะเกิดขึ้นระยะต่อไปคือการเพิ่มจุดในการสร้างธนาคารน้ำใต้ดินในแปลงเกษตรของชุมชน สามารถเก็บกักน้ำลงใต้ดิน โดยใช้หลักการกรองสิ่งเจือปนโดยไส้หิน ทราบ ทำให้เพิ่มความชุ่มชื้นในดิน สามารถลดการรดน้ำสำหรับพืชผลทางการเกษตรได้ และชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ ในระดับครัวเรือน

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. ธนาครน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) มีข้อดีคือสามารถทำให้น้ำไหลลงบ่อใต้ดินได้รวดเร็วมาก ซึ่งจะช่วยป้องกันปัญหาน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน และสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง โดยในช่วงฤดูฝนนั้น น้ำสามารถไหลลงบ่อได้อย่างรวดเร็ว ลดการท่วมขังในพื้นที่ ส่วนหน้าแล้งก็สามารถนำน้ำที่กักเก็บไว้มาใช้ได้ อีกทั้งการทำธนาครยังช่วยทำให้ดินชุ่มน้ำและอุ้มน้ำมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ดินบริเวณที่ทำธนาครเกิดตาน้ำ (ทางน้ำเล็กๆ ที่อยู่ใต้ดิน มีน้ำไหลตลอดไม่ขาดสาย) และหลังจากนั้นประชาชนก็จะสามารถขุดน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ได้ ในการทำการเกษตร อาจจะขยายผลโดยการติดตั้งระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ได้ ช่วยลดค่าใช้จ่ายได้

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการทำงานร่วมกับชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งประสบการณ์กับบุคคลอื่นที่อยู่นอกหน่วยงาน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และยังให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลคลองไผ่เถื่อน อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณหน่วยงานราชการระดับจังหวัดสระแก้ว และหน่วยงานราชการระดับอำเภอคลองหาด นายกองดีการบริหารส่วนตำบลคลองไผ่เถื่อน กำนันตำบลคลองไผ่เถื่อน ผู้นำชุมชนที่ให้คำแนะนำ และให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณประชาชนตำบลคลองไผ่เถื่อน ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้การดำเนินโครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. 2554. การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณีจังหวัดสระแก้ว, กรมทรัพยากรธรณี. กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : บริษัทออนป้า จำกัด, 5, 14
- ปรเมศร์ อามาตยกุล. 2559. อดุณิยมนิพนธ์นำรัฐจังหวัดสระแก้ว, สำนักพัฒนาอดุณิยมนิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาอดุณิยมนิพนธ์, 7-122
- ปรียานุช ธรรมปิยา. วิกฤตเศรษฐกิจ 2540 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ. 2557.
- สำนักงานจังหวัดสระแก้ว. 2561. แผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2561-2564, สำนักงานจังหวัดสระแก้ว. จังหวัดสระแก้ว : สำนักงานจังหวัดสระแก้ว ธนาครน้ำใต้ดิน สถาบันน้ำนิเทศศาสตร์คุณ
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. 2551.ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory) สำนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยหอการค้า.[Online]. Available.URL
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองไผ่เถื่อน, 2561. แผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี (พ.ศ. 2560 -2564) องค์การบริหารส่วนตำบลคลองไผ่เถื่อน ตำบลคลองไผ่เถื่อน อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว

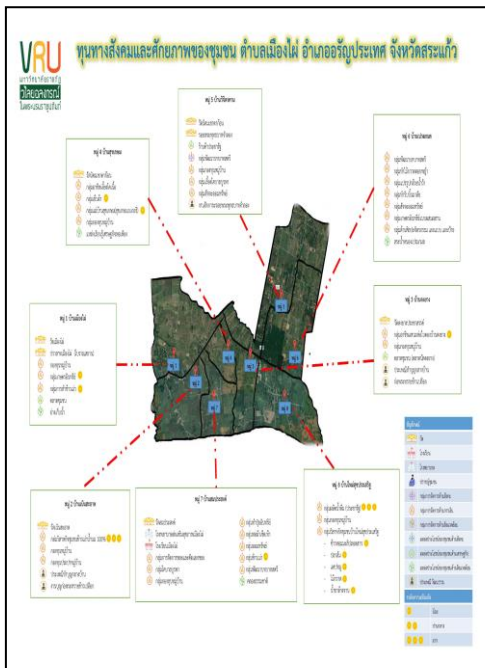
การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน “ข้าวเม่าน้ำนมน้ำเนื้อมันสะอาด”

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
ตำบลเมืองไผ่ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

¹*ธันยธร ตินภพ ²อัญชลี เยาวราช ³ปริญการ สว่างศรี

⁴วัชรพล วงศ์จันทร์ และ ⁵เฉลิมพงษ์ จันทร์สุชา

*Corresponding author: thanyathon@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตและท้องถิ่น ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าแก่กลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 80 2) เพื่อสร้างบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างน้อย 1 ชิ้นงาน 3) เพื่อเสริมสร้างให้กลุ่มเป้าหมายเกิดภาวะความเป็นผู้นำในชุมชน 4) เพื่อเสริมสร้างให้กลุ่มเป้าหมายเกิดจิตอาสาในการพัฒนาชุมชน วิธีการดำเนินงาน ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองไผ่ ผู้นำชุมชน กลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ และการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และบริบทของชุมชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในตำบลเมืองไผ่ และค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจาก

เอกสารต่างๆ และประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน กลุ่มเป้าหมายในการลงพื้นที่สำรวจบริบทชุมชน เพื่อให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งรายบุคคล และสนทนากลุ่ม รวมทั้งการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสอบถามความถูกต้องของข้อมูลชุมชนร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า และได้ร่วมกับชุมชนในการวางแผนเพื่อการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ตามความต้องการของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลสำเร็จ ผลการดำเนินโครงการ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ทำให้สินค้านั้นสามารถกำหนดราคาขายได้มากขึ้น และเมื่อผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้รับการออกแบบ บรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ยิ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกเกิดความภาคภูมิใจในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชน สร้างขวัญและกำลังใจในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่อไปอีก และในโครงการดังกล่าวได้สร้างช่องทางประชาสัมพันธ์สินค้า การจัดจำหน่ายโดยตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค สามารถติดต่อด้วยสื่อโซเชียล (Facebook) ซึ่งมีคลิปแนะนำการนำข้าวเม่าน้ำนมน้ำเนื้อมันไปแปรรูปเป็นข้าวเม่าคอกนุ่มแพรรี่อร่อย และกิจกรรมในโครงการนี้ยังได้สร้างนักพัฒนาชุมชนให้เกิดภาวะของการเป็นผู้นำและจิตอาสาในการพัฒนาชุมชน โดยร่วมกันทำกิจกรรมปรับภูมิทัศน์ที่วัดเนินสะอาด (ยางเอน) ซึ่งอยู่ในชุมชนให้ดูสะอาดและร่มรื่น เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน และกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา

คำสำคัญ: สร้างมูลค่าเพิ่ม, ตราสินค้า, บรรจุภัณฑ์

^{1,2,3}สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

Abstract

The project of the quality of life enhancement for the local community in the 2nd phase has 4 objectives. Those are to increase knowledge of the target group at least 80% on branding and packaging, to create branding and packaging to at least 1 product of the community, to strengthen the community leadership in the target group, and to enhance volunteering the community development. The operation method has to coordinate with government agencies such as the Muang Phai sub-district Administrative Organization, community leaders, target group to build an understanding of the project, and collecting information concerning the community context of Muang Phai. Other relevant data are from the study of related documents, in-depth interviews, focus groups. The group discussion uses to re-check the correctness of data with the participation of community members. According to the need to solve the problem, we make the improvement plan together and have the community concern each process. The result found that the target group has more knowledge and a better understanding of branding and packaging, setting selling prices properly. Since the newly designed product's brand and packaging can convey the identity of the community concretely, making a feeling of proudness and belongingness for the target group. As a result, this encourages the target group to have further developed the community products. The product's Facebook not only to promote creative menus such as Khao Mao mixed with young coconut but also to directly communicate with our customers. This project develops leadership skills and enhances the volunteering in the community activity that is a big cleaning at the Nern Sarn Temple (Yang En) so that the temple area is clean, beautiful, and suitable for conducting community activities as well as religious activities.

Keywords: Value-added creating, Branding, Packaging

บทนำ

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึงปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่ และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตรมาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสานต่อโครงการในพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาประสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ที่ระบุให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏ สู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่บัณฑิตอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชน ท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน พร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ และถ่ายทอด เผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอก เพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ดังนั้น คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ในพื้นที่ ตำบลเมืองไผ่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความ เข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมายในตำบลเมืองไผ่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่เข้าร่วมโครงการมี 8 หมู่บ้าน จำนวน 50 ครัวเรือน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์รายเดี่ยว และสนทนากลุ่ม และมีการประชุมร่วมกับชุมชน เพื่อให้รับรู้และเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน สำหรับข้อมูลพื้นฐานของตำบลเมืองไผ่นั้น ได้มีการประสานงานขอข้อมูลจากหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองไผ่ พัฒนาชุมชน อสม. ฯลฯ และค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร เพื่อจัดทำและรวบรวมเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ศักยภาพของชุมชน จากนั้นนำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละด้าน พร้อมทั้งได้รับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำให้สามารถนำข้อมูลนั้นมาจัดทำแผนการพัฒนา ร่วมกับชุมชนได้ จึงนำมาซึ่งการเสนอโครงการที่เป็นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน คือข้าวเม่าน้ำนม ซึ่งผลิตขายโดยที่ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าเป็นของชุมชน

ผลการดำเนินงาน

ชุมชนเป้าหมาย มีความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า พร้อมทั้งได้รับการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า เพื่อใช้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนตนเอง มีช่องทางการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ทำให้เกิดการซื้อขายมากขึ้น ส่งผลต่อรายได้และในโครงการนี้ยังได้เสริมสร้างให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในชุมชน ในโครงการนี้ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม และแสดงออกถึงความเป็นผู้นำในชุมชน และเสริมสร้างให้กลุ่มเป้าหมายเกิดจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยจัดกิจกรรมปรับภูมิทัศน์ที่วัดเนินสะอาด (ยางเอน) เพื่อให้คนในชุมชนได้ออกมาร่วมแรงร่วมใจกัน ร่วมกันพัฒนาพื้นที่และแสดงออกถึงความพร้อมในการที่จะเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

สรุปผลการดำเนินงาน

ความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน และนำไปถ่ายทอดในชุมชน และกลุ่มอาชีพอื่นได้ และได้ต้นแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน สร้างช่องทางการประชาสัมพันธ์สินค้าชุมชน และส่งเสริมการจัดจำหน่ายด้วยสื่อโซเชียลอีกช่องทางหนึ่งด้วย Facebook (<https://www.facebook.com/khaaomao/>)

จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้รายได้ของกลุ่มชุมชนเป้าหมายจำนวน 50 คน ซึ่งจากเดิมมีรายได้ต่อคน 5,000 บาทต่อเดือน แต่เมื่อ ได้ทำกิจกรรมร่วมกับทางมหาวิทยาลัยแล้วนั้น ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็น ร้อยละ 11 ซึ่งคำนวณเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น 550 บาทต่อเดือน

เกิดนวัตกรรมที่เป็นผู้นำและจิตอาสา พร้อมทั้งจะพัฒนาพื้นที่ร่วมกับคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

การดำเนินในโครงการพัฒนาเชิงพื้นที่ของชุมชนของทีมงาน โดยได้รับมอบหมายให้ดำเนินโครงการดังกล่าวในพื้นที่ตำบลเมืองไผ่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วนั้น ตลอดระยะเวลาในการลงพื้นที่จะมีการวางแผน เตรียมการไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดี แต่ในการทำงานนั้นก็มักจะพบว่า จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามสถานการณ์หน้างานอยู่บ่อยครั้ง แต่หากเป็นไปได้ควร

มีการยืดหยุ่นในกฎระเบียบ กระบวนการบางอย่างที่จะเอื้อต่อการทำงานเชิงพื้นที่เพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับ
ทีมผู้ทำงานซึ่งจะส่งผลดีต่อการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพโดยรวม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลเมืองไผ่ อำเภออรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว
คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองไผ่ พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์
และอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมในโครงการ ทั้งด้านสถานที่ การประสานงานกับกลุ่มประชาชนในตำบล
เมืองไผ่ ให้มาเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์อย่าง
ต่อเนื่องด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณท่านผู้นำชุมชนทั้ง 8 หมู่ในตำบลเมืองไผ่ รวมทั้งประชาชนในตำบลเมืองไผ่ที่เห็นถึงความสำคัญ
ในการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
ในการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมจนเสร็จสิ้นด้วยดีเสมอ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเกษตรอำเภออรัญประเทศ, 2558 , ฐานข้อมูลด้านการเกษตร, เข้าถึงเมื่อ มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก
<http://aranyaprathet.sakaeo.doe.go.th/visai.html>.
องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองไผ่, 2557 , ข้อมูลเกี่ยวกับตำบลเมืองไผ่, เข้าถึงเมื่อ มกราคม 2562, เข้าถึงได้จาก
<http://www.mueangphai.go.th/menu03/pagemenu03.php>

การผลิตอาหารไก่จากใบไชยาและการผลิตอาหารกบอินทรีย์

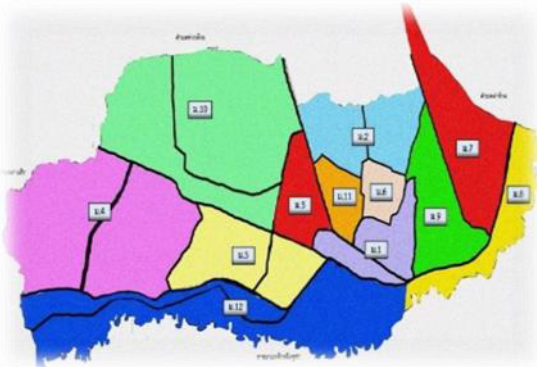
โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

^{1*}ผมหอม เชิดโกทา ²สุวารีย์ ศรีปุณณะ ³นภาพร สิงห์นวล

⁴ชนัญชิตา อรุณแซ และ ⁵เฉลิมพงษ์ จันทรสุชา

*Corresponding author: pomhom@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชนท้องถิ่นพร้อมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์ โดยผู้นำทั้ง 12 หมู่คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมอาชีพการทำอาหารกบและอาหารไก่

ตามที่กลุ่มเป้าหมายมีความสนใจ ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงไก่พื้นบ้านและเลี้ยงกบ ผลการวิเคราะห์ ความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ พบว่า ประชาชนมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติการทำอาหารไก่และอาหารกบ เพื่อลดรายจ่ายจากการเลี้ยง นอกจากนี้การทำเองจะมีประโยชน์ยังช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้จริง จากการคำนวณสามารถลดต้นทุนค่าอาหารกบ โดยลดต้นทุนต่อกิโลกรัมได้ร้อยละ 42.85 เดิมชุมชนซื้ออาหารกบเดือนละ 1,085 บาท หลังจากได้ทำอาหารกบด้วยตนเองมีค่าใช้จ่ายเดือนละ 465 บาท ลดค่าใช้จ่ายต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 57.14 ค่าอาหารไก่ลดต้นทุนต่อกิโลกรัมได้ร้อยละ 70.83 ซึ่งเดิมชุมชนครัวเรือนซื้ออาหารไก่ที่เป็นเม็ด และข้าวโพด, ข้าวเปลือกประมาณเดือนละ 1,120 บาท หลังจากได้มีการทำอาหารไก่ด้วยตนเองแล้วมีค่าใช้จ่าย เดือนละ 400 บาท สามารถลดค่าใช้จ่ายต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 64.17

คำสำคัญ: ตำบลคลองน้ำใส อาหารกบอินทรีย์ อาหารไก่จากใบไชยา

Abstract

The improvement of a local community project at Khlong Nam Sai sub-district, Aranyaprathet district, Sa Kaeo province is development empowers the wisdom of the realm. This project is focused on improving the quality of life in the local community. Moreover, this project according to strategic issue 3 the development for engagement of Valaya Alongkom Rajabhat University under the Royal Patronage. The leaders of all 12 groups selected the target groups for promoting the opportunities in frog and chicken feed production occupation. Therefore, Valaya Alongkom Rajabhat University under the Royal Patronage has promoted in agriculture. The feasibility study in this project found that people are striving frog and chicken

¹ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการบิน วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

^{2,3} สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁴ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

⁵ อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

feed production for household expenditure decreasing. Because most of local community have a career in raising chickens and frogs moreover, the adventure of hand mode chickens feed is reduce the real cost of product on. By the frog's feed calculation cost found the cost is reduced to 42.85 percent per kilogram. In the post, community brought the frog's feed around 1,085 baht per month but after production hand mad frogs feed found the expenditure is 465 baht per month which is decreased 57.14 percent per month. Where as the chicken's feed found the cost was cease to 70.83 percent per kilogram from the previous cost which is contain pellet chicken feed, corn and paddy around 1,120 baht per month. As a results, the expenditure was 400 baht per month which the cost is reduced to 64.17 percent.

Keywords: Klong Nam Sai Subdistrict, Frog food , Chicken feed from Chaiya leaves

บทนำ

ตำบลคลองน้ำใส เป็นพื้นที่ติดชายแดนไทย-กัมพูชา มีลำคลองตามธรรมชาติกั้นพรมแดนไทย-กัมพูชา มีความยาวประมาณ 8 กิโลเมตร ตำบลคลองน้ำใส ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 12 หมู่บ้าน ขณะที่ประชากรในตำบลคลองน้ำใส ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และทำสวนผลไม้ และมีการติดต่อค้าขายระหว่างประเทศและมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันอยู่เสมอ ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่าเสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ : ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลคลองน้ำใส 12 หมู่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ระยะเวลาดำเนินโครงการ : มิถุนายน 2563 – สิงหาคม 2563

วิธีการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 การประชุมก่อนการดำเนินโครงการ

- กิจกรรมที่ 1 จัดเวทีประชุม
- กิจกรรมที่ 2 ประชุมวางแผนการกำหนดการจัดกิจกรรม
- กิจกรรมที่ 3 อบรมเชิงปฏิบัติการการทำอาหารไก่จากใบไชยา
- กิจกรรมที่ 4 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการทำอาหารกบอินทรีย์
- กิจกรรมที่ 5 กำหนดกฎกติการ่วมกันในการบริหารจัดการกลุ่ม
- กิจกรรมที่ 6 ประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนประกอบการจำหน่าย
- กิจกรรมที่ 7 ติดตามและประเมินผลกลุ่มอาหารไก่จากใบไชยา
- กิจกรรมที่ 8 ติดตามและประเมินผลกลุ่มอาหารกบอินทรีย์

ผลการดำเนินงาน

ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนากลุ่มอาชีพส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นบ้านและการเลี้ยงกบอินทรีย์ ด้วยกระบวนการร่วมกันพัฒนาสูตรอาหารไก่จากใบไชยาและสูตรอาหารกบอินทรีย์ โดยมีการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น 100 % เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารไก่และอาหารกบจากภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นการช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้จริง จากการคำนวณการผลิตอาหารไก่จากใบไชยา พบว่าสามารถลดต้นทุนได้ กิโลกรัมละ 17 บาท เช่น หากผลิตอาหารไก่จากใบไชยา พบว่าสามารถลดต้นทุนได้ กิโลกรัมละ 17 บาท แต่หากซื้ออาหารไก่จากร้านค้า ราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 24 บาท รวมถึงหากคำนวณการผลิตอาหารกบอินทรีย์ พบว่า สามารถลดต้นทุนได้ กิโลกรัมละ 15 บาท แต่หากซื้ออาหารกบจากร้านค้า ราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 35 บาท

ภาพที่ 2 การผลิตอาหารไก่จากใบไชยา

สัตว์นี้ส่งผลทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความห่วงหาและมีการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และสามารถนำสิ่งที่เหลือใช้มาสร้างเป็นมูลค่าให้กับชุมชนได้เห็นในเชิงประจักษ์

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินโครงการทำให้ชุมชนเป้าหมายมีความรู้ในการทำอาหารไก่จากใบไชยาและอาหารกบอินทรีย์และเกิดความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การบูรณาการกับอาชีพของตนเอง ตลอดจนชุมชนเป้าหมายมีการทำคุณประโยชน์เพื่อส่วนรวม เกิดการพัฒนาจากกลุ่มจากกลุ่มอาชีพการผลิตอาหารสัตว์ที่สามารถผลิตจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารไก่และอาหารกบจากภายนอกชุมชน โดยชุมชนเป้าหมายให้ความร่วมมือในการเตรียมวัสดุ-อุปกรณ์เป็นอย่างดี และยังมีส่วนร่วมในการจัดหาวัสดุและวัตถุดิบสำหรับการทำอาหารไก่จากใบไชยาและอาหารกบอินทรีย์ และได้รับประโยชน์ที่ได้จากพืชผักต่างๆ เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และยังแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของคนภายในชุมชน จนเกิดการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

1. สรุปค่าใช้จ่ายลดลงร้อยละ

การทำอาหารไก่และอาหารกบจากวัตถุดิบในชุมชนเอง เป็นการลดรายจ่ายจากการทำอาหารไก่ นอกจากอาหารไก่ที่ตัวเองจะมีประโยชน์ที่ได้จากผักต่างๆแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้จริง จากการคำนวณสามารถลดต้นทุนได้ กิโลกรัมละ 17 บาท แต่ถ้าซื้ออาหารไก่จากร้านค้ากิโลกรัมละ 24 บาท และอาหารกบจากการคำนวณสามารถลดต้นทุนได้ กิโลกรัมละ 15 บาท แต่ถ้าซื้ออาหารกบจากร้านค้ากิโลกรัมละ 35 บาท การทำอาหารไก่และอาหารกบสามารถลดต้นทุนในการเลี้ยงได้จริง เพราะทำเอง ใช้เองไม่ต้องไปซื้ออาหารสัตว์จากท้องตลาด การทำอาหารไก่เองลดต้นทุนต่อกิโลกรัมได้ร้อยละ 70.83 และการทำอาหารกบเองลดต้นทุนต่อกิโลกรัมได้ร้อยละ 42.85 ซึ่งเดิมชุมชนครัวเรือนซื้ออาหารไก่ที่เป็นเม็ด และข้าวโพด, ข้าวเปลือกประมาณเดือนละ 1,120 บาท หลังจกได้มีการทำอาหารไก่ด้วยตนเองแล้วมีค่าใช้จ่ายเดือนละ 400 บาท สามารถลดค่าใช้จ่ายต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 64.17 และอาหารกบเดิมชุมชนซื้ออาหารกบเดือนละ 1,085 บาท หลังจกได้ทำอาหารกบด้วยตนเองมีค่าใช้จ่ายเดือนละ 465 บาท ลดค่าใช้จ่ายต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 57.14

2. นวัตกรรมที่เกิดขึ้น/นวัตกรรมที่ได้รับ

นวัตกรรมเชิงผลิตภาพ ได้สูตรอาหารกบและอาหารไก่ ที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชนที่ไม่มีใครเหมือนเพราะเป็นอาหารไก่แบบใหม่ที่ผลิตจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน

นวัตกรรมทางสังคม คือเกิดนวัตกรรมทางสังคมเกิดกลุ่มในตำบลขึ้น 2 กลุ่มมีสมาชิกกลุ่ม ได้แบ่งโครงสร้างหน้าที่และบทบาทหน้าที่

ภาพที่ 4 สูตรอาหารกบอินทรี

ภาพที่ 5 สูตรอาหารไก่จากใบไชยา

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

ควรพัฒนาและต่อยอดด้านการทำอาหารไก่จากใบไชยาในรูปแบบอัดเม็ด เพื่อการจำหน่ายสำหรับการเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนควรพัฒนาการดำเนินงานให้อยู่ในรูปแบบของการศึกษาวิจัย เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลด้านวิชาการ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ขอขอบคุณคณะอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ ขอกราบขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี วิทยากรอาจารย์ฉัตรชัย เสนขวิญแก้วอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว และนายวัลลภธนชัย วัลยารัตน์วัต ผู้นำชุมชน ประชาชนทั้ง 12 หมู่ ตำบลคลองน้ำใส และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และหน่วยงานของรัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองน้ำใส

เอกสารอ้างอิง

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส, 2562, ประวัติความเป็นมาของตำบลคลองน้ำใส, ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบล

คลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส, 2562, ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต, ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส

อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส, 2562, ด้านการเมือง, ข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ

จังหวัดสระแก้ว

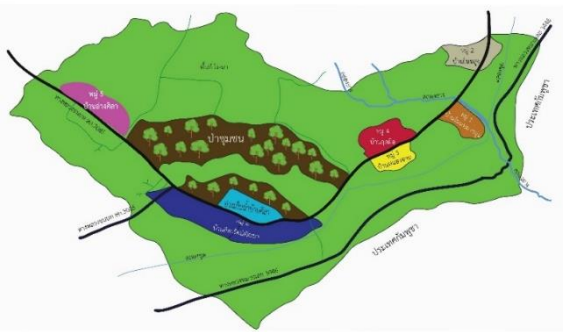

นวัตกรรมการทำก้อนเห็ดนางฟ้าจากฟางข้าว

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

¹*เจนจิรา นามิ และ ¹ปณัฏ สุขสร้อย ²ฉัตรเกษม ดาศรี และ³เพ็ญศรี ชิตบุตร

*Corresponding author: janejira.jn@gmail.com

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น (โครงการระยะที่ 2) ชื่อกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มคุณค่าและมูลค่า เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น จากการทำงานร่วมกับชุมชนบ้านโนนสูง ในปี พ.ศ. 2562 ในการเพาะเห็ดจากวัสดุที่เหลือ ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมและส่งผลให้รายได้เพิ่มขึ้น แต่พบปัญหาเกี่ยวกับการหาวัสดุที่ใช้ทำเห็ดค่อนข้างยากและราคาสูง ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว จึงเข้าไปช่วยแก้ปัญหาในการส่งเสริม การเพาะเห็ดนางฟ้าโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น คือฟางข้าว เนื่องจากสามารถหาได้ง่ายและมีราคาถูก ดังนั้นโครงการส่งเสริมอาชีพเพาะเห็ดนางฟ้า จึงได้ทำการวิเคราะห์ศักยภาพตำบลโนนหมากมุ่น เพื่อให้เกิดการดำเนินงานในพื้นที่ ผลจากการดำเนินโครงการพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพาะเห็ดนางฟ้าโดยใช้ฟางข้าวเป็นวัตถุดิบหลัก ซึ่งให้ผลผลิตเห็ดได้ดีเท่ากับการใช้วัสดุเพาะเห็ดนางฟ้าแบบเดิม เนื่องจากมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับประชาชนในการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างดี ประชาชนทุกคนให้ความร่วมมือและสนใจโครงการเป็นอย่างมาก และมีผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพเพาะเห็ดนางฟ้าโดยใช้ฟางข้าว ประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย หมู่ที่ 1- 6 (ประชาชน 6 หมู่บ้าน 30 ครัวเรือน)

คำสำคัญ: ตำบลโนนหมากมุ่น, การเพาะเห็ดนางฟ้า, ฟางข้าว

Abstract

Local development project to enhance quality of life of people (Phase 2 Project) Activity to create learning, career development, community product enhancement Local Community Enterprise (OTOP), Non Mak Mun Sub-district, Khok Sung District, Sa Kaeo Province. The goal is to manage their lives in a balanced and suitable manner. Able to live according to the philosophy of sufficiency economy together with the promotion of local wisdom. Promote the foundational economy in the community to be strong and stable leading to self-reliance and sustainable support in the community. As a result, the village community has increased quality of life and income. From working with Ban Non Sung

¹ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

² สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

³ อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

community in 2019 to cultivate mushrooms from sawdust material. This gives the villagers an additional career an results in increased income. But it was found that the problem with finding the material to make the mushroom was quite difficult and the price was high. Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Sa Kaeo has solved the problem of promoting Oyster mushroom cultivation by using local materials such as rice straw, as it is easily available and cheap. Therefore, project to promote Oyster mushroom cultivation analyzed the potential of Non Mak Mun Subdistrict to achieve operation in the area. As a result, it was found that People have knowledge and understanding about Oyster mushroom cultivation using rice straw as the main raw material. Which yields mushrooms as good as using traditional materials. Because there are strong community leaders able to inspire people. All the people were very cooperative and interested in the project. There were participants in the project to promote the mushroom cultivation using rice straw. Consists of people in Non Mak Mun Sub-District, Khok Sung District, Sa Kaeo Province, consisting of Village No. 1-6 (6 villages, 30 households).

Keywords: Non Mak Mun Sub-district, Oyster mushroom cultivation, rice straw

บทนำ

ปัจจุบันนี้เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมทำการเพาะเห็ดต่างๆ กันมาก ทั้งเพื่อเป็นรายได้เสริมและเป็นอาชีพหลักโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากการเกษตรเป็นวัสดุในการเพาะเห็ด ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนเกษตรกรอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นรายได้เสริมให้แก่เกษตรกรแล้ว ยังช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร เมื่อมีการเพาะเห็ดมากขึ้นจึงทำให้เกิดการขาดแคลนวัสดุที่นำมาเพาะ ซึ่งการเพาะเห็ดในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นเห็ดนางรม เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู วัสดุเพาะส่วนใหญ่เป็นขี้เลื่อยจากยางพาราซึ่งต้องนำมาจากแหล่งปลูกยางทางภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย (พรศิลป์ และคมสัน, มปป) ทำให้มีราคาแพงขึ้นและหายากมากขึ้น และอีกประการหนึ่ง ปัจจุบันแหล่งปลูกยางในประเทศลดลง ซึ่งได้หาทางแก้ไขโดยหาวัสดุทดแทนที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งผลิตอาหารและอุตสาหกรรมการผลิตเห็ดอย่างแน่นอน ตามหลักวิชาการแล้ววัสดุที่สามารถนำมาใช้เพาะ ได้แก่ ขี้เลื่อยจากไม้ชนิดอื่นๆ ฟางข้าว ชานอ้อย เปลือกมันสำปะหลัง และอื่นๆ ที่เหลือจากโรงงานอุตสาหกรรมสามารถที่จะนำมาปรับปรุงใช้ทดแทนวัสดุหลักที่เกษตรกรคุ้นเคยได้ โดยทำการปรับปรุงและ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเห็ดแต่ละชนิดก็จะทำให้มีการใช้เศษเหลือทางการเกษตรอย่างคุ้มค่า ต้นทุนการผลิตเห็ดจะต่ำลง (ชมรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร, 2551) จึงเป็นที่มาของโครงการในครั้งนี้ที่ต้องการแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มการเพาะเห็ดตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานเริ่มจาก 1) ศึกษาชุมชนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนในพื้นที่สำรวจ ในวันที่ 7 มกราคม 2563 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกในชุมชนโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) (ภาพที่ 1) 2) ลำดับความต้องการของชุมชนในการแก้ไขปัญหา 3) การวางแผนแก้ไขปัญหาในลักษณะของโครงการ 4) การติดตามประเมินความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ (ยศ บริสุทธิ์, 2558) โดยทีมคณะทำงานมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ ได้เข้าร่วมประชุมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหมากมูนและทีมงานนายกองค์การบริหารส่วนตำบล, ผู้นำชุมชน และตัวแทนทั้ง 6 หมู่บ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ สร้างการรับรู้ และการเข้าใจของการเข้ามาทำงานในพื้นที่ร่วมกับชุมชน และมีครัวเรือนเป้าหมายในการตัดสินใจพัฒนานำวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นมาใช้แทนขี้เลื่อยในการเพาะเห็ด และสามารถดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาในเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ประเมินถึงความสำเร็จและเป็นไปได้ของการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจกระแสทั้งได้โครงการการเพาะเห็ดนางฟ้าด้วยวัสดุจากฟางข้าว เพื่อสร้างจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 สํารวจข้อมูลชุมชนโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group)

ดังนั้น โจทย์ในโครงการครั้งนี้คือ การนำฟางข้าวซึ่งเป็นวัสดุในท้องถิ่นมาใช้แทนซีลี้อยู่ในการเพาะเห็ด โดยมีประชาชนในพื้นที่ตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย หมู่ที่ 1- 6 (ประชาชน 6 หมู่บ้าน จำนวน 30ครัวเรือน) หลังเสร็จสิ้นโครงการครัวเรือนเป้าหมายต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น 10% ต่อปี ซึ่งเกิดจากการผลิตก้อนเห็ดที่ใช้ฟางข้าวเป็นวัสดุทดแทน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาก้อนเห็ดจากฟางข้าวจึงต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่ม เช่น การแช่ฟางเพื่อฆ่าเชื้อ กระบวนการบ่มฟาง ไปจนถึงการอัดก้อนเห็ดที่ต้องใช้เครื่องอัดก้อนเพื่อความรวดเร็วและใช้แรงงานน้อยแต่ต้องมีความพิถีพิถัน รวมถึงความสะอาดเพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของเชื้อราอื่น (contaminant) ซึ่งจะส่งผลต่อการเดินของเส้นใยเชื้อเห็ดได้

ผลการดำเนินงาน

จากการสำรวจข้อมูลชุมชนโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) ชุมชนตำบลโนนหมากมูน พบว่าชุมชนได้มีการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าจากซีลี้อยู่แล้ว แต่หลังจากผลิตก้อนเห็ดไปได้ระยะหนึ่งพบปัญหา คือ วัสดุที่ใช้ในการทำก้อนเห็ดมีราคาสูง และหายากในพื้นที่ ส่งผลให้การหยุดชะงักลงและทำแล้วไม่คุ้มค่างบที่ลงทุนไป ในขณะที่ชุมชนมีความต้องการที่จะผลิตเห็ดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ทางด้านวิชาการเข้ามาบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอันจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ด้วยความคาดหวังที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ปัญหาในด้านรายได้รวมถึงเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมที่มีการสนับสนุนองค์ความรู้ใหม่ในการนำหลักสูตรการเพาะเห็ดนางฟ้าด้วยวัสดุจากฟางข้าว เพื่อสร้างจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่นลงไปถ่ายทอดสู่ชุมชน เนื่องจากชุมชนยังขาดทักษะในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงคิดค้นวิธีการ เพื่อให้เกิดการดำเนินการผลิตก้อนเห็ดของชุมชน โดยใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นและมีราคาถูก ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมในชุมชน ได้ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในชุมชน คือ “ก้อนเห็ดจากฟางข้าว 100%” โดยผลิตภัณฑ์นี้จะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและเป็นการพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชนรวมถึงเป็นการสร้างรายได้เพราะเมื่อเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตกับผลกำไรแล้วนั้น พบว่า ก้อนเห็ดจากฟางข้าวจะมีต้นทุนที่ต่ำกว่าวัสดุซีลี้อยู่ ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างรายได้โดยผ่านกระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่ ชุมชนได้ประโยชน์จากองค์ความรู้และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อจำหน่ายเห็ดนางฟ้าทั้งตลาดภายในและภายนอกชุมชน จากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การผลิตก้อนเห็ดจากฟางข้าว 100% นอกจากเป็นการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและเป็นการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยจะเห็นได้ว่าโครงการในครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมและสร้างศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยที่ทุกกระบวนการเกิดจากการมีส่วนร่วมและมีการใช้วัตถุดิบในชุมชน ที่มีประโยชน์ไม่มากแต่กลับมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุชิ้น ๆ ได้โดยกระบวนการผลิตก้อนเห็ดจากฟางข้าวเพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชน (ภาพที่ 1)

สรุปรายได้ที่เพิ่มขึ้นของครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมการทำก้อนเห็ดนางฟ้าจากฟางข้าวมีรายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ใช้วัสดุซีลี้อยู่ในการทำก้อนเห็ด ใช้เงินในการซื้อวัสดุอุปกรณ์เป็นเงิน 1,500 บาท และสามารถเก็บผลผลิตได้เป็นเงิน 7,200 บาท หักต้นทุนในการผลิตคิดเป็นรายได้เป็นเงิน 5,700 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ฟางข้าวในการทำก้อนเห็ดใช้เงินลงทุน 599 บาท และสามารถเก็บผลผลิตจำหน่ายเป็นเงิน 7,200 บาท ทำให้มีรายได้จากการขายเห็ดที่เพิ่มขึ้น 6,301 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของกลุ่ม พบว่ามีรายได้จากการจำหน่ายเห็ดนางฟ้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.80

ภาพที่ 2 การสร้างศักยภาพชุมชนเข้มแข็ง โดยกระบวนการเกิดจากการมีส่วนร่วมและมีการใช้วัตถุดิบในชุมชน

สรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการในพื้นที่ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับองค์ความรู้ใหม่ในการเพาะเห็ดนางฟ้าจากเดิมที่ใช้วัสดุในการเพาะ เช่น ขี้เถ้าอย่างพารา ไม้กระถิน เปลี่ยนมาใช้ฟางข้าวที่สามารถหาได้ง่ายในชุมชนและยังสามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิตก้อนเห็ดนางฟ้าของชุมชนได้ถึงร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับการทำเห็ดนางฟ้าในแบบเดิม และผลผลิตที่ได้จากการใช้ฟางข้าวในการทำก้อนเห็ดอยู่ในปริมาณที่ใกล้เคียงกับการใช้วัสดุแบบเดิม

- สรุปรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.80 จากการขายเห็ดนางฟ้าที่ทำจากก้อนฟางข้าว
- นวัตกรรมที่เกิดขึ้น คือ “นวัตกรรมด้านการทำก้อนเห็ดนางฟ้าจากฟางข้าว 100%”

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

การผลิตก้อนเห็ดจากฟางข้าวควรต้องมีการพัฒนาสูตรการทำก้อนเห็ดต่อไป เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิมและลดระยะเวลาในการผลิต รวมไปถึงลดการใช้แรงงาน เนื่องจากแรงงานในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีในขั้นตอนการผลิตเพื่อลดการใช้แรงงานจากผู้สูงอายุ และเพิ่มจำนวนของผลผลิตในชุมชนได้

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลโนนหมากมุ่น อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนหมากมุ่น ผู้นำชุมชนและประชาชนตัวแทนหมู่บ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน ในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมและสนับสนุนการดำเนินโครงการ ทำให้โครงการสามารถทำกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ พัฒนาอาชีพ ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่น (OTOP) ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ชมรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร. 2551. เทคโนโลยีการเกษตรฉบับการผลิตเห็ด. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2556.

พรศิลป์ สีเผือกและคมสัน นันทสุนทร. มปป. รายงานการวิจัยการพัฒนาสูตรอาหารเพื่อเพิ่มศักยภาพการเพาะเห็ดชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. คณะเกษตรศาสตร์นครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

ยศ บริสุทธิ์. 2558. การศึกษาชุมชน : แนวคิดฐานการวิจัยและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

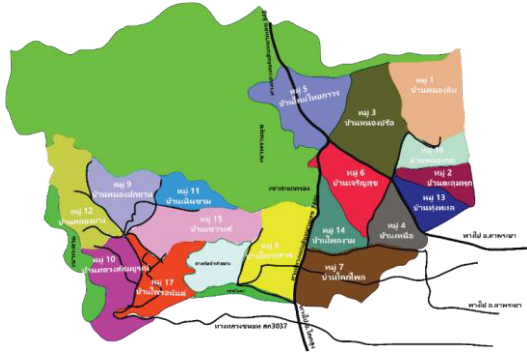
“วิศวกรสังคม เยาวชนผู้ดูแลผู้สูงวัย”

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลทัพราช อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี

¹คณิต เรืองขจร ²ณัฐกานต์ พิสุทธิพิบูลวงศ์ และ ³ปณณันท์ พันธุ์แก่น

*Corresponding author: khanit@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลทัพราช อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาตำบลทัพราชเป็นชุมชนสุขภาวะ การดูแลผู้สูงอายุ
- 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
- 3) เพื่อพัฒนาให้เกิดศูนย์การเรียนรู้สำหรับเป็นชุมชนสุขภาวะผู้สูงอายุ
- 4) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

5) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเสริมสร้างและพัฒนาตำบลทัพราช เป็นชุมชนสุขภาวะ การดูแลผู้สูงอายุจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน หลังจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ผลการดำเนินงานพบว่า การดำเนินโครงการดังกล่าวเริ่มต้นจากกลไกการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดกับชุมชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างชุมชนสุขภาวะผู้ดูแลผู้สูงอายุ ด้วยการสร้างความรู้และความเข้าใจในผู้นำ จนทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายในภาคประชาสังคม จนนำไปสู่การสร้างเยาวชนในพื้นที่ให้เป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยได้รับการผลักดันจากผู้นำชุมชนและท้องถิ่น ทำให้เกิดการลดช่องว่างระหว่างวัยในชุมชน ทำให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วยการเป็นผู้เข้ามาดูแลผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: ชุมชนสุขภาวะ เยาวชนจิตอาสา ผู้ดูแลผู้สูงอายุ

Abstract

Project to improve the quality of life in communities and localities In the area of Thaprat Sub district, Ta Phraya District, Sa Kaeo Province The objectives are as follows: 1) To strengthen the development of Thaparat Sub district as a health care community for the elderly 2) To develop sustainable capacity of the elderly in local communities 3) To develop a learning center for the elderly well-being community 4) To foster change leaders in the community 5) To create a network of cooperation in enhancing and developing the district Cooperation in enhancing and developing Thaparat Sub district as a community of health care for the elderly From the collection of basic community information After Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the royal patronage Has implemented a university strategy for local development The operating results showed that The

¹สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สุพรรณบุรี

²สาขาวิชาการผลิตพืช คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สุพรรณบุรี

³อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สุพรรณบุรี

implementation of the project starts with a mechanism for creating transformational leaders for the community. Which is an important part of building a healthy community for the elderly By building knowledge and understanding of leaders Resulting in networking in civil society This led to building youth in the area to be an important player in the activities together with the district health promotion hospital and village health volunteers. It is driven by community and local leaders. Causing to reduce the age gap in the community Allowing children and youth and youth to use their free time to benefit the community by being an elder to take care of the elderly.

Keywords: community, health, youth, volunteerism Elderly caregivers

บทนำ

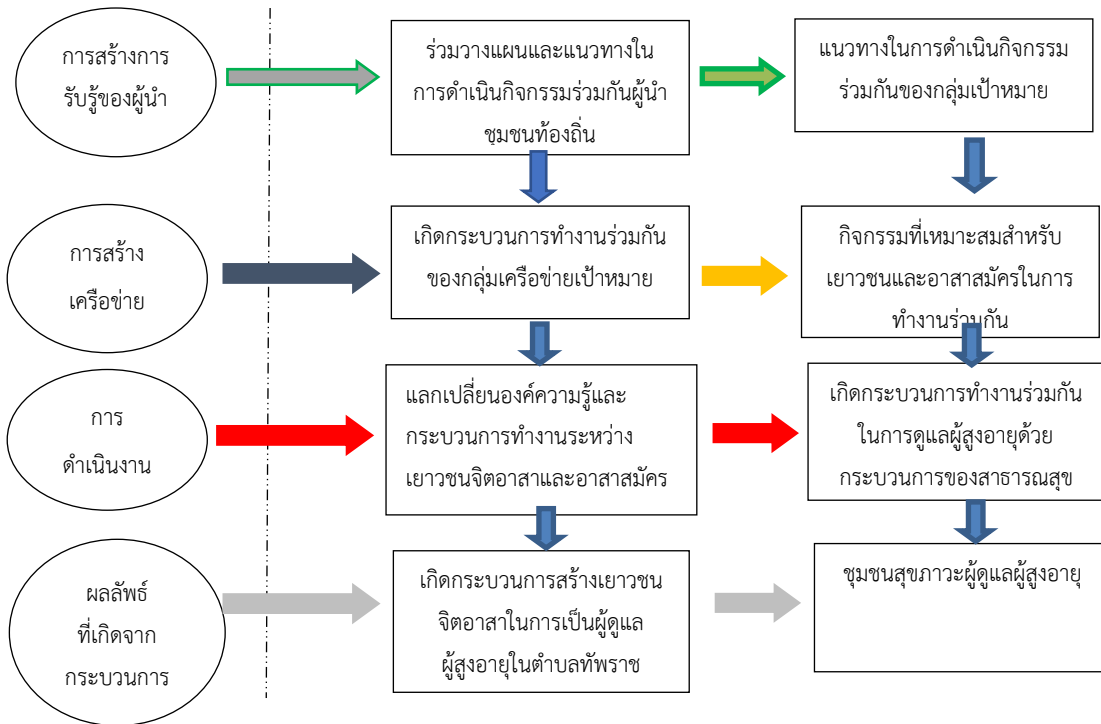
โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลทพรราช อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เป็นการส่งเสริมให้เกิดเป็นชุมชนสุขภาวะผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาตำบลทพรราชเป็นชุมชนสุขภาวะ การดูแลผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 3) เพื่อพัฒนาให้เกิดศูนย์การเรียนรู้สำหรับเป็นชุมชนสุขภาวะผู้สูงอายุ 4) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน 5) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเสริมสร้างและพัฒนาตำบลทพรราชเป็นชุมชนสุขภาวะ การดูแลผู้สูงอายุ

จากการดำเนินโครงการดังกล่าวมีผู้นำชุมชนในตำบลทพรราช อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้สูงอายุ โดยมีการผลักดันเยาวชนในพื้นที่ตำบลทพรราช ร่วมดำเนินกิจกรรม โดยได้รับความอนุเคราะห์วิทยากรจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร่วมเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อพัฒนาเป็นชุมชนสุขภาวะผู้ดูแลผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการได้ เพื่อมุ่งเน้นการสร้างผู้นำในการพัฒนาที่เรียกว่า “นวัตกรรมชุมชน” ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนนวัตกรรมสุขภาพดี สวัสดิการทั่วถึง ตำบลทพรราช ใน 2 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติการพัฒนาสังคม เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านวิธีการดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกต้อง โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมระหว่างหน่วยงานภาคีเครือข่าย มีการพัฒนาด้านสังคมของชุมชนด้วยตนเองอย่างยั่งยืน 2) มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้มีสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ

ผลการดำเนินงาน

สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินโครงการคิดเป็นร้อยละ

การดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาตำบลทพรฯเป็นชุมชนสุขภาวะ การดูแลผู้สูงอายุ ปรากฏเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แต่เป็นการสร้างกระบวนการการดูแลผู้สูงอายุโดยความร่วมมือระหว่างเยาวชนจิตอาสาและอาสาสมัครจิตอาสา เพื่อนำไปสู่ชุมชนที่สามารถจัดการตัวเองในการดูแลและสุขภาวะผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต

นวัตกรรมที่เกิดขึ้น/นวัตกรรมที่ได้รับ

กระบวนการสร้างผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง จนนำไปสู่กระบวนการสร้างเยาวชนจิตอาสาและอาสาสมัครจิตอาสาเพื่อพัฒนาเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้กระบวนการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวจากภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลทพรฯ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้ง 3 แห่งในพื้นที่ รวมถึงการนำเยาวชนในพื้นที่ให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ และให้ผู้สูงอายุหันมาร่วมดูแลสุขภาพเพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างเป็นปกติสุข สามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุได้

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. การดำเนินงานด้านการดูแลผู้สูงอายุควรบรรจุเป็นหลักสูตรของทางโรงเรียนในพื้นที่เพื่อเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้นอกชั้นเรียนและปฏิบัติได้จริง รวมถึงการต่อยอดองค์ความรู้จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง เพื่อให้เยาวชนจิตอาสา สามารถทำงานร่วมกับสาธารณสุขในพื้นที่ได้
2. ควรให้มีการขยายผลไปในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นการต่อยอด การดำเนินงานในการส่งเสริมเยาวชนให้หันกลับมาให้ความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างวัย และสร้างความภาคภูมิใจให้กับเยาวชน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลทัพราช อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว นายอำเภอตาพระยา สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตาพระยา สำนักงานเกษตรอำเภอตาพระยา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอตาพระยา องค์การบริหารส่วนตำบลทัพราช โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในตำบลทัพราช และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณท่านอธิการบดี คณะผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนและผลักดันโครงการดังกล่าวให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างให้แก่คณะผู้ดำเนินโครงการได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ควบคู่กับการดำเนินโครงการ และสร้างคุณประโยชน์ในการทำงานทางวิชาการและบูรณาการงานทางวิชาการสู่การปฏิบัติจริง ทำให้เกิดผลที่มีประโยชน์ต่อสังคมสืบไป

เอกสารอ้างอิง

คณิต เรื่องขจรและคณะ. 2563. รายงานข้อมูลสภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น (ระยะที่

1) ตำบลทัพราช อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว, น.40

สำนักงานเกษตรอำเภอตาพระยา. 2563. รายงานข้อมูลด้านการเกษตรอำเภอตาพระยา. เกษตรอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

องค์การบริหารส่วนตำบลทัพราช. 2563. ข้อมูลตำบลทัพราช. เล่มรายงานการนำเสนอข้อมูลตำบลทัพราช จังหวัดสระแก้ว, น.3-7

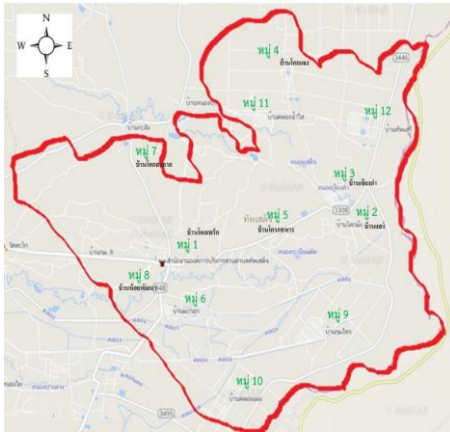

การประยุกต์ใช้กระบวนการต่อพันธุ์ไหมอีรีแบบง่าย และการใช้ถาดเพาะเมล็ดแทนการใช้จ่อ ในการเพิ่มศักยภาพการผลิตรังไหมอีรีอย่างยั่งยืน

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น
ตำบลทัพเสด็จ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี

1*จารุณันท์ ไชยนาม 2พรณิ พิมพ์โพธิ์ และ 3เพ็ญศรี ชิตบุตร

*Corresponding author: jarunan.chai@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลทัพเสด็จ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี มีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและเหมาะสม นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้อย่างยั่งยืน ให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิต และรายได้ที่เพิ่มขึ้นผลการลงพื้นที่เพื่อพูดคุยปัญหาและความต้องการ พบว่ามีได้อย่างยั่งยืน ให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิต และ

รายได้ที่เพิ่มขึ้นผลการลงพื้นที่เพื่อพูดคุยปัญหาและความต้องการ พบว่ามีการเลี้ยงไหมอีรีในหลายหมู่บ้าน แต่ประสบปัญหาด้านคุณภาพและปริมาณการผลิตรังไหม นอกจากนี้ยังขาดการรวมกลุ่มของผู้เลี้ยงไหม และขาดแคลนไข่ไหม ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ชาวบ้านไม่มีรายได้ที่ต่อเนื่อง ผลจากการดำเนินโครงการพบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมอีรีและเทคนิคการเลี้ยงไหมมากขึ้น และสามารถใช้อองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการต่อพันธุ์ไหมอีรีและผลิตไข่ไหมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังนำความรู้มาประยุกต์โดยใช้ถาดเพาะเมล็ดพืชแทนการใช้จ่อ ทำให้ได้ผลผลิตรังไหมสะอาด ขนาดใหญ่ขึ้น และมีคุณภาพรังไหมดีขึ้น เกิดการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงไหมในตำบลทัพเสด็จ จำนวน 5 คน 4 หมู่บ้าน เกิดผู้นำในการถ่ายทอดความรู้จำนวน 2 คน และมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยของรัฐ โดยโครงการนี้มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 12 คน และสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.67

คำสำคัญ: การต่อพันธุ์ไหม, การเลี้ยงไหมอีรี, กระบวนการเรียนรู้, จังหวัดสุพรรณบุรี

Abstract

Project of improve the quality of life in communities and localities in the area of Thap Sadet, Ta Phraya, Sa Kaeo Province aims to enable people in the community to manage their lives in a balanced and suitable way which leads to self-reliance and helping each other in the community sustainably, as a resulting in higher quality of life and income. The results of field trips to discuss problems and needs showed that Erie was raised in many villages but faced problems with quality and quantity of cocoons production. In addition, there

¹สาขาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สุพรรณบุรี

was a lack of grouping of silk farmers and lack of eggs which causes the villagers had not continuous income. Results from the implementation of the project was found that the silk farmers had more knowledge and understanding about Erie and silk farming techniques. The knowledge gained can be adapted to use in breeding Erie silkworm and producing silk eggs as well. In addition, the knowledge was applied by using the seeding tray instead of the point. The cocoons production was larger, clean and better cocoon quality. An innovative process of bred Erie silk was produced silk eggs for reduce the egg shortage problem and make money continuously. The Erie silkworm group was formed in Thamsadet sub-district, totaling 5 people, 4 villages. There were two leaders in the transfer of knowledge and created a network with government units. By this project, there were 12 participants and was able to generate a 16.67% increase in average income for the people.

Keywords: Breed Erie silkworm, Sericulture, Cocoons, Learning process

บทนำ

ไหมป่าที่นิยมนำเส้นใยมาใช้ประโยชน์ทำเครื่องนุ่งห่ม และไม่ใช่ใบหม่อนเป็นอาหารมี 8 ชนิด แต่มีเพียง 3 ชนิดที่มีการเลี้ยงเป็นอาชีพในประเทศต่างๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และเกาหลี คือ ไหมทาสาร์ (Tasar silk, *A. mylitta* และ *A. proylei*) ไหมมูก้า (Muga silk, *A. assamensis*) และไหมอีรี่ (Eri silk, *Philosamia ricini*) (Sengupta, 1987 และ ทิพย์วดี อรรถธรรม, 2535) ไหมอีรี่เป็นไหมป่าเพียงชนิดเดียวที่มนุษย์สามารถเลี้ยงได้ครบวงจรชีวิตอย่างสมบูรณ์ ส่วนไหมมูก้าและไหมทาสาร์นั้นในบางช่วงของวงจรชีวิตต้องปล่อยให้ยู่ตามธรรมชาติ ในช่วงผสมพันธุ์ต้องเอามาปล่อยไว้บนต้นพืชอาหาร มิฉะนั้นผีเสื้อจะไม่ยอมผสมพันธุ์ ไหมอีรี่ (*Eri silk, Philosamia ricin*) เป็นผีเสื้อกลางคืน และเป็นไหมชนิดฟักตลอดปี (Polyvoltine) มีวงจรชีวิต 45-60 วัน เลี้ยงได้ 4-5 รุ่น ต่อปี กินใบละหุ่งและใบมันสำปะหลังเป็นอาหาร ไข่ไหมจะสามารถฟักเองได้ ไม่ต้องอาศัยการฟักเทียม ชุมชนในตำบลทัพเสด็จเป็นชุมชนที่มีการทอผ้าไหมมาช้านานที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน และมีการเลี้ยงไหมอีรี่อยู่ 3-4 ครัวเรือน ในหมู่บ้านร่มไทรและโคกทหาร แต่ประสบปัญหาด้านคุณภาพและปริมาณการผลิตรังไหม ขาดการรวมกลุ่มของผู้เลี้ยงไหมทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิต นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนขาดแคลนไข่ไหมอีรี่ ส่งผลให้ขาดรายได้ที่ต่อเนื่อง ดังนั้นจากการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน จึงเป็นที่มาของโครงการการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เทคนิคการเลี้ยงไหมแบบครบวงจร และการต่อพันธุ์ไหมอีรี่

วิธีการดำเนินงาน

1. ศึกษาชุมชนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน
  2. ดำเนินการลงพื้นที่เป้าหมายพบปะพูดคุยกับชุมชน เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานร่วมกับชุมชน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) การสอบถามบุคคลในกลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น ความเชื่อหรือทัศนคติต่อปัญหาและความต้องการ โดยคำถามจะถูกถามในรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสพูดคุย และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระระหว่างวิจัยและผู้เข้าร่วม
  3. การวางแผนแก้ไขปัญหาในลักษณะของโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการเลี้ยงไหมอีรี่แบบครบวงจรและเทคนิคการต่อพันธุ์ไหม
- การติดตาม ประเมินความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ (ยศ บริสุทธิ์, 2558) โดยมีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 12 คน โดยเป็นผู้ที่สนใจและตัวแทนหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้าน ในตำบลทัพเสด็จ

ผลการดำเนินงาน

ผลจากการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนตำบลทัพเสด็จ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าชาวบ้านมีความสนใจและต้องการเลี้ยงไหมอีรี่เป็นอาชีพเสริมในครัวเรือน เนื่องจากชาวบ้านมีความสามารถในเลี้ยงไหมและทอผ้าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ไหมอีรี่เป็นไหมป่าที่มีความแข็งแรง เลี้ยงง่าย ไหมอีรี่จะกินใบละหุ่งและใบมันสำปะหลังเป็นอาหาร โดยตำบลทัพเสด็จเป็นพื้นที่ในการปลูกมันสำปะหลังเป็นอาชีพหลัก ชุมชนจึงมีทุนทางวัตถุดิบ (ใบมันสำปะหลัง) ที่นำใช้เลี้ยงไหมอีรี่ และต้นทุนต่ำ อย่างไรก็ตามชาวบ้านประสบปัญหาด้านคุณภาพ และปริมาณการผลิตไหมที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากรังไหมไม่ได้คุณภาพ ได้ผลผลิตต่อรอบน้อย และขาดการรวมกลุ่มของผู้เลี้ยงไหม ซึ่งทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิต นอกจากนี้ยังขาดแคลนไขไหมอีรี่ส่งผลให้ผู้เลี้ยงไหมอีรี่ในชุมชนขาดรายได้ที่ต่อเนื่อง ภายหลังจากจัดทำแผนพัฒนาโดยจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการเลี้ยงไหมอีรี่แบบครบวงจร โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 12 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของทุกกลุ่มหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้านในตำบลทัพเสด็จ ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับความรู้ในการเลี้ยงไหมอีรี่ที่ถูกต้อง เหมาะสมกับชุมชนเพิ่มมากขึ้น ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเลี้ยงไหมอีรี่แบบครบวงจร วงจรชีวิตของหนอนไหม การจัดการรังไหมสด รังไหมตัดและดักแด้ การเก็บรักษารังไหมและการจัดจำหน่าย ตลอดจนเทคนิคในการให้อาหารไหม และการเก็บรักษาใบมันสำปะหลังเพิ่มขึ้น ผู้เลี้ยงไหมอีรี่ปรับเปลี่ยนวิธีการให้อาหารโดยให้ใบมันสำปะหลังที่เด็ดเฉพาะใบแทนให้ทั้งต้น ซึ่งเทคนิคใหม่นี้สามารถดูแลตัวหนอนไหมในแต่ละระยะง่ายยิ่งขึ้น และช่วยให้สามารถคัดแยกไหมที่สุกเข้าจ่อได้ง่าย ป้องกันการถ้ำมูลเปื้อนรังไหม นอกจากนี้ยังได้เทคนิควิธีการเก็บรักษาและยืดอายุใบมันให้สด โดยการเก็บใบมันทั้งต้น วางบนพื้นที่สะอาดใช้ผ้าชุบน้ำคลุมเพื่อลดการคายน้ำออกของใบมันทำให้สามารถเก็บใบมันให้สดในเวลาที่นานขึ้น
2. กลุ่มผู้เลี้ยงไหมอีรี่ สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ โดยใช้ถาดเพาะเมล็ด 2 ถาดประกบกันแทนการใช้จ่อและผ้าคลุมจ่อ ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้รังไหมมีขนาดใหญ่ สะอาดไม่เปื้อนมูล และมีคุณภาพรังไหมดีขึ้น

ภาพที่ 1 การปรับใช้ถาดเพาะเมล็ดพืชแทนการใช้จ่อ

3. เทคนิคการต่อพันธุ์ไหม เกิดนวัตกรรมกระบวนการการต่อพันธุ์ไหมอีรี่เพื่อผลิตไขไหมอีรี่แบบง่าย เดิมผู้เลี้ยงไหมอีรี่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการต่อพันธุ์ที่ถูกต้อง ใช้วิธีการต่อพันธุ์ไหมแบบการลองผิดลองถูก ไม่มีกระบวนการที่แน่ชัด ทำให้ผลผลิตไขที่ได้ไม่มีคุณภาพและได้ไขไหมในปริมาณที่น้อย หลังจากกลุ่มผู้เลี้ยงไหมเข้าร่วมการอบรม ทำให้ผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ด้านการต่อพันธุ์ไหมที่ชัดเจน และมีกระบวนการที่ทำให้ได้ไขที่มีคุณภาพและปริมาณดีขึ้น โดยการต่อพันธุ์ไหมมี 8 ขั้นตอนดังนี้ 1. การตัดรังไหม 2. การคัดเพศ 3. การโรยดักแด้ 4. จับคู่ 5. วางบนไม้ 6. ผสมพันธุ์ 7. วางไข่ และรูต 8. การเก็บรักษาไขไหม

สรุปผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานโครงการประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ทักษะด้านการเลี้ยงไหมอีรี่เพิ่มขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี เกิดนวัตกรรมการประยุกต์ใช้ถาดเพาะเมล็ดแทนจ่อทำให้รังไหมมีคุณภาพดีขึ้น เกิดนวัตกรรมกระบวนการการต่อพันธุ์ไหมอีรี่เพื่อผลิตไขไหมอีรี่ 8 ขั้นตอนแบบง่าย เกิดการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงไหมอีรี่ตำบลทัพเสด็จรวมถึงการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้ข่าวสารและการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 16.67

ภาพที่ 2 กระบวนการการต่อพันธุใหม่อีรีแบบง่าย

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

1. ควรให้ความรู้ในการเลี้ยงไหมอีรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์และพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่เข้ามาช่วยในการปรับปรุงคุณภาพรังไหม คุณภาพไข่ไหม และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงไหม เพื่อช่วยให้เกิดการบริหารจัดการการเลี้ยงไหมให้ได้มาตรฐานที่ดีขึ้น และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพขึ้น
2. จัดตั้งกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ก่อเกิดอาชีพและรายได้ให้กับชาวบ้าน
3. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านการผลิตรังไหมที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และตรงตามความต้องการของประกอบการ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัดสระแก้ว โครงการศิลปศึกษาพัฒนาไหมไทย พื้นบ้านไหมตาหลาและแมลงทับ พัฒนาชุมชนจังหวัด วิทยาลัยชุมชน หน่วยงานราชการระดับจังหวัดสระแก้ว และหน่วยงานราชการระดับอำเภอตาพระยา คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณาจารย์ และขอขอบคุณประชาชนตำบลทัพเสด็จที่ให้ความร่วมมือ ทำให้โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น สามารถดำเนินกิจกรรมการยกระดับคุณภาพชีวิต และเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน ตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์วดี อรรถธรรม.2535 ไหมอีรี: ไหมพันธุ์ใหม่กินใบมันสำปะหลัง เข้าถึงเมื่อ กันยายน 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/441496>.
- ยศ บริสุทธิ์. 2558. การศึกษาชุมชน: แนวคิดฐานการวิจัยและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทัพเสด็จ.2563. ข้อมูลเอกสารจากฐานข้อมูลแผนพัฒนาตำบล 3-5 ปี ของตำบลทัพเสด็จ เข้าถึงเมื่อ พฤศจิกายน 2563, เข้าถึงได้จาก http://www.tapsadet.go.th/news.php?id_type=4.
- Sengupta, K. 1987. Current status of non-mulberry sericulture and its future development. Proceeding of the XV International Sericultural Congress, Section 5: Non-mulberry silk. 2-6 March, 1987, Pattaya, Thailand. p131-138.

สบู่ไพลและบาล์มกระท้อนอินทรีย์ ตำบลหนองตะเคียนบอน

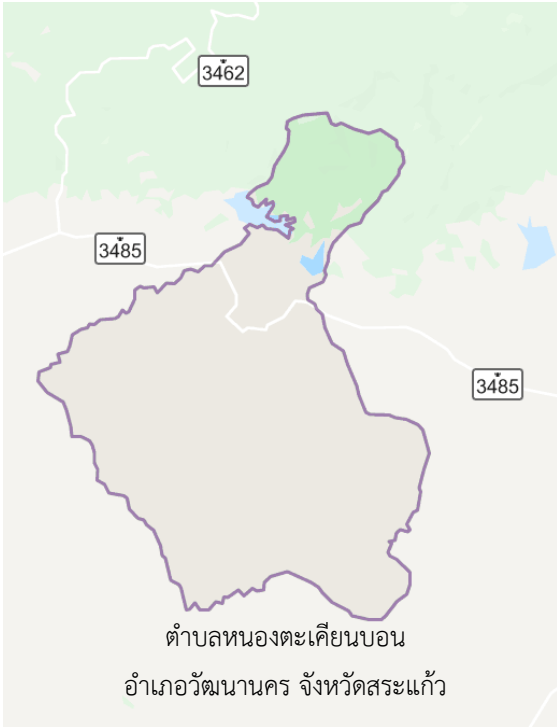
โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว

¹*ธริธา เวียงปฏิ ²นภัสรัญชน์ ฤกษ์เรืองฤทธิ์ ³ศศิวิมล จันทร์มาลี

⁴นลพรรณ ชันติกุลานนท์ และ ⁵เทอดเกียรติ แก้วพวง

*Corresponding author: tatita.wiang@vru.ac.th

บทคัดย่อ

โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว มีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีวิธีการและขั้นตอนการศึกษาบริบทชุมชนระดับตำบล สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่ กำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ได้แก่ การอบรมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและเสริมสร้างทักษะด้านครัวเรือนพอเพียง การตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาและน้ำผิวดินในชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและบรรจุภัณฑ์จากสมุนไพรไพลและกระท้อน และสรุปผลการดำเนินงานโครงการร่วมกัน ผลการดำเนินงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น

ในพื้นที่ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว พบว่าผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาและน้ำผิวดินพบว่า น้ำดิบ และน้ำประปาชุมชนมีความปลอดภัยในการนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค ไม่มีค่าโลหะหนักปนเปื้อน มีความปลอดภัยในการนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทำผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับผิวหนังได้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและบรรจุภัณฑ์จากสมุนไพรไพล มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 35 คน มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรไพลและรังไหม เกิดขึ้นในครั้งนี้ 3 คน มีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา จำนวน 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สบู่ก้อนจากสมุนไพรไพล ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวจากสมุนไพรไพล ผลิตภัณฑ์สบู่รังไหมและ วานหางจรเข้ โดยกลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากไพลและรังไหม 28,000 บาท การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและบรรจุภัณฑ์จากกระท้อน มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 30 คน มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในการดำเนินงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์ครั้งนี้ 2 คน มีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์บาล์มทาบำรุงผิวหลัง โดนยุง หรือแมลงกัดที่ได้จากสารสกัดกระท้อน ผลิตภัณฑ์สบู่ก้อนจากสมุนไพรในท้องถิ่น โดยกลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระท้อน 12,600 บาท สรุปรายได้เฉลี่ยแต่ละครัวเรือนก่อนเข้าร่วมโครงการ 9,000 บาท หลังเข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 10,167 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,167 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.97

คำสำคัญ: หนองตะเคียนบอน ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ไพล กระท้อน

¹สาขาวิชาการจัดการสถานพยาบาล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

²สาขาวิชาสุขภาพและความงาม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³สาขาวิชาอนามัยสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

⁵อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว

Abstract

The project improves the quality of life in the community and local area in Tombon Nongtakhanbon, Watthana Nakhon District, Sa Kaeo Province. The goal of this project helps people in this community to manage their life in balance and suitability. Moreover, this project helps together with the promotion of local wisdom to strengthen the foundation economy in the community. There are methods and procedures for studying community in context of the sub-district level which are to be built the cooperation with relevant government agencies and to be gathered the field data from the local area. This study was settled the guidelines and the community development activities, including training building leaders for changing community and building self-sufficiency household skills. Also, there was the inspecting of the tap water and the surface water quality in the community. Furthermore, the project developed the products from processing the Cassumunar ginger and packaging from the santol herbs and all data were summarized from the joint operation.

The Performance of the project improves the quality of life in the community and local area in Nongtakhanbon, Watthana Nakhon, Sa Kaeo Province. The result of the tap water and surface water quality were shown non detected metal values. Therefore, the community water supply is safe in using for consumption and using as a raw material for making the skincare products. In addition, this study determined the development of processed products and packaging from the Cassumunar ginger herbs. There were 35 participants in this project. There were three transformative leaders in the development of processed three products from herbs, the Cassumunar ginger and the Silkworm Cocoons. There were three products that have been developed such as the Cassumunar ginger herbal bar soap product, the Cassumunar ginger herbal liquid soap product and the Silkworm Cocoons in Aloe Vera soap product. The target group earns more income from the sale of processed products which were the Cassumunar ginger and the Silkworm Cocoons 28,000 baht. Another project was development of processed products from the santol and packaging. There were 30 participants in this project. There were the two transformative leaders in the development of herbal products, the Cassumunar ginger and Silkworm Cocoons. There were two products that have been developed such as balm products for skin care after being bitten by mosquitoes or insect bites derived from the santol extract bar soap products. The target group was increasing income from selling processed products of the santol 12,600 baht. Before participating in the project, average income of the household was 9,000 baht increased to 10,167 baht after joining the project and average income per household increase was 1,167 baht (12.97%).

Keywords: Nongtakhanbon Natural products Cassumunar ginger Santol

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีกลยุทธ์ในการสร้างเครือข่ายชุมชนนักปฏิบัติจากภายในและภายนอกเพื่อร่วมกันศึกษาแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและเสริมพลังให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชีวิตตนเองได้อย่างสมดุลและมีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มคุณค่าและมูลค่าเสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้มีความ เข้มแข็ง มั่นคง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตและรายได้ที่เพิ่มขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาชุมชน เก็บข้อมูลเพื่อศึกษาศักยภาพและประเด็นที่ต้องการพัฒนา โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการศึกษาชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลตำบล โดยการศึกษาพื้นที่ สำรวจและรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากพื้นที่ของตำบลร่วมกับเครือข่ายประชาชาติในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สำคัญของชุมชน ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อประเมินศักยภาพ ปัญหา ทูนของชุมชน กำหนดแผนการพัฒนา และจัดเวทีประชุมเสวนาค้นข้อมูลให้กับชุมชน

การปฏิบัติงานในระยะที่ 2 คณะทำงานได้มีการจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ กำหนดการ และรายละเอียดโครงการให้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มอาชีพสมุนไพรรและเกษตรกรผู้ปลูกกระท้อน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันก่อนถึงวิธีการดำเนินงาน กิจกรรมในระยะที่ 2 คณะทำงานได้จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการสร้างผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ในการร่วมพัฒนาชุมชนตำบลหนองตะเคียนบอน เพื่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปของชุมชน มีแกนนำในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เสริมสร้างความรู้ทักษะด้านครัวเรือนพอเพียงโดยการอบรมฝึกปฏิบัติการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการศึกษาดูงานที่สวนสมุนไพรร บ้านดงบัง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อศึกษากระบวนการปลูก รักษาคุณภาพ และเก็บเกี่ยวสมุนไพรร รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์สมุนไพรรท้องถิ่น

การอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรรท้องถิ่นจากอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสมุนไพรรและการนำสารสกัดจากวัตถุดิบธรรมชาติมาแปรรูป สร้างมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ มีการทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์เพื่อป้องกันการเกิดผลข้างเคียงและการเก็บผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ มีการออกแบบฉลาก และบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย สวยงาม เพื่อส่งเสริมการขาย รวมถึงร่วมหารือกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ในการวางแผนทางการนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่กระบวนการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน โดยเตรียมกระบวนการจัดแจ้งผลิตภัณฑ์ (อย.) ซึ่งจะมีการติดตามผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยการให้แกนนำหรือผู้นำเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยตนเองและการถ่ายทอดขั้นตอนและกระบวนการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือผู้ที่อยู่ในชุมชนที่มีความสนใจเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการสร้างรากฐาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพน้ำประปาและน้ำผิวดินในตำบลหนองตะเคียนบอน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มี การทำเกษตรกรรม เพื่อตรวจสอบสารเคมีตกค้างในแหล่งน้ำดิบและน้ำประปาทำให้ทราบถึงสารเคมีจากการเกษตรที่ตกค้างในแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคที่อาจเป็นสาเหตุของอาการคันตามผิวหนัง และนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมความปลอดภัยในการใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมถึงเป็นการทดสอบน้ำประปาและน้ำผิวดินที่ใช้นเป็นวัตถุดิบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนนั้น มีความปลอดภัยไม่ก่อให้เกิดอาการแพ้หรือระคายเคืองกับผู้ใช้น้ำผลิตภัณฑ์ไปใช้

ผลการดำเนินงาน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและบรรจุภัณฑ์จากสมุนไพรรไพล มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 35 คน มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในการดำเนินงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์ครั้งนี้ 3 คน มีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา จำนวน 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สบู่ก้อนจากสมุนไพรรไพล ผลิตภัณฑ์สบู่เหลวจากสมุนไพรรไพล ผลิตภัณฑ์สบู่รังไหมและว่านหางจระเข้ โดยกลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากไพลและรังไหม 28,000 บาท การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปและ

บรรจุกิจจากกระท้อน มีผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน 30 คน มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในการดำเนินงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์ครั้งนี้ 2 คน มีจำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์บาล์มทาบำรุงผิวหลังโดนยุง หรือแมลงกัดต่อยที่ได้จากสารสกัดกระท้อน ผลิตภัณฑ์สบู่ก้อนจากสมุนไพรในท้องถิ่น โดยกลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกระท้อน 12,600 บาท/เดือน สรุปรายได้เฉลี่ยแต่ละครัวเรือนก่อนเข้าร่วมโครงการ 9,000 บาท/เดือน หลังเข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 10,167 บาท/เดือน เพิ่มขึ้นเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,167 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 12.97

สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 12.97 ต่อครัวเรือน

นวัตกรรมที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์บาล์มทาบำรุงผิวหลังโดนยุง หรือแมลงกัดต่อยที่ได้

จากสารสกัดกระท้อน ช่วยลดอาการคันจากแมลงกัดต่อยโดยการใช้สารสกัดจากเปลือกและ ใบกระท้อนที่มีฤทธิ์ช่วยในการลดการอักเสบของผิวหนังและมีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ อีกทั้งมีบรรจุกิจที่สะดวกต่อการใช้งาน 2) สบู่จากสมุนไพร ได้แก่ สบู่ไพลและขมิ้นชัน ช่วยในการชำระล้างร่างกาย ลดผดผื่นคัน บำรุงผิว 3) สบู่รังไหม มีส่วนประกอบจาก รังไหม ว่านหางจระเข้ และน้ำผึ้ง ช่วยในการบำรุงผิว ช่วยให้ผิวกระจ่างใส เพิ่มความชุ่มชื้นและลดริ้วรอย

ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาต่อยอด

ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมผลิตภัณฑ์แปรรูปของชุมชนให้เป็นที่รู้จักโดยเพิ่มการประชาสัมพันธ์ทางการตลาด และการดำเนินการจัดแจ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานเพื่อผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้ก้าวสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินโครงการขอกราบขอบพระคุณผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด และหน่วยงานราชการจังหวัดสระแก้ว นายอำเภอวัฒนานคร คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณาจารย์และเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองตะเคียนบอน กำนันตำบลหนองตะเคียนบอน ผู้นำชุมชนที่ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินโครงการ และขอขอบคุณประชาชนตำบลหนองตะเคียนบอนที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทำให้สามารถจัดทำโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นในชุมชนหนองตะเคียนบอน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

VRU

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

วไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง

อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180

โทรศัพท์ : 02-909-3026

QR
Code